EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 15300 /I/2012/2194174964

FINANCOVANIE OCHRANY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA Z VEREJNÝCH ZDROJOV

Diplomová práca

2012 Bc. Matúš Pavlovič

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

FINANCOVANIE OCHRANY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA Z VEREJNÝCH ZDROJOV

Diplomová práca

Študijný program: 6235 8 00 Financie

Študijný odbor: 3.3.6 Financie, bankovníctvo a investovanie

Školiace pracovisko: Katedra financií

Vedúci záverečnej práce: Ing. Jana Péliová, PhD.

Bratislava 2012 Bc. Matúš Pavlovič

Ekonomická univerzita v Bratislave

Národohospodárska fakulta

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Matúš Pavlovič

Študijný program: 6235 8 00 Financie

Študijný odbor: 3.3.6 Financie, bankovníctvo a investovanie

Typ záverečnej práce: Diplomová záverečná práca

Jazyk záverečnej práce: slovenský

Názov: Financovanie ochrany životné prostredia z verejných zdrojov

Anotácia: Cieľom práce je analyzovať systém a infraštruktúru verejného sektora v otázke financovania ochrany životného prostredia a environmentálne finančné nástroje verejného sektora využívané v zahraničí. Zameral som sa na analýzu ekonomických nástrojov verejného sektora a možnosti environmentálneho zdaňovania používané v EÚ a využil som štatistické údaje z finančnej a environmentálnej oblasti na komparáciu ich vzájomnej prepojenosti a rozpočtové údaje z jednotlivých sekcií kapitoly životného prostredia na zhodnotenie ich efektívneho využitia.

Vedúci: Ing. Jana Péliová, PhD.

Katedra: Katedra financií

Vedúci katedry: doc. Ing. Pavol Ochotnický, CSc.

Dátum zadania: 24. 10. 2010

Dátum schválenia: 02. 11. 2010

.....

doc. Ing. Pavol Ochotnický, CSc.

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne a že som vyznačil pramene, z ktorých som pre svoju prácu čerpal, spôsobom v záverečnej práci obvyklým.

Dátum: 27.4.2012 **.....**

Bc. Matúš Pavlovič

Poďakovanie

Vďaka patrí vedúcemu diplomovej práce – Ing. Jane Péliovej, PhD. Jej cenné rady, usmernenia a ústretovosť mi veľmi pomohli nielen počas písania práce, ale počas celého štúdia.
Ďakujem aj tým, ktorí mi pomohli pri písaní práce svojimi radami.

ABSTRAKT

Pavlovič, Matúš: *Financovanie ochrany životného prostredia z verejných zdrojov.* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra financií. – Ing. Jana Péliová, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2012, 72s.

Cieľom záverečnej práce je analyzovať systém a infraštruktúru štátneho financovania ochrany životného prostredia na Slovensku a moderné finančné nástroje využívané v EÚ s cieľom ich možnej aplikácie do slovenského systému.

Práca je rozdelená do 5 kapitol. Obsahuje 14 grafov, 19 tabuliek a 11 príloh.

Prvá kapitola je venovaná teoretickému vymedzeniu nutnosti zásahu štátu do ochrany životného prostredia v dôsledku zlyhania trhu a rozčlenenie nástrojov štátom využívaných.

V druhej časti mapujeme vývoj a súčasný stav v sledovanej oblasti financovania ochrany životného prostredia.

V ďalšej časti sa venujeme analýze jednotlivých ekonomických nástrojov podľa zložiek životného prostredia, opísaných v druhej časti. Využívame legislatívne informácie o spôsobe financovania a vzájomnú komparáciu štatistických, finančných a environmentálnych ukazovateľov.

Záverečná časť sa zaoberá skúmaním danej problematiky s možnosťami efektívnejšieho využitia prostredníctvom ekonomických nástrojov využívaných v EÚ.

Výsledkom riešenia je sformulovanie záverov vyplývajúcich z našich zistení.

Kľúčové slová:
Ochrana životného prostredia, ekonomické nástroje, environmentálne dane, ekologická daňová reforma

ABSTRACT

The aim of the final thesis is analyzing sytem and infrastructure of financing of an environment protection in terms of public sector in Slovakia and modern financial instruments used in EU, possibly applicable to the slovak system.

The thesis is sectionalized into five chapters. It contains

First chapter is devoted to the teoretical assignation of inevitability of governmental impacts in environment protection in consequence of market failure and description of a state used instruments.

In second part we are describing the evolution and present situation in focused area of the thesis.

In the next section we are analysing particular economic instruments related to particular areas of environment, described in previous part. We are using legal informations about the way of financing and mutual comparison of statistical, financial and environmental indicators.

Final part deals with examining the issue through more effective use of ecnomic instruments used in the EU.

The result is a solution formulation of conclusions drawn from our findings.

Keywords:
environment protection, economic instruments, environmental taxation, environmental tax reform

OBSAH

ÚVOD

1 Životné prostredie a ekonómia 10

1.1 Historický vývoj ochrany životného prostredia z ekonomického pohľadu 10

1.2 Negatívne externality v hospodárskom systéme 13

1.3 Nutnosť štátnych zásahov do ochrany ŽP v dôsledku zlyhania trhu 15

1.4 Nástroje environmentálnej politiky 16

1.4.1 Administratívne nástroje 16

1.4.2 Ekonomické nástroje 17

1.4.3 Dobrovoľné nástroje 18

2 Vývoj a súčasný stav životného prostredia na Slovensku z ekonomického pohľadu 18

2.1 Slovenská republika 19

2.1.1 Hospodársky rast a životné prostredie 19

2.1.2 (Ne)využívanie environmentálnych daní na Slovensku 20

2.1.4 výdavky verejného a súkromného sektora na ochranu životného prostredia 21

2.1.5 Financie Životného prostredia 22

3 CIEĽ PRÁCE 31

4 METODIKA 32

5 VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA 33

5.1 Ekonomické nástroje na ochranu ovzdušia 33

5.2 Ekonomické nástroje v odpadovom hospodárstve 37

5.2.1 Obce a poplatky za odpad 40

5.2.2 Obce a Recyklačný fond 41

5.2.3 Spolupráca VS a SS v oblasti financovania odpadového hospodárstva ako možné riešenie nepriaznivej situácie 43

5.3 Ekonomické nástroje na ochranu vôd 44

5.3.1 Ceny pitnej a odpadovej vody 46

5.4 Ekonomické nástroje na ochranu lesov 48

5.4.1 Daňové odvody v lesnom hospodárstve 50

5.4.2 Nedaňové platby za zásah do lesných štruktúr 51

5.4.3 Opatrenia na zredukovanie zaberania lesnej pôdy prostredníctvom finančných nástrojov 52

5.5 Ekonomické nástroje na ochranu nerastného bohatstva 53

5.6 Environmentálne dane 57

5.6.1 Podiel environmentálnych daní na HDP 59

5.7 Ekologická daňová reforma 62

5.7.1 Princípy EDR 62

5.7.5 Aalýzy EDR v EÚ 64

5.7.6 Výsledky EDR vo Švédsku 65

5.8 Zavedenie EDR v Českej republike 66

5.8.1 Prijmy z EDR 68

5.8.2 Vplyv na životné prostredie 69

5.8.3 Hodnotenie EDR 70

ZÁVER 72

PRÍLOHY A ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV 76

„Až keď vyrúbeme posledný strom, otrávime poslednú rieku a zabijeme poslednú rybu, zistíme, že peniaze sa jesť nedajú.“

Indiánske príslovie

Životné prostredie a jeho znečisťovanie je v súčasnosti vnímané ako jeden z hlavných svetových problémov. Ekonómia je vedou o využívaní obmedzených zdrojov v čo najefektívnejšej možnej miere. Momentálne povedomie človeka ekonomicky vzdelaného, je pri minimálnych nákladoch maximalizovať svoj úžitok, čo by bolo v poriadku, ak by pri tom nedochádzalo k devastácii prírodných zdrojov a hodnoty životného prostredia a nevznikalo množstvo negatívnch externalít.

Na druhej strane stoja princípy environmentálnej politiky v zmysle trvalo udržateľného rozvoja, ktoré riešia finančné, ekonomické a sociálne aspekty ochrany životného prostredia. Znečisťovanie životného prostredia má jednoznačný finančno-ekonomický vplyv na spoločnosť, čoho dôkazom je sanácia následkov prírodných katastrof vyplývajúcich z negatívneho pôsobenia ľudskej činnosti na životné prostredie.

Otázka financovania environmentálnych akcií je dnes súčasťou každého moderného podnikateľského subjektu. Správne nastavenie štátnych nástrojov ochrany životného prostredia, ktoré musí podnikateľský subjekt dodržiavať, má pozitívny vplyv na jeho trhovú pozíciu a dosiahnuté zisky a takisto na životné prostredie. Takýto subjekt je naopak prispievateľom do štátneho rozpočtu a vytvára hospodársky rast a konkurencieschopnosť, spolu s rozvojom úrovne životného prostredia. Preto považujeme efektívny systém nástrojov za rozhodujúci v trilaterálnej koncepcii štát – trh – životné prostredie.

Práca je rozdelená do dvoch častí.V teoretickej sa zameriavame na vymedzenie pojmov životné prostredie a ekonómia, ich súčinnosť a skúmame opodstatenosť zásahov a regulácie štátu v oblasti ochrany životného prostredia a prehľad súčasného systému infraštruktúry v oblasti financovania životného prostredia od vstupu do EÚ.

V praktickej časti analyzujeme ekonomické nástroje ochrany jednotlivých zložiek životného prostredia s cieľom zistiť, aké možnosti zefektívnenia v slovenskej environmentálnej infraštruktúre je možné aplikovať. Využívame štatistické finančno environmentálne ukazovatele a rozpočtové položky a na základe ich komparácie analyzujeme, či sa štátna finančná infraštruktúra ochrany prírody rozvinula rovnakým spôsobom, ako rýchly hospodársky rast na Slovensku. Analyzujeme finančné nástroje efektívne využívané v Európskej únii, ktoré by v budúcnosti pri dočerpaní fondov EU, mali nahradiť ich funkciu a efektívne alokovať prostriedky z verejného sektora.

1 Životné prostredie a ekonómia

1.1 Historický vývoj ochrany životného prostredia z ekonomického pohľadu

Prínos ochrany životného prostredia z pohľadu ekonómie ako vednej disciplíny nie je vždy peňažne merateľný a jeho podiel na dosahovaní zisku sa nekvantifikuje. Aj preto je stále otvorená otázka, akým spôsobom a v akej výške odhadovať cenu prírodných zdrojov a ich použitie v ekonomickom rozhodovaní.

Ekonómia životného prostredia[1], ako subdisciplína ekonomických vied sa zaoberá aplikáciou ekonomických princípov pri riadení environmentálnych zdrojov a niektoré jej základné myšlienky siahajú až do stredoveku.

Merkantilisti Thomas Mun či John Locke poukázali, že človek je bytosť ekonomická a pritom egoistická, čo vyústilo v tvrdenie, že nie je v možnostiach vlády meniť podstatu človeka – osobitne jeho egoizmus. Zámerom vlády preto musí byť *prispôsobovanie súkromných záujmov záujmom celej spoločnosti.*

Ako prví akceptovali prírodu a jej ekonomický potenciál **fyziokrati.** Za bohatstvo považovali produkty prírody a poľnohospodárstva, resp. čisté produkty po odrátaní všetkých nákladov na výrobu. Obchodníci nevytvárali bohatstvo ale len umelý zisk pri výmene produktov a preto mal byť zredukovaný na čo najnižšiu mieru.

Klasická politická ekonómia presadzovala voľný trh a inovácie, ako predpoklad ekonomického rastu. **Adam Smith presadzoval** individuálne rozhodovanie jednotlivcov na trhu na základe racionálnych rozhodnutí, čo by malo priniesť blahobyt pre spoločnosť. Etickým princípom neprikladal význam, pretože očakával, že sledovanie vlastného záujmu informovaných jednotlivcov pri výmene zaistí taký výsledok, ktorý je pozitívny pre obe strany a teda aj pre celú spoločnosť. Štát mal zebezpečovať vzdelanosť obyvateľov a bezpečnosť.

[1] Spracované podľa: ROMANČÍKOVÁ, Eva. *Finančno - Ekonomické aspekty ochrany životného prostredia*. ECO INSTRUMENT, 2004. ISBN 80-967771-1-4.

Podľa anglického ekonóma **Williama Pettyho,** cenu pôdy determinuje jej bonitnosť a poloha. Ako prvý sa pokúšal vyriešiť problematiku oceňovania prírodných zdrojov, ktorá patrí doteraz k najdisktovanejším problémom súčasnej ekonómie.

Thomas Malthus a **David Ricardo** priniesli názor, podľa ktorého dlhodobý ekonomický rast nie je možné zabezpečiť bez relevantného množstva prírodných zdrojov. Súčasne Ricardo vyjadril prepojenosť záujmu poľnohospodárov o obrábanie pôdy v závislosti od veľkosti populácie a ceny, pretože pri ich zvyšovaní dochádza k menšiemu úžitku a rente z poľnohospodárskej pôdy. Obaja kládli dôraz na ochranu prírody a pôdy, ako základného elementu životného prostredia a tvorby bohatstva.

John Stuart Mill*(1806 - 1873) vo svojich úvahách predpokladal vyspelosť ekonomík a ich stabilný ekonomický rast. Predpokladal technický pokrok, ktorý vyrieši mnohé ekonomické problémy. K možnosti dlhodobého ekonomického rastu sa staval skepticky. Za cieľ spoločnosti, nepovažoval materiálnu prosperitu, ale zachovanie biodiverzity. Bol proti premene všetkého prírodného kapitálu na ľudstvom prispôsobené modifikované formy.*

Karol Marx považoval za prirodzenú hodnotu len výrobu, ale len takú, ktorá je schopná samoreprodukcie. Môžme teda povedať, že podľa Marxa by mala výroba byť limitovaná reprodukčnou schopnosťou prírodného systému.

Na rozdiel od Marxa, považuje **Neoklasická ekonómia** za východisko určenia hodnoty užitočnosť resp. hraničnú užitočnosť pre jednotlivca. Preto aj *ocenenie prírodných zdrojov a vymedzenie ich súkromného vlastníctva považuje neoklasický smer za nevyhnutnú podmienku zmeny správania jednotlivcov voči životnému prostrediu.*

Humanistickí ekonómovia nesúhlasia s rozhodovaním jednotlivcov na základe sebeckej racionality spojenej s užitočnosťou, ale zastávajú model riadenia trhového mechanizmu prostredníctvom štátu. Túto teóriu prezentovali ekonómovia na čele s **J. M. Keynesom**, ako keynesovské teórie ekonomického rastu, kde však *neuvažovali s obmedzenosťou prírodných zdrojov.* V prvej polovici 20. storočia.

Harold Hotelling venoval zvýšenú pozornosť využívani prírodných zdrojov v čase. Vlastníci prírodných zdrojov ich buď vyťažia a zhodnotia na kapitálových trhoch alebo počkajú na zvýšenú budúcu hodnotu týchto zdrojov. Rozhodnutie vlastnika ovplyvňuje podľa Hotellinga vývoj úrokovej miery na kapitálových trhoch s porovnaním vývoja a tržby prírodných zdrojov v budúcnosti.

Podľa Hotellinga aj keď trhové ceny vyjadria realistickú hodnotu „druhov“ ekosystému, efektívnejšie bude vyťažiť druhy len v tom prípade, ak sa ich hodnota v čase nebude zvyšovať tak rýchlo ako v prípade ich speňaženia na kapitálových trhoch.

V 70. rokoch vedci **Rímskeho klubu**[2] prezentovali význam kvalitatívneho rastu, t.j. rastu kvality života, pred kvantitatívnym rastom. Okrem iného je kvalitatívny rast určovaný aj samotnou kvalitou životného prostredia. Futurista Rímskeho klubu Alvin Toffler naznačuje, že *„ľudstvu hrozí morálny a ekologický bankrot s nespočetnými dôsledkami.*“

Riešenie navrhnuté Rímskym klubom bolo zníženie tempa ekonomického rastu na tzv. nulovú hodnotu.

Ekonómovia v 70. rokoch sa zaoberali korigovaním rozvoja ekonomík vzhľadom na obmedzenosť prírodných zdrojov a súčasne vzniká **ekonómia životného prostredia** ako subdisciplína ekonómie.

Nová ekonómia prírodných zdrojov sformovala tzv. **Free Market Environmentalism,** ktorý kladie dôraz na exitenciu *súkromného vlastníctva a uplatnenie trhových princípov,* čo v kontexte znečisťovania znamená, že vlastnícke práva súkromného subjektu, determinujú znečisťovateľa a poškodeného, čo umožňuje vyvodiť právne dôsledky a reálny postih resp. odškodnenie. Aby mohli vlastnícke práva plniť túto funkciu, musia podľa FME byť *presne vymedzené, aplikovateľné na každý subjekt a vynútiteľné*[3]. Štát podľa FME nie je schopný kopmplexne sústrediť všetky informácie o systéme životného prostredia a jeho neustále prebiehajúcich zmenách. Štát by mal plniť úlohu *určovateľa pravidiel hry,* t. j. vymedzovať a zabezpečovať dodržiavanie vlastníckych práv.

1.1.1 Súčinnosť životného prostredia a ekonómie

Najzákladnejšou unilaterálnou väzbou týchto dvoch subjektov je fakt, že kým ekonomický systém by neexistoval ak by neexistovalo životné prostredie, životné

[2] Rímsky klub je globálny think tank, ktorý bol založený v apríli 1968 a celosvetovú pozornosť získal v roku 1972 svojou správou Medze rastu (Limits to Growth). Správa upozorňovala, že je potrebné zastaviť ekonomický rast a že svet stojí pred vyčerpaním prírodných zdrojov. Medzi súčasných čestných členov Rímskeho klubu patria Al Gore, M. Gorbačov, J. Solana, K. Annan, B. Clinton, B. Gates, G. Soros, T. Blair, H. Kissinger, princ Filip z Belgicka, kráľovná Beatrix z Holandska, R. Prodi alebo J. Delors, z bývalých napr. V. Havel

3 T.L., Anderson a Leal D. R. Free Market Environmentalism. Palgrave, 2001, s. 4 - 5

prostredie môže fungovať, či tu nejaký ekonomický systém je alebo nie je. Samotné prídavné meno *životné* prostredie naznačuje, že je niečim, čo determinuje exitenciu ľudského života a prírody, z ktorej následným vývojom môže vzniknúť ekonomický systém. Životné prostredie plní pre ekonomický systém nasledujúce funkcie:

1. Zabezpečenie života
2. Zásobáreň prírodných zdrojov
3. Médium na odvádzanie škodlivých látok
4. Poskytovanie ekosystémových služieb
5. Poskytovanie služieb skrášľujúcich a spríjemňujúcich život

Skutočnosť, že všetky tieto funkcie, sú pre človeka poskytované *bezplatne* a *nikoho nemožno vylúčiť z ich spotreby* znamená, že dochádza k jeho poškodzovaniu bez vyvodenia sankčnej protihodnoty. S rastom hospodárstva, technológií a počtu obyvateľstva sa zvyšujú nároky, ktoré však nerešpektujú prirodzenú obnoviteľnosť a absorpciu zásahov do životného prostredia.

1.2 Negatívne externality v hospodárskom systéme

Vedľajšie účinky výroby a spotreby v hospodárskom systéme, ktoré negatívne ovplyvňujú životné prostredie, sa nazývajú externality a podľa ekonómov sú dôsledkom neefektívnej alokačnej funkcie trhu.

„Externalita je jav, ktorý sa vymyká ekvivalencii inak všeobecne platnej v procese výmeny a predstavuje nechcený, vedľajší efekt z hľadiska fungovania trhu.“[4]

Existencia externalít spôsobuje neefektívnosť alokácie zdrojov. V prípade, že subjekt *„produkuje takú úroveň externalít, pri ktorej sa hraničná súkromná škoda rovná hraničným súkromným nákladom na jej odstránenie“*,[5] dochádza k vedľajším účinkom pre verejné subjekty. Ak súkromná firma vyseká časť lesa za účelom stavby továrne, nehradí vzniknuté náklady pre spoločnosť, ktorá stratila možnosť využitia lesa na rekreačné a iné účely a musí dochádzať na vzdialenejšie miesto, navyše firma bude produkovať nečistoty

[4] NEUBAUEROVÁ, E. *Teórie vo verejných financiách*. Bratislava: Ekonóm, 2001, s. 37
[5] SIVÁK, Rudolf. *Verejné financie*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2007, 311 s. Ekonómia (Iura Edition). ISBN 978-808-0780-944, s. 65

z továrne, ktoré nekompenzuje v dostatočnej miere a náklady na sanáciu škôd tým prenáša na spoločnosť.

Riešením by mohla byť tzv. *internalizácia externalít,* teda zahrnutie nákladov na odstránenie negatívnej externality do výdavkov samotného znečisťovateľa. Na to je však potrebné presné vymedzenie vlastníckych práv súkromných subjektov a tiež kvantifikovať mieru znečistenia a jeho dopadov na prostredie – environmentálnu záťaž ekonomiky, čo je momentálne jedna z najväčších výziev environmentálnych ekonómov.

1.2.1 Environmentálna záťaž

Environmentálnou záťažou sa rozumie *„ ekonomická škoda vyplývajúca zo znečistenia životného prostredia , ktorú tvorí ekonomická strata a kompenzačné dodatkové náklady. Environmentálnou záťažou ekonomiky sú však aj náklady na predchádzanie znečistenia životného prostredia, ktoré možno nazvať aj nákladmi ex ante. Ide o náklady, ktoré spoločnosť vynakladá s cieľom predísť vzniku ekonomických škôd, príp. eliminovať ich rozsah.“*[6]

Dôsledkom, vyplývajúcim z environmentálnej záťaže ekonomiky je *ekonomická strata* a *kompenzačné náklady.* V prípade, že podnik produkuje negatívne externality, ktoré ovplyvňujú negatívne zdravie človeka alebo prírodu, znižuje sa produktivita práce v dôsledku choroby človeka, alebo výnosnosť pôdy v dôsledku kontaminácie, čo má za následok ekonomickú stratu v dôsledku zníženia zisku a náklady na odstránenie negatívnych dôsledkov – liečebné náklady, nákladné spôsoby na odstránenie znečistenia prírodného zdroja.[7]

Na predchádzanie znečisteniu životného prostredia a ekonomickej straty je potrebné vynaložiť náklady ex ante, ktoré by mali preventívne zamedzovať vzniku škody. Súkromný sektor však tieto náklady nie je schopný vynaložiť, pretože po zahrnutí do výrobných nákladov produktu, by sa jeho výsledná cena zvýšila v takej miere, ktorá by nebola akceptovateľná dopytom. Preto sa na týchto nákladoch podieľa verejný sektor.

---

[6] ROMANČÍKOVÁ, Eva. Ekonómia a životné prostredie. Bratislava: Iura Edition, 2011. EKONÓMIA. ISBN 978-80-8078-426-3

[7] OBRŠÁLOVÁ, Ilona a Emil RUDOLF. *Environmentální ekonomika*: *nástroje environmentální politiky*. 2., doplněné vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2000, 99 s. ISBN 80-719-4289-8.

1.3 Nutnosť štátnych zásahov do ochrany ŽP v dôsledku zlyhania trhu

Mnohé statky životného prostredia (prírodné statky) sú síce obmedzené, ale uplatnenie cenového mechanizmu pre ich alokáciu je z rôznych dôvodov ťažké. Z príčin etických či technických je ich vylúčenie zo spotreby nerealizovateľné alebo príliš nákladné. Cenový mechanizmus sa nemôže uplatniť a statky životného prostredia sú k dispozícii bezplatne. Ich nadmerné využitie (napr. v podobe rastúceho znečistenia vody či ovzdušia) sa neodráža v nákladoch pôvodcov (znečisťovateľov), ale spôsobuje národohospodárske škody a môže negatívne ovplyvňovať iné hospodárske subjekty alebo občanov. Tieto ekonomické procesy (aktivity) prebiehajú mimo trhu a označujú sa preto ako externé efekty. Ekonómia v tejto súvislosti hovorí o zlyhaní trhu.

S rastom počtu obyvateľstva a ekonomickým rozvojom sa zvyšuje tlak na využitie ďalších plôch viac či menej nedotknutej prírody na hospodárske účely ako stavba obytných domov, výrobných hál či pre poľnohospodárstvo. Môžeme povedať, že o časti území či prírody si potom stále tvrdšie konkuruje čoraz viac potenciálnych používateľov, ktorí sa orientujú na jednotlivé funkcie statkov životného prostredia. Ide teda o problém použitia obmedzených statkov a ich alokácie. Cenový mechanizmus sa tu však nemôže uplatniť, pretože v oblasti životného prostredia sa veľmi často jedná o verejné statky.
Práve existencia verejných statkov je podľa R. Siváka a kolektívu[8], jedným zo základných mikroekonomických dôvodov zlyhania trhu a teda dôvodom na zásah štátu do ekonomiky prostredníctvom verejného sektora s využitím konkrétnych nástrojov, definovaných v ďalšom texte (kapitola 1.5).

Samuelson P. A. (1954) považovaný za zakladateľa teórie verejných statkov, vymedzuje tieto ich vlastnosti: *„nesúťaživosť(nedeliteľnosť) a nevylúčiteľnosť zo spotreby.“*[9]
Stiglitz, J. E. (1997) považuje za dve hlavné vlastnosti verejných statkov jednak: *„fakt, že ich spotrebu nie je možné nijako obmedzovať. Druhou vlastnosťou je skutočnosť, že obmedzovanie ich spotreby nie je prospešné.“*[10]

---

[8] SIVÁK, Rudolf. *Verejné financie*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2007, 311 s. Ekonómia (Iura Edition). ISBN 978-808-0780-944, s. 61
[9] SIVÁK, Rudolf. *Verejné financie*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2007, 311 s. Ekonómia (Iura Edition). ISBN 978-808-0780-944, s. 62

Peková, J. uvažuje - z pohľadu alokácie finančných prostriedkov - o verejných statkoch: *„… o ich produkcii a spotrebe sa rozhoduje verejnou voľbou v rámci daného spoločenstva, napr. V rámci štátu či obce, lebo trhový mechanizmus zlyháva.“*[11]

1.4 Nástroje environmentálnej politiky

K dosiahnutiu environmentálneho správania sa súkromných subjektov vo svojej hospodárskej činnosti sú určené nástroje environmentálnej politiky. Z hľadiska klasifikácie môžme uvažovať o nástrojoch administratívnych, ekonomických a dobrovoľných.

Iné rozdelenie v nadväznosti na spôsob, akým nástroje ovplyvňujú správanie ekonomických subjektov, možno hovoriť o priamych a nepriamych nástrojoch.[12] Z hľadiska pôsobnosti je možné považovať administratívne nástroje za priame a ekonomické a dobrovoľné za nepriame.

1.4.1 Administratívne nástroje

Nástroje administratívneho typu môžeme chápať ako priame predpisy pre chovanie rôznych subjektov (podnikov i jednotlivcov) vo vzťahu k životnému prostrediu.
Predpisy môžu byť definované ako absolútny zákaz určitej činnosti(zákaz výroby konkrétnej látky, zákaz vstupu do prírodnej rezervácie) alebo špecifikujú povolenú hranicu formou príkazu.

Administratívne nástroje zasahujú nielen podniky, ale aj domácnosti a jednotlivcov. Ako príklad možno uviesť zákaz kúrenia hnedým uhlím v niektorých obciach, trhanie kvetín v chránenej oblasti, príkazom sa rozumie pokyn dodržovania ticha v niektorých prírodných lokalitách.

Výhody týchto nástrojov sú v ich jednoduchej implementácii do právnej praxe, sú zrozumiteľné a v kritických situáciach pôsobia pomerne rýchlo a efektívne (napr. smogová situácia).

---

[10] SIVÁK, Rudolf. *Verejné financie*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2007, 311 s. Ekonómia (Iura Edition). ISBN 978-808-0780-944, s. 62
[11] PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance*: *úvod do problematiky*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2005, 527 s. ISBN 80-735-7049-1, s. 35
[12] ROMANČÍKOVÁ, Eva. Ekonómia a životné prostredie. Bratislava: Iura Edition, 2011. EKONÓMIA. ISBN 978-80-8078-426-3

Negatívom je fakt, že neriešia zbytkové emisie – subjekty nemajú žiadnu motiváciu k znižovaniu nákladov nad to, čo požaduje zákon; neberú do úvahy náklady – alokačná neefektívnosť; zo strany znečisťovateľov sú negatívne vnímané kvôli zvyšovaniu nákladov a preto majú tendenciu sa im vyhýbať, čo má za následok čiernu ekonomiku, korupciu.

1.4.2 Ekonomické nástroje

Môžeme ich chápať ako nástroje trhového charakteru, ktoré nepriamo ovplyvňujú činnosť ekonomického subjektu prostredníctvom:

- daní
- daňových zvýhodnení alebo znevýhodnení
- poplatkov za znečisťovanie životného prostredia
- poplatkov za využívanie prírodných zdrojov
- užívateľské poplatky
- dotácie dary a iné zvýhodnenia
- zvýhodnené pôžičky zo štátneho rozpočtu alebo zo štátnych fondov
- úľavy pri platení poplatkov
- obchodovateľné emisné povolenia.[13]

Presadzovaný je prístup **štandardov a cien** – *Standards and price approach* ekonómov Baumola a Oatesa (1971). Štát nastaví výšku poplatkov znečistenia aj keď nevie určiť ekonomickú hodnotu znečisťovania a sleduje správanie subjektov.
V prípade, že podniky znížia emisie, je výška poplatku nastavená optimálne.
Pokiaľ však súkromný sektor dobrovoľne zaplatí výšku poplatkov a ďalej produkuje rovnaké množstvo emisií, znamená to, že náklady na poplatky za znečistenie sú nižšie, ako náklady na zníženie emisií resp. znečisťovania, ergo - výška poplatku nie je optimálna a je potrebné ju zmeniť.

Výhody ekonomických nástrojov sú v zohľadňovaní nákladovej štruktúry (sú nákladovo efektívnejšie – znečisťovatel má priestor pre nastavenie vlastnej nákladovej efektívnosti); prispôsobenie je flexibilnejšie, pretože ekonomické opatrenia pôsobia motivačne, nie príkazovo.

[13] OBRŠÁLOVÁ, Ilona a Emil RUDOLF. *Environmentální ekonomika*: *nástroje environmentální politiky*. 2., doplněné vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2000, 99 s. ISBN 80-719-4289-8.

Nevýhodou je ich nákladová náročnosť na prispôsobenie sa regulácii, čo rovnako ako pri administratívnych nákladoch znamená obchádzanie regulácie; ako aj časová náročnosť ich aplikácie – nedokážu rýchlo vyriešiť krízovú situáciu.

Z vyššie uvedeného môžme konštatovať, že administratívne nástroje sú rýchlejšie a jednoduchšie aplikovateľné, avšak vzhľadom na empirické informácie, vo vyspelých krajinách tieto nástroje nevytvárali podmienky pre zlepšenie životného prostredia. Z národohospodárskeho hľadiska alokačnej efektívnosti prinášajú ekonomické nástroje výrazne lepšiu nákladovú efektívnosť riešenia.

1.4.3 Dobrovoľné nástroje

Patria sem iniciatívy nad rámec platných legislatívnych noriem, ktoré ekonomické subjekty vykonávajú s cieľom dosiahnuť ekologickejšie správanie sa, často spojené s vylepšovaním imidžu subjektu, posilniť pozíciu na trhu a súčasne šetriť životné prostredie. Nevýhodou môže byť nedostatočná motivácia na ich uskutočnenie, neplnenie cieľov, nedôvera občanov v prípade sledovania dvojitého cieľa. Dobrovoľné nástroje sú napríklad:

- Dobrovoľné environmentálne dohody, Ecodesign, EMS(systém environmentálneho managementu) podľa ISO 14001, Environmentálne manažérske účtovníctvo, Spoločenská zodpovednosť organizácií, Environmentálny reporting, Analýza životného cyklu(LCA), Ekodizajn,.

2 Vývoj a súčasný stav životného prostredia na Slovensku z ekonomického pohľadu

Od reformy verejnej správy v roku 2001, ďalej rozpracovanej v roku 2003, je slovenská správa v starostlivosti o životné prostredie štvorúrovňová:

1. Ministerstvo životného prostredia SR (MŽP SR), rezortné organizácie na národnej úrovni (Environemtnálny fond) a Slovenská inšpekcia životného prostredia ako rozpočtové organizácie
2. Osem krajských úradov životného prostredia ako rozpočtové organizácie
3. Obvodné úrady životného prostredia (46 subjektov)

4. Obce

Ochrana životného prostredia na Slovensku je financovaná zo **štátneho rozpočtu** formou **dotácií**, prostredníctvom kapitoly Ministerstva životného prostredia SR ako hlavného orgánu prerozdeľovania finančných prostriedkov. Tieto prostriedky plynú do jednotlivých organizácií v spomenutých štyroch úrovniach.

Druhým významným zdrojom financovania je **Operačný program Životné prostredie**, programový dokument Slovenskej republiky pre čerpanie pomoci z fondov Európskej únie pre sektor životného prostredia na roky 2007 – 2013. OP ŽP je financovaný spoločne z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF) a Kohézneho fondu (KF). Globálnym cieľom OP ŽP je zlepšenie stavu životného prostredia a racionálneho využívania zdrojov prostredníctvom dobudovania a skvalitnenia environmentálnej infraštruktúry SR v zmysle predpisov EÚ a SR a posilnenie efektívnosti environmentálnej zložky trvalo udržateľného rozvoja.

Tretím spôsobom financovania je dotácia z **Environmentálneho** a **Recyklačného fondu SR**, ktorým sa venujeme v samostatných subkapitolách.

Po fiškálnej decentralizácii v roku 2004 došlo k oddeleniu časti príjmov štátneho rozpočtu do **miestnych rozpočtov** (štátne a miestne dane a poplatky), z ktorých orgány miestnej samosprávy realizujú environmentálnu politiku. Tieto prostriedky však nie sú dostatočné, preto obce využívajú na financovanie aj iné zdroje, najmä už spomenuté: štátny rozpočet, fondy EÚ, recyklačný fond, Environmentálny fond.

2.1 Slovenská republika

Slovenská republika je malou vnútrozemskou krajinou v centre Európy. Tejto skutočnosti zodpovedá aj význam spolupráce s jej piatimi susedmi v starostlivosti o životné prostredie. Slovensko je významným zdrojom aj recipientom cezhraničného znečisťovania ovzdušia. Zdieľa vodné toky, ktoré spôsobujú záplavy a sú predmetom cezhraničného znečistenia a leží v priesečníku dôležitých ekosystémov s bohatou biodiverzitou.

2.1.1 Hospodársky rast a životné prostredie

V období medzi rokmi 2000 a 2008 zaznamenala Slovenská republika najvyššiu mieru rastu medzi krajinami OECD, hoci HDP na osobu stále zostáva výrazne pod priemerom OECD. Rastúce bohatstvo viedlo k vytvoreniu tlakov na životné prostredie súvisiacich so spotrebou, a to najmä v oblasti dopravy a odpadov. Reštrukturalizácia hospodárstva zároveň viedla k zániku alebo modernizácii energeticky náročných výrobných odvetví, spôsobujúcich rozsiahle znečisťovanie prostredia. Integrácia do Európskej únie – Slovensko sa stalo jej plnoprávnym členom v roku 2004 – podporila nárast investícií do environmentálnej infraštruktúry, aktualizáciu environmentálnych politík a modernizáciu inštitúcií, i keď tempo zmien v týchto oblastiach zaostávalo za ekonomickým rozvojom. Výsledkom je, že trendy v životnom prostredí sú rôzne a efektívnosť a účinnosť environmentálnych opatrení jasne zaostáva za tempom hospodárskeho rastu a s ním spojeného znečisťovania životného prostredia.

2.1.2 (Ne)využívanie environmentálnych daní na Slovensku

V roku 2004 Slovensko zaviedlo tzv. „rovnú daň“ so sadzbou 19%, ktorá sa vzťahuje na daň z príjmov fyzických i právnických osôb ako aj na DPH. V roku 2011 bola sadzba DPH dočasne zvýšená na 20% s cieľom znížiť rozpočtový deficit, ktorý v roku 2010 stúpol na 8% HDP. Tento cieľ by mohol byť dosiahnutý aj vďaka lepšiemu využívaniu environmentálnych daní a zníženia environmentálne škodlivých dotácií.

Počas posledného desaťročia Slovensko rozšírilo používanie environmentálnych daní zvýšením daní palív v doprave a rozšírením základu energetickej dane. Slovensko je však jednou z mála európskych krajín, ktoré nezdaňuje vlastníctvo súkromných automobilov. Napriek tomu, z dôvodu relatívne nízkeho daňového zaťaženia, predstavovali v roku 2009 environmentálne dane **6,6%** celkových daňových príjmov (čo je nad priemernou hodnotou európskych krajín OECD) a **1,9% HDP** (čo je pod priemernou hodnotou európskych krajín OECD). Relatívne nízke príjmy z daní prispeli v oblasti environmentálnej infraštruktúry k pomerne vysokej závislosti na fondoch EÚ. V programovacom období 2007–2013 bolo pre sektor životného prostredia z rozpočtu kohéznej politiky pre Slovensko alokovaných okolo 16%, čo predstavuje **1,8 miliardy** EUR. Finančné prostriedky prijímané z fondov EÚ počas predmetného obdobia rástli.[14]

- v roku 2000 predstavovali **0,3%** hrubého národného príjmu

[14] *Prehľady environmentálnej výkonnosti OECD: Slovenská republika 2011*. 2011 Ministerstvo životného prostredia SR Slovenské vydanie publikácie vydané po dohode s OECD, Parí. ISBN 978–80–88833–56–7.

- v roku 2004 dosiahla táto hodnota výšku **1,2%** hrubého národného príjmu
- v roku 2009 predstavovala **1,9%** hrubého národného príjmu

Táto podpora zohrala významnú úlohu v investíciách do životného prostredia (vrátane vôd). Počas uplynulej dekády sa environmentálne priority zmenili:

Pred a počas prístupového obdobia vstupu do EÚ bola veľká časť finančného úsilia smerovaná do ochrany ovzdušia.

Po tomto období sa presunula do manažmentu odpadových vôd, ochrany pôdy a podzemných vôd a odpadového hospodárstva.

2.1.3 Ekonomické nástroje environemtnálnej politiky

Počas uplynulého desaťročia Slovensko rozšírilo využívanie ekonomických nástrojov environmentálnej politiky. Dosiahlo výrazný pokrok v rozširovaní environmentálnych daní a to zvýšením daní palív v doprave a rozšírením základu daní z energie. V roku 2009 predstavovali environmentálne dane 6,6% celkových daňových príjmov, čo je vďaka relatívne nízkemu daňovému zaťaženiu na Slovensku nad priemerom európskych krajín OECD. Táto hodnota sa však rovnala 1,9% HDP, čo je pod priemerom európskych krajín OECD.[15] Je pravdepodobné, že tento podiel klesol v roku 2010 z dôvodu zníženia dane z nafty. Ako bolo vyššie spomenuté Slovensko je jednou z mála európskych krajín, ktoré nezdaňuje vlastníctvo súkromných automobilov. Vozidlá, používané na komerčné účely, podliehajú ročnej dani z motorových vozidiel so zákonom stanovenou minimálnou sadzbou, ktorá nie je systematicky prepojená s environmentálnou výkonnosťou. Zvýšené poplatky za užívanie vôd prispeli k efektívnejšiemu používaniu vody. Súčasné sadzby však nie sú dostatočné na krytie potrieb environmentálnej infraštruktúry. Príjemcom daní a poplatkov sú najmä Environmentálny fond a Recyklačný fond, čo môže viesť k neefektívnemu vynakladaniu finančných prostriedkov.

2.1.4 Výdavky verejného a súkromného sektora na ochranu životného prostredia

Podľa Štatistického úradu SR výdavky verejného a podnikateľského sektora na ochranu životného prostredia ako podiel HDP klesli od polovice 90. rokov 20. storočia približne o polovicu na 1,1% v roku 2009.

[15] *Prehľady environmentálnej výkonnosti OECD: Slovenská republika 2011*. 2011 Ministerstvo životného prostredia SR Slovenské vydanie publikácie vydané po dohode s OECD, Parí. ISBN 978–80–88833–56–7.

Od roku 2002 verejné výdavky na ochranu životného prostredia klesli z 0,9% na 0,7% HDP, čím Slovensko mierne zaostalo za priemerom OECD (0,8% v roku 2009). V rámci decentralizačného procesu boli výdavky štátneho rozpočtu znížené, zatiaľ čo výdavky miestnej správy sa výrazne zvýšili a v roku 2009 predstavovali viac než 60% verejných výdavkov na životné prostredie. Finančné príspevky z prostriedkov EÚ počas uplynulej dekády kontinuálne narastali. V roku 2000 predstavovali 0,3% HDP, v roku 2004 to bolo 1,2% a v roku 2009 dosiahol tento ukazovateľ výšku 1,9%.[16]

2.1.5 Financie Životného prostredia

Verejné výdavky v oblasti životného prostredia sú financované z rôznych zdrojov, pričom podstatný podiel týchto výdavkov tvoria zdroje EÚ spolu s príslušným spolufinancovaním zo štátneho rozpočtu, ktoré sú projektovo viazané, vlastné zdroje kapitoly Ministerstva životného prostredia SR a prostriedky Environmentálneho fondu. Ďalšie prostriedky na financovanie opatrení v životnom prostredí sú v roku 2010 vyčlenené v rámci finančného nástroja pre životné prostredie LIFE+, programu ISPA, programov európskej územnej spolupráce, Finančného mechanizmu EHP, Nórskeho finančného mechanizmu, vrátane príslušného spolufinancovania.

Tabuľka 1

(v tis. eur)	2009	2010	2011	2012
Zdroje smerujúce do oblasti životného prostredia	385 523	464 313	485 796	485 844
štátny rozpočet	124 568	57 007	58 403	58 577
zdroje EÚ	167 627	235 993	267 764	267 764
spolufinancovanie zo ŠR	30 896	36 601	39 260	39 493
iné zahraničné zdroje*	12 519	6 688	3 574	3 476
Environmentálny fond	49 913	128 024	116 795	116 534

* zdroje ISPA, EHP, NFM, vrátane príslušného spolufinancovania, LIFE+, ETC

Zdroj: Ministerstvo financií SR

[16] *Prehľady environmentálnej výkonnosti OECD: Slovenská republika 2011*. 2011 Ministerstvo životného prostredia SR Slovenské vydanie publikácie vydané po dohode s OECD, Parí. ISBN 978–80–88833–56–7.

Celková výška verejných výdavkov smerujúcich v roku 2010 do životného prostredia predstavuje sumu v celkovej výške 464 mil. eur. V porovnaní s rokom 2009 zdroje smerujúce do oblasti životného prostredia rastú v roku 2010 o 20,4 %.

Tabuľka 2

v tis. eur	2008 S	2009 S	2010 R	2011 R	2012 N	2013 N
Zdroje príslušnej kapitoly	**265 054**	**250 758**	**336 288**	**835 122**	**318 831**	**319 478**
z toho:						
rozpočtové zdroje kapitoly	109 800	78 613	57 007	62 924	53 083	53 083
presun z min. rokov § 8	904	0	0	0	0	0
zdroje EÚ	122 231	140 679	235 993	670 179	226 006	225 759
spolufinancovanie	32 031	31 240	36 601	98 312	36 034	36 747
iné zdroje*	87	225	6 687	3 707	3 708	3 889

* ISPA, LIFE+, Finančný mechanizmus EHP, Nórsky finančný mechanizmus a iné

zdroj: MF SR – Rozpočet verejnej správy na 2011 – 2013 schválený NR SR

Kapitola bude mať v roku 2011 k dispozícii výdavky vo výške 835 mil. eur, čím v porovnaní so schváleným rozpočtom na rok 2010 zdroje smerujúce do kapitoly rastú v roku 2011 o 148 %. Uvedený rast je spôsobený najmä medziročným nárastom alokácie EÚ prostriedkov a spolufinancovania.

Výdavky EÚ predstavujú sumu 670 mil. eur a spolufinancovanie zo štátneho rozpočtu 98,3 mil. eur. V porovnaní so schváleným rozpočtom na rok 2010 rastú v roku 2011 výdavky EU o 184% a spolufinancovanie o 167%.[17]

Podľa informácií Tlačového odboru Ministerstva životného prostredia nie je možné definovať konkrétnu a presnú sumu príjmov a výdavkov za rok 2010 z dôvodu zániku a opätovného vzniku ministerstva v rozmedzí štyroch mesiacov, čo znamená, že časť rozpočtu bola účtovaná v pôvodnom ministerstve, časť v ministerstve pôdohospodárstva, pod ktoré rezort MŽP spadal počas svojej neexistencie a časť v obnovenom MŽP. V súčasnosti prebieha analýza všetkých príjmov a výdavkov od zániku ministerstva, ktorý spôsobil veľké zmeny vo finančnej štruktúre, a tým neprehľadnosť. Rozsah uvedeného a účtovné nezrovnalosti spôsobujú, že ich konsolidácia sa odhaduje v rozmedzí niekoľkých rokov.

Finančný príspevok na OP ŽP z prostriedkov Európskeho spoločenstva je 1 800 000 000 eur z celkovej sumy 11,5 miliardy eur. Čerpanie prostriedkov z Operačaného programu Životné prostredie bolo v júli 2011 zastavené Európskou komisiou. Audit, na základe ktorého EK zastavila financovanie, odhaľuje chyby pri výbere projektov,

[17] *Rozpočet VS na roky 2011 - 2013 - schválený NR SR*. Dostupné z: http://www.finance.gov.sk

verejných obstarávaniach a pri kontrolách platieb. Dochádzalo k nim v období rokov 2009 a 2010 pod vedením vtedajšieho povereného ministra životného prostredia Dušana Čaploviča, súčasného ministra školstva. Opatrenia MŽP na odstránenie nedostatkov, ktoré boli následne predložené Európskej komisii však neboli dostatočné a EK nariadila ich prepracovanie, ktoré bolo vo februári 2012 opäť zaslané do EK.

Platby na rozbenuté projekty dočasne preplácalo Ministerstvo Financií SR, ktoré však koncom februára 2012 pre zvyšujúci sa štátny deficit zastavilo ďalšie financovanie. Súčasný stav je taký, že ani po 7 mesiacoch sa MŽP nepodarilo obnoviť platby z OP ŽP a na súčasné projekty musí hľadať vlastné zdroje. Mnohým obciam s rozbehnutými investičnými projektmi hrozí zastavenie uprostred stavebných prác z dôvodu nedostatočných financií.[18]

Celkový objem prostriedkov čerpaných z OP ŽP v programovom období 2007 – 2013 na projekty je 19,03% zo sumy 1,8 mld. Eur. V porovnaní s ostatnými operačnými programami, je tretí najmenej úspešný. Prehľad čerpania jednotlivých programov je uvedený v tabuľke v prílohe.

2.1.6 Recyklačný fond

Právna forma:

Neštátny účelový fond zriadený zákonom č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (§ 55 a nasl.). Recyklačný fond je právnickou osobou zapísanou v obchodnom registri.

Účel fondu:

Sústreďovať finančné prostriedky a tie, v súlade s Programom odpadového hospodárstva Slovenskej republiky a s komoditnými programami sektorov a programom činnosti všeobecného sektora Recyklačného fondu, poskytovať na podporu zberu, hodnotenia a spracovania:

- opotrebovaných batérií a akumulátorov, odpadových olejov, opotrebovaných pneumatík, odpadu z viacvrstvových kombinovaných materiálov, elektroodpadu, odpadu z plastov, odpadu z papiera, odpadu zo skla, starých vozidiel, odpadu z kovových obalov.

[18] Eurofondy nie sú, na prírodu stopli peniaze. [online]. Dostupné z: http://www.sme.sk/c/6276065/eurofondy-nie-su-na-prirodu-stopli-peniaze.html

Zdroje Recyklačného fondu:

- príspevky výrobcov a dovozcov za výrobu a dovoz batérií a akumulátorov, olejov, pneumatík, viacvrstvových kombinovaných materiálov, kovových obalov, plastov, papiera, skla, vozidiel a elektrozariadení,
- dary a príspevky domácich a zahraničných právnických osôb a fyzických osôb,
- príjmy zo zmluvných pokút
- úroky z úverov poskytnutých Recyklačným fondom,
- príjmy z vrátenia neoprávnene použitých alebo zadržaných prostriedkov Recyklačného fondu
- výnosy zo správy vlastného majetku
- úroky z prostriedkov Recyklačného fondu uložených v bankách[19]

Použitie prostriedkov Recyklačného fondu[20]

Prostriedky z fondu sa môžu použiť ako účelová dotácia, úver alebo príspevok v súlade s účelom odpadového hospodárstva, aktuálnym Programom odpadového hospodárstva Slovenskej republiky, schváleným rozpočtom fondu, v súlade s komoditnými programami jednotlivých sektorov fondu, resp. programom činnosti všeobecného sektora a v súlade s pravidlami fondu pre poskytovanie prostriedkov.

Prostriedky fondu možno použiť na podporu realizácie cieľov v oblasti zberu, úpravy a zhodnotenia odpadov, obsiahnutých v komoditných programoch jednotlivých sektorov fondu.

Prostriedky z fondu sa poskytujú ako nenárokovateľné právnickým a fyzickým osobám, najmä ako príspevok na úhradu investičných a prevádzkových nákladov potrebných na zabezpečenie zberu a zhodnotenia odpadov a spracovania starých vozidiel, ako aj na úhradu ďalších nákladov podľa § 63 zákona o odpadoch. Obciam sa poskytujú pri hodnovernom preukázaní separácie a recyklácie príslušnej odpadovej komodity aj nárokovateľné príspevky podľa ust. § 64 ods. 1 zákona o odpadoch.

[19] *Výročná správa o hospodárení a činnosti recyklačného fondu za rok 2010*. Dostupné z: www.recfond.sk
[20] *Smernica o poskytovaní finančných prostriedkov z Recyklačného fondu*. Dostupné z: www.recfond.sk

Tabuľka 3

Príjmy Recyklačného fondu (v EUR)

Komodita \ Rok	2010	2009	% zmena k predchá-dzajúcemu obdobiu
Opotrebované batérie a akumulátory	722 620	459 410	157,29
Odpadové oleje	1 058 103	802 049	131,92
Opotrebované pneumatiky	225 521	242 903	92,84
Viacvrstvové kombinované materiály	15 590	27 324	57,06
Elektrozariadenia	175 308	199 793	87,74
Plasty	546 312	666 233	82,00
Papier	351 009	421 129	83,35
Sklo	321 214	618 725	51,92
Vozidlá	8 857 019	10 611 516	83,47
z toho vozidlá FO	4 335 720	5 110 443	84,84
úroky z poskytnutého úveru	1 436	8 537	16,82
Kovové obaly	149 299	117 527	127,03
Príspevky do RF spolu	**12 423 430**	**14 175 146**	**87,64**
Prijaté úroky	**1 185 795**	**1 409 685**	**84,12**
Príjmy spolu	**13 609 225**	**15 584 831**	**87,32**

zdroj: Výročná správa o hospodárení a činnosti recyklačného fondu za rok 2010

Vývoj príjmov úzko súvisí so zmenou legislatívy rámci nakladania z odpadmi. Okrem troch položiek – kovové obaly, odpadové oleje a opotrebované batérie a akumulátory, ktoré zaznamenali priemerný medziročný nárast o 38 %, všetky ostatné príjmové položky jednotlivých sektorov Recyklačného fondu klesli v priemere o 30 %. Celkový príjem Recyklačného fondu v roku 2010 tak klesol o 1 975 606 eur, resp. 12,68 % oproti roku 2009. Dôvodom nižších príjmov je pokles hospodárskej svetovej produkcie v dôsledku krízy. Tento dôvod sa už stal mantrou poklesu príjmov v každej oblasti.

Tabuľka 4

Prostriedky vyplatené zo sektorov Recyklačného fondu v rokoch 2003 - 2010 (v EUR)

Sektor/Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Opotrebovaných batérií a akumulátorov	486 810,86	203 272,56	921 542,60	217 371,06	50 519,80	150 295,56	100 320,68	137 539,92
Odpadových olejov	862 341,86	448 564,36	1 056 858,83	900 306,86	1 706 813,53	1 299 299,38	1 468 192,08	872 742,13
Opotrebovaných pneumatik	1 843 152,86	1 060 175,96	1 733 646,75	1 058 107,00	1 440 421,16	186 198,90	1 114 329,30	45 154,43
Viacvrstvových kombinovaných materiálov	371 771,89	199 542,79	524 077,60	202 629,76	313 226,93	905 200,94	478 098,89	37 011,55
Elektrozariadení	3 599 712,94	1 055 884,32	1 456 318,68	404 226,58	60 329,35	67 730,56	1 947 521,26	100 318,37
Plastov	1 504 738,23	3 235 256,16	2 830 021,46	1 442 702,89	859 264,49	992 356,70	2 233 130,49	200 344,91
Svetelných zdrojov s obsahom ortuti*	112 075,85	58 013,68	59 383,02	1 056,76	0,00	0,00	0,00	0,00
Papiera	2 219 406,99	2 208 785,24	2 092 651,20	3 967 976,34	1 440 619,61	2 263 550,44	1 584 184,48	756 082,72
Skla	221 151,00	876 229,34	1 209 698,47	1 381 265,98	685 224,57	743 334,45	1 502 345,37	177 306,33
Vozidiel	687 394,48	2 450 669,99	1 681 665,87	4 504 934,05	5 553 701,68	13 547 110,27	12 983 344,94	5 686 018,97
Kovových obalov	0,00	411 122,19	229 340,87	365 818,26	299 692,31	141 857,47	127 146,58	15 306,82
Všeobecný sektor	553 446,09	2 309 773,25	1 151 303,93	56 153,99	156 363,28	215 298,78	41 656,98	3 813,96
Všeobecný sektor - obce §64	167 027,82	911 738,37	1 127 150,30	584 684,99	2 091 876,37	3 743 257,98	1 751 521,03	2 701 197,00
SPOLU	**12 629 030,87**	**15 429 028,18**	**16 073 659,57**	**15 087 234,51**	**14 658 053,09**	**24 255 491,42**	**25 331 792,08**	**10 732 837,11**

zdroj: Výročná správa o hospodárení a činnosti recyklačného fondu za rok 2010

Kým od roku 2003 mali vyplatené prostriedky z Recyklačného fondu s výnimkou rokov 2006 a 2007, stúpajúcu tendenciu a v roku 2009 dosiahli približne 100%-ný nárast v porovnaní s rokom 2003, rok 2010 znamenal radikálny pokles vyplatených prostriedkov o 236% z 25 na 10 miliónov eur. Pokles bol zdôvodnený krízou a nezáujmom o recykláciu z dôvodu zvyšovania výdavkov a ukončením Programu Odpadového Hospodárstva SR, ktorého programové obdobie bolo v rokoch 2006 – 2010 a nový POH na roky 2011 až 2015, bol schválený vládou **dňa 22. februára 2012.** Ročné „intermezzo“ naznačuje, že v konaní vlády v environmentálnej politike je mnoho výziev na zefektívnenie procesov ochrany životného prostredia. Do úvahy môžme brať dva faktory. Voľby v roku 2010 a zmenu vládnej garnitúry a obnovenie Ministerstva životného prostredia v roku 2011, ktoré bolo v jauári 2010 zlúčené s ministerstvom pôdohospodárstva a následne po cca roku znova obnovené.

O poskytovaní prostriedkov z Recyklačného fondu rozhoduje správna rada. Poskytovanie prostriedkov z Recyklačného fondu má smerovať k napĺňaniu cieľov aktuálneho POH SR prenesených do jednotlivých tzv. komoditných programov sektorov Recyklačného fondu a do programu činnosti všeobecného sektora Recyklačného fondu.

Recyklačný fond nemá vo vzťahu k povinnostiam výrobcov a dovozcov žiadnu kontrolnú ani sankčnú právomoc, túto majú orgány Slovenskej inšpekcie životného prostredia a obvodné úrady životného prostredia (registračná povinnosť a povinnosť platenia príspevku do Recyklačného fondu).

2.1.7 Environmentálny fond

Environmentálny fond bol zriadený zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 587/2004 Z.z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov po tom, ako bol v roku 2001 zrušený. Environmentálny fond je samostatná právnická osoba so sídlom v Bratislave. Správu fondu vykonáva Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky.

Environmentálny fond je zameraný na uskutočňovanie štátnej podpory starostlivosti o životné prostredie a tvorbu životného prostredia na princípoch trvalo udržateľného rozvoja, pričom kladie dôraz na podporu žiadateľov, ktorí nemajú možnosť získať zahraničnú pomoc (napríklad obce s menej než 2000 obyvateľmi) s cieľom postupného ukončovania rozostavaných stavieb environmentálnej infraštruktúry.Environmentálny fond poskytuje na tieto ciele nenávratnú finančnú podporu formou dotácií a návratnú finančnú podporu formou úveru s 1 % úrokovou sadzbou, s dobou splácania úveru od 5 do 15 rokov a ručením za úver vo výške 130 % z hodnoty žiadaného úveru. Je možná aj kombinácia dotácie a úveru, v závislosti od charakteru projektu. Takýmto spôsobom sa s podporou Environmentálneho fondu vytvoria predpoklady na účinnú, komplexnú a efektívnu realizáciu environmentálnych projektov.

V roku 2010 obdržal Environmentálny fond 1 494 žiadostí. Z toho 70 žiadostí bolo vyradených z dôvodu doručenia po termíne na Environmentálny fond, 74 žiadostí bolo vyradených z dôvodu nezaslania povinných príloh k žiadosti a 1 350 žiadostí o poskytnutie podpory formou dotácie bolo zaradených do zoznamu žiadostí o podporu v celkovej výške 327 990 688,77 EUR podľa jednotlivých oblastí:

Tabuľka 5

Oblasť	Počet	Požadovaná podpora
Ochrana ovzdušia a ozónovej vrstvy Zeme	64	9 156 985,20 EUR
Ochrana a využívanie vôd	884	275 130 097,79 EUR
Rozvoj odpadového hospodárstva EUR	227	27 167 206,56
Ochrana prírody a krajiny	44	4 447 035,40 EUR
Enviro výchova, vzdelávanie a propagácia	102	6 782 231,21 EUR
Prieskum, výskum a vývoj zameraný na zisťovanie a zlepšenie stavu životného prostredia	27	5 276 971,96 EUR
Havárie	2	30 160,65 EUR

Zdroj: Výročná správa Environmentálneho fondu za rok 2010, vlastné spracovanie

Počet projektov na ochranu a využívanie vôd jednoznačne prevyšuje možnosti EF. Ide hlavne o projekty kanalizačnej a vodovodnej infraštruktúry v obciach a protipovodňové opatrenia.

Celkom bola v roku 2010 podpora formou dotácie poskytnutá pre 576 žiadostí s celkovým objemom 38 141 250,48 EUR. Ostatným žiadateľom nebola poskytnutá podpora formou dotácie, nakoľko finančné možnosti Environmentálneho fondu niekoľkonásobne prevyšovali požiadavky.

Graf 1

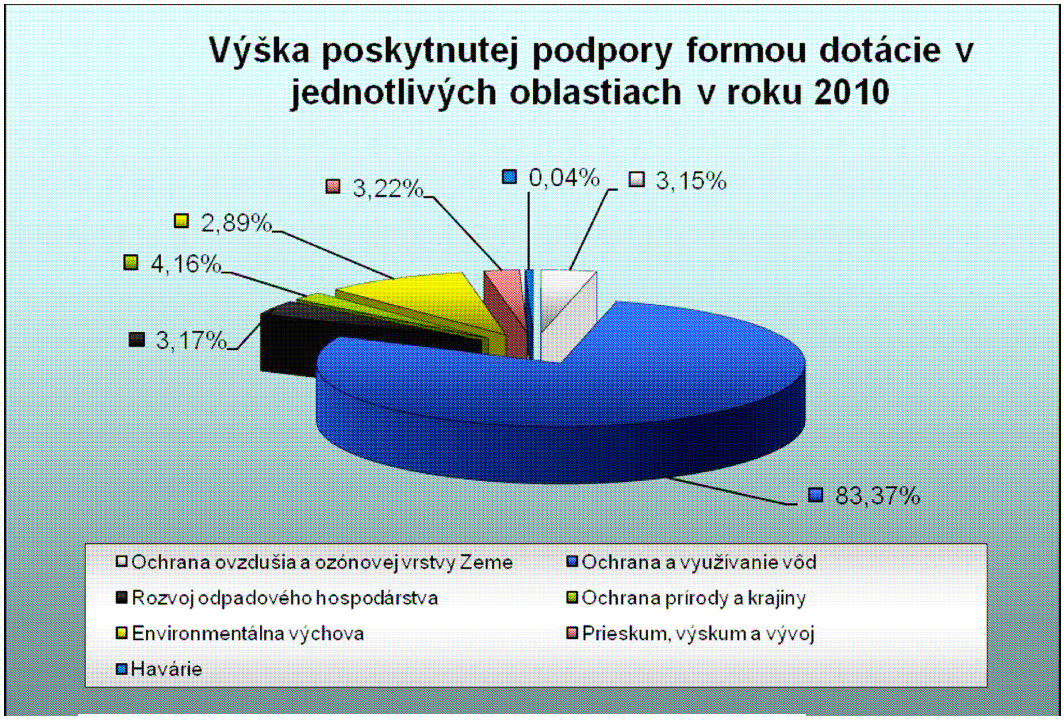

Zdroj: *Výročná správa Environmentálneho fondu za rok 2010*. Dostupné z: www.envirofond.sk/userdata/data/subory/Prehlady/vs2011.pdf

3 CIEĽ PRÁCE

Hlavným cieľom záverečnej práce s názvom „Financovanie ochrany životného prostredia z verejných zdrojov“ bude preskúmať súčasné nástroje financovania ochrany životného prostredia z pohľadu verejného sektora na Slovensku a možnosti využitia nástrojov aplikovaných v Európskej únii.

Téma ochrany životného prostredia je veľmi komplikovaná problematika, na ktorú sa v súčasnosti vynakladá nemalé množstvo verejných a súkromných prostriedkov. Naším primárnym cieľom je zhodnotiť, či sú tieto finančné prostriedky použité efektívne prostredníctvom ekonomických nástrojov štátu a navrhnúť prípadné možnosti na zefektívnenie financovania životného prostredia.

Zameriavame sa na hospodárenie subjektov verejného sektora, zodpovedných za ochranu jednotlivých zložiek životného prostredia a efektivitu vynakladania ich prostriedkov prostredníctvom ukazovateľov znečistenia životného prostredia, hľadáme vzťah medzi alokovanými prostriedkami a úrovňou znečistenia v jednotlivých rokoch.

Na základe preskúmaného stavu environmentálneho daňového zaťaženia v pomere k HDP Slovenska, navrhujeme možnosti aplikácie environmentálneho daňového zaťaženia na základe empirických zistení o vplyve navrhovaných daní v krajinách európskej únie, s jeho možnými dopadmi na životné prostredie.

Posledným cieľom je analýza Ekologickej daňovej reformy ako globálneho systémového nástroja ekonomiky, ktorý využíva zdanenie neobnoviteľných zdrojov energie na zníženie zdanenia práce a podporu zamestnanosti a na zníženie environmentálneho zaťaženia životného prostredia. Zameriame sa na prebiehajúcu reformu v Českej republike, kde porovnáme vybrané štatistické indikátory súvisiace s cieľmi tejto reformy, ako daň z príjmu, spotreba energií a úroveň znečistenia.

4 METODIKA

Počas spracovávania diplomovej práce sme využívali niektoré metódy vedeckého skúmania, ktoré sme aplikovali na získanie záverov k danej problematike. Na využitie jednotlivých metód a dosiahnutia cieľa, ktorým bolo zhodnotiť financovanie ochrany životného prostredia z verejných zdrojov, je primárnym predpokladom získavanie zdrojov a zber informácií, kde sme postupovali systematicky na základe logických súvislostí.

Podľa chronologického postupu sme najprv získavali údaje a informácie súvisiace s problematikou, na lepšiu orientáciu a pochopenie a vytýčenie konkrétnych cieľov, ktoré chceme v práci dosiahnuť. Využívame zdroje domáce, Ministerstvo životného prostredia, Slovenskú ekonomickú knižnicu so sídlom na Ekonomickej univerzite v Bratislave ako aj zahraničné, prostredníctvom internetu. Zameriavame sa na výročné správy, legislatívne opatrenia, publikácie domácich a zahraničným autorov, štatistické ukazovatele a pod. Na základe dosiahnutých informácií zostavujeme obsahovú stránku s jednotlivými cieľmi, ktoré sme si vytýčili.

Pri písaní systematicky spracuvávame roztriedené získané informácie. Informácie analyzujeme, dopĺňame teoretickými prameňmi a znalosťami, dopĺňame o vlastné hypotézy a postupy, ktoré z daných zdrojov nevyplývajú priamo. Využívame metódy analyticko – deskriptívne (rozklad celku na jeho jednotlivé časti a prvky s cieľom dokonalejšieho poznania subčastí systému), primárne v teoretickej časti a hodnotení súčasného stavu, ale aj v nasledujúcich častiach, kde analýzu využívame prierezovo v jednotlivých kapitolách, taktiež syntézu a komparáciu pri posudzovaní informácií získaných z rôznych zdrojov, ktoré sú vo vzájomnej komplementárnej väzbe, s cieľom vyvodiť dôsledky a vplyvy jednotlivých nástrojov na skúmanú oblasť.

Na základe dosiahnutých poznatkov spomenutými metódami, tieto spracovávame deduktívnou metódou (metóda postupu od všeobecného k jednotlivému na základe poznatkov a tvrdení, ktoré sa považujú za objektívne, čím sa logicky vyvodzuje pravdivý záver) sa dopracovávame k stanoveným cieľom, ktoré deskriptívnym spôsobom vysvetľujeme, pričom nevyhnutnou súčasťou sú štatistické ukazovatele v podobe tabuliek a grafov, ktoré dopĺňajú vizuálnu predstavu a sú predpokladom pre celistvejšie vnímanie hodnoteného stavu.

5 VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA

5.1 Ekonomické nástroje na ochranu ovzdušia

V oblasti ochrany ovzdušia vychádzame zo zákona 401/ 1998 Z. Z., ktorý ukladá povinnosť všetkým FO a PO, prevádzkujúcim veľké, stredné a a malé zdroje znečistenia ovzdušia, platiť:

- **poplatok za znečistenie ovzdušia z veľkých, stredných a malých zdrojov znečistenia**
- **poplatok za nakladanie s látkami a výrobkami poškodzujúcimi ozónovú vrstvu zeme**
- **obchodovateľné emisné povolenia**

Poplatok za znečistenie ovzdušia veľkých (tepelný výokon nad 50 MW a zariadenia osobitne závažných technologických procesov) a stredných (tepelný výkon od 0,2 do 50 MW) stacionárnych zdrojov znečistenia je príjmom Environemntálneho fondu. Poplatok za znečistenie ovzdušia z malých zdrojov je príjmom miestnych rozpočtov. Počas obdobia rokov 2005-2009 tvorili poplatky za emisie z veľkých a stredných zdrojov znečisťovania najväčší zdroj príjmov Environmentálneho fondu (45%), ale len 3% výdavkov fondu šli do ochrany ovzdušia.

Tabuľka 6

Prijem Environmentálneho fondu	**r. 2010** príjem/EUR	**r. 2009** príjem/ EUR
Poplatky za znečisťovanie ovzdušia	**12 931 532,00**	**14 520 312,47**
Penále z poplatkov za znečisťovanie ovzdušia	**3840,05**	**0,00**

Zdroj: www.envirofond.sk

Výdavky na ochranu ovzdušia v roku 2009 pozostávajú z prostriedkov EÚ, ich spolufinancovania zo ŠR, prostriedkov Environmentálneho fondu a malá časť výdavkov kapitoly Ministerstvo hospodárstva SR určená na podporu úspory energie, podporu

obnoviteľných zdrojov a útlm baníctva, v celkovej výške 39,8 mil. eur. Tieto výdavky smerujú na financovanie konkrétnych projektov znižovania emisií znečisťujúcich látok, znižovanie emisií skleníkových plynov, ekologizáciu verejnej dopravy, výrobu energie z obnoviteľných zdrojov, zvýšenie energetickej efektívnosti a likvidáciu popolčeka a škváry z odkalísk teplárenských spoločností.

Tabuľka 7

(v tis. eur)	2006	2007	2008	2009
Zdroje smerujúce do ochrany ovzdušia	29 227	34 132	27 666	39 781
(v tis. eur)	2009	2010	2011	2012
Zdroje smerujúce do ochrany ovzdušia	39 781	48 154	32 034	32 032

Zdroj: www.finance.gov.sk

Výdavky na ochranu ovzdušia v roku 2010 pozostávajú z prostriedkov EÚ, ich spolufinancovania zo ŠR a prostriedkov Environmentálneho fondu. Tieto výdavky smerujú na financovanie konkrétnych projektov znižovania emisií znečisťujúcich látok, znižovanie emisií skleníkových plynov, ekologizáciu verejnej dopravy, výrobu energie z obnoviteľných zdrojov a zvýšenie energetickej efektívnosti.

Graf 2

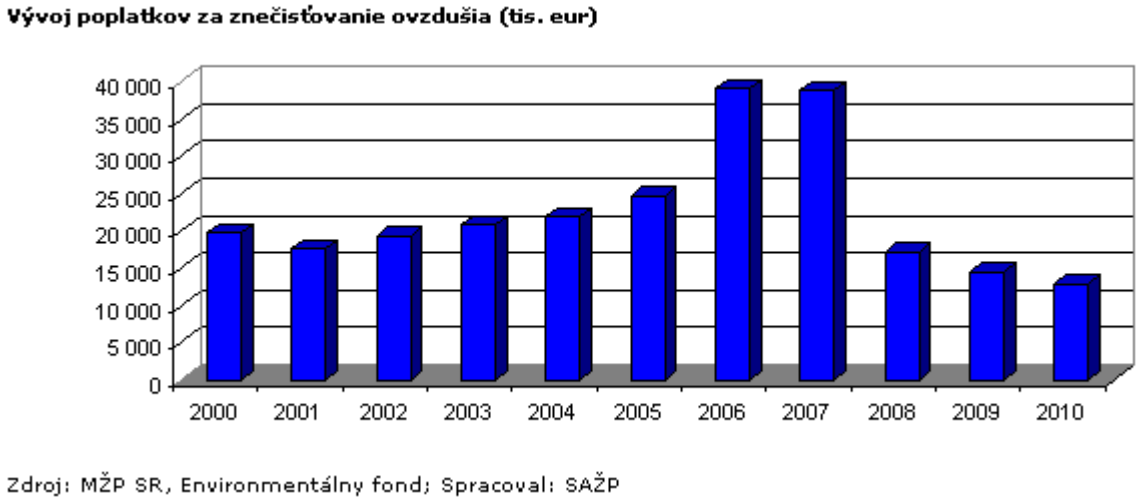

Cieľom poplatkov za znečisťovanie ovzdušia je potreba zabezpečiť environmentálnu účinnosť v dlhšom časovom horizonte. Znečisťovatelia by mali byť stimulovaní k tomu, aby uplatňovali v širšej miere environmentálne úsporné technológie.

Hlavným cieľom štátnej environmentálnej politiky podľa NEAP II[21] v oblasti ochrany ovzdušia a ozónovej vrstvy Zeme bolo zníženie emisií základných látok znečisťujúcich ovzdušie (SO2, NOx, CO, tuhé znečisťujúce látky), prchavých organických zlúčenín (VOCs), perzistentných organických látok (POPs) a ťažkých kovov na stav v súlade s medzinárodnými dohovormi.

Graf 3

Vývoj emisií základných znečisťujúcich látok

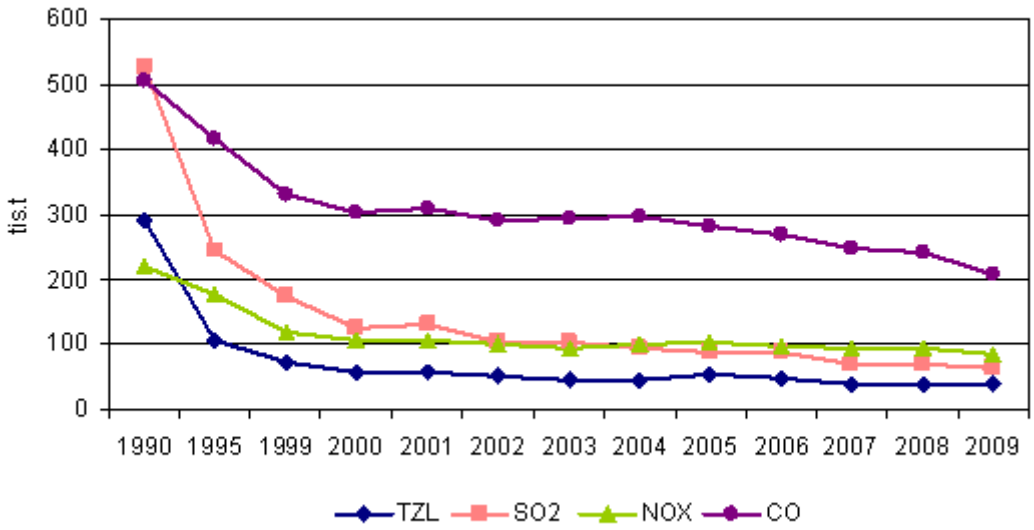

Zdroj: SHMÚ; Spracoval: SAŽP

Pri emisiách základných znečisťujúcich látok došlo v roku 2009 k ich poklesu o 74,4 % oproti roku 1990. Ani jedna zo znečisťujúcich látok nedosahuje úroveň znečistenia v porovnaní s rokom 1990.

Z uvedených štatistík vidíme, že príjmy aj výdavky na ochranu ovzdušia majú kolísavý charakter a okrem roku 2006 je ich kolísavosť paralelná. V roku 2006 (v ktorom nastala zmena vládnej moci na Slovensku) vidíme, že príjmy presiahli výdavky o približne **8,5 milióna** eur. Pokles emisií znamená efektívne využitie technológií znižujúcich emisie. V nasledujúcom grafe to potvrdzuje vývoj emisií skleníkových plynov vo vzťahu k HDP Slovenska.

[21]Národný environmentálny akčný program II, schválený uznesením vlády SR zo 16. decembra 1999. Predstavuje multisektorálny dokument zohľadňujúci celý rad medzinárodných dohovorov a dohôd o *uplatňovaní zásad trvalo udržateľného rozvoja*, rešpektujúcich starostlivosť o životné prostredie, založenú na vysokom stupni ochrany zložiek životného prostredia.

Graf 4

Trend agregovaných emisií skleníkových plynov vo vzťahu k HDP

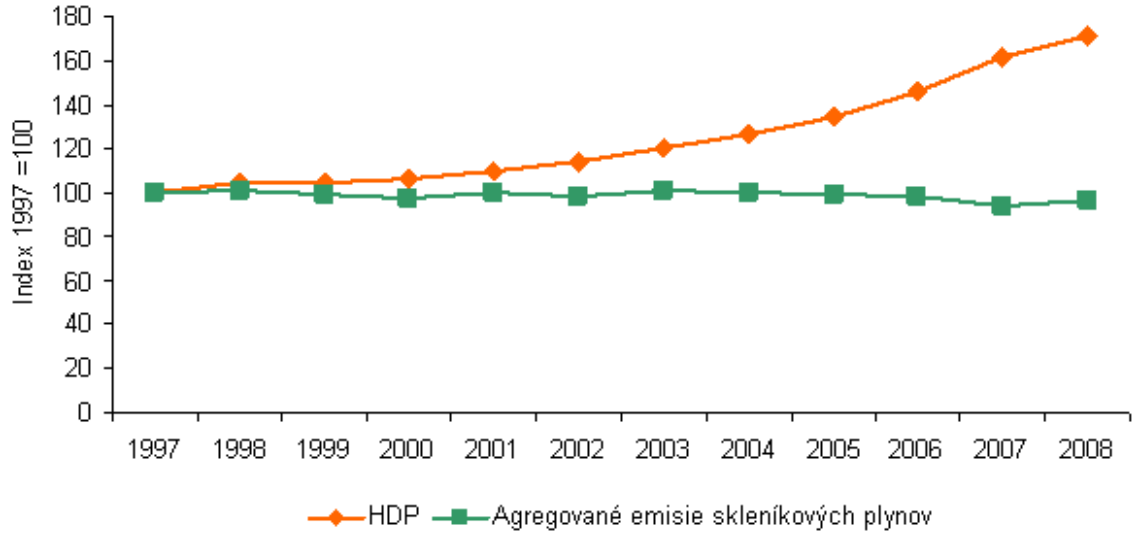

Zdroj: ŠÚ SR, Slovstat

Trend agregovanej emisie porovnaný s trendom vývoja HDP je ukazovateľom ekologickej efektivity národného hospodárstva, a teda aj úspešnosti integrácie environmentálnej politiky do sektorov ekonomickej činnosti. Prejavom účinnosti opatrení realizovaných v oblasti redukcie skleníkových plynov by malo byť oddelenie trendov vývoja HDP a emisií skleníkových plynov, menovite rast HDP by mal byť doprevádzaný poklesom emisií skleníkových plynov.[22]

Slovenská republika má v súčasnosti k dispozícií na predaj 27 miliónov ton emisných jednotiek AAU(Assigned Amount Units). Bývalý minister ŽP odhadoval ich hodnotu na približne 20 miliónov eur, pričom peniaze z ich predaja musia byť využité na účely znižovania emisií. O slovenské emisie prejavila záujem aj Svetová Banka, v objeme 2 – 5 miliónov eur.[23]

Konkrétne štatistiky o použití prostriedkov z predaja sa nám nepodarilo vyhľadať. Rezonuje však škandál z predaja slovenských emisných kvót v roku 2009, ktorých výnos resp. jeho použitie, je v štádiu vyšetrovania orgánmi činnými v trestnom konaní za podozrenie z prevedenia finančných prostriedkov na súkromné účely.

[22] Kľúčové indikátory životného prostredia. In: [online]. Dostupné z: http://www1.enviroportal.sk/indikatory/schema.php?schema=61

[23] Predaj emisií je na dobrej ceste. [online]. [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: http://www.energia.sk/clanok/legislativa/nagy-predaj-emisii-je-na-dobrej-ceste/5360/

5.2 Ekonomické nástroje v odpadovom hospodárstve

Aktuálny stav odpadového hospodárstva nie je príliš priaznivý. Nakladanie s odpadom v SR zaostáva približne 5 až 8 rokov oproti vyspelej Európe, oproti ČR alebo Poľsku je pozadu až o 2 roky. Množstvo vyprodukovaného odpadu ročne predstavuje cca 8,5 milióna ton, z toho komunálny odpad tvorí 1,7 milióna ton, nebezpečné odpady 0,5 milióna ton a zvyšok tvoria ostatné odpady (ako napr. stavebné odpady). Miera recyklácie a zhodnotenia odpadov je na úrovni menej ako 15 percent, aj keď samostatne v niektorých komoditách je na úrovni viac ako 50 percent (napr. papier, sklo). Objem finančných prostriedkov v odpadovom hospodárstve predstavuje cca 500 miliónov eur a pracuje v ňom priamo alebo nepriamo viac ako 10 000 zamestnancov.

Slovensko vedie v súčasnosti s Európskou úniou 12 súdnych konaní, z ktorých najviac sa týka práve zákona o odpadoch. Pokiaľ nedôjde k jeho urýchlenej novelizácii, hrozí Slovensku žaloba na súdnom dvore Európskej únie.

Odpadové hospodárstvo

Tabuľka 8

(v tis. eur)	2009	2010	2011	2012
Zdroje smerujúce do odpadového hospodárstva	44 263	99 231	94 022	94 022

Zdroj: www.finance.gov.sk

Na odpadové hospodárstvo a environmentálne rizikové faktory sa v roku 2010 rozpočtujú prostriedky ES, ich spolufinancovanie zo ŠR a prostriedky Environmentálneho fondu v celkovej výške 99,2 mil. eur. Tieto prostriedky slúžia na dobudovanie infraštruktúry odpadového hospodárstva (**recyklácia odpadov**, uzatváranie a rekultivácia **skládok odpadov**) a elimináciu negatívnych vplyvov **environmentálnych záťaží**.

Súčasné problémy[24]

- Intenzívne porušovanie zákona o odpadoch hlavne zo strany malých a stredných podnikov.
- Nízka vymožiteľnosť práva.

[24] Súčasná úroveň odpadového hospodárstva na Slovensku. [online]. [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: http://www.eprogress.sk/post/sucasna-uroven-odpadoveho-hospodarstva-na-slovensku-666/

- Veľmi slabé environmentálne povedomie našich obyvateľov.
- Uprednostňovanie zneškodňovania odpadov pred ich recykláciou alebo zhodnotením.
- Chýbajúce ekonomické stimuly.
- Staré environmentálne záťaže. Tento problém nadobúda enormné rozmery.

Legislatívnym problémom je vymedzenie postavenia recyklačného fondu, oprávnených organizácií a ich činnosti, ako aj nedostatočná kontrola pri plnení limitov recyklácie a zhodnotenia. Negatívnym prvkom je aj veľký počet spoločností, ktoré si zatiaľ neplnia limity recyklácie a zhodnotenia. Aj preto bude mať Slovenská republika problém pri vykazovaní plnenia smernice o obaloch a odpadoch z obalov voči EÚ.

Vznik a odstraňovanie odpadov je súčasťou každého stupňa produkčnej činnosti subjektov a aktivít ľudí. Preto sa prostredníctvom nástrojov kladie dôraz na jeho znižovanie a efektívne odstraňovanie. Využíva hlavne dve formy poplatkov:

1. **Poplatok za uloženie odpadu na skládku a odkalisko**

   Podľa zákona č. 11/2004 Z. z., sa poplatok vypočíta ako súčin množstva odpadu a sadzby za položku odpadu. Príjmy z tohoto poplatku sú príjmami rozpočtu obce, resp. obcí, v ktorých katastrálnom území sa skládka nachádza.

2. **Miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady**

   Výnosy z poplatku smerujú do rozpočtu obce. Platiteľmi sú FO s trvalým alebo prechodným pobytom v obci, prípadne užívatelia bytu, nebytvého priestoru, záhrady, vinice, ovocného sadu a pod.

V meste Bratislava tvoril v roku 2009 poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady 26 339 523 eur resp. 12,78 % z celkových príjmov v hodnote 205 994 445 eur. V prepočte na obyvateľa je poplatok 61,95 eur na osobu. Za rok 2010 je poplatok 26 469 887 eur resp. 14,19 % z celkových príjmov 186 498 503. V prepočte na obyvateľa je poplatok 62,25 eur na osobu.[25]

Odpadové hospodárenie hl. Mesta Bratislavy v **prílohe č. 1**, ktoré je vyrovnané v oboch sledovaných rokoch 2009 a 2010. Situácia v mestách s porovnateľnou veľkosťou

[25] Rozpočet hlavného mesta Bratislavy. [online]. Dostupné z: http://www.bratislava.sk/vismo/dokumenty2.asp?id_org=700000&id=11015941

však nasvedčuje tomu, že nižší počet obyvateľov znamená nižšie príjmy za komunálne a drobné stavebné odpady a z tohto titulu je nutné zvyšovanie poplatkov.

V tabuľke nižšie zaznamenávame rozdiel príjmov a výdavkov niekoľkých porovnateľných miest Slovenska, ktorá je súčasťou analýzy vypracovanej mestom Hlohovec v roku 2010 z dôvodu rastúcich nákladov na likvidáciu komunálnych odpadov pri každoročne klesajúcej platobnej disciplíne poplatkových subjektov, ktorú po zhodnotení vývoja predchádzajúcich rokov na úseku odpadového hospodárstva mesta Hlohovec, ktorá analyzuje úsek nakladania s komunálnymi odpadmi. Výsledkom analýzy bolo zhodnotenie neudržateľného stavu odpadového hospodárstva, pokiaľ sa neprikročí k zmene príjmovej časti rozpočtu, pretože pri stagnujúcej výške príjmov (zdrojov) mesto nedokáže zabezpečiť bez nárastu straty na uvedenom úseku ďalšie nakladanie s komunálnymi odpadmi.

Tabuľka 9

Porovnanie podielu P a V na úseku nakladania s odpadmi viacerých porovnateľných miest SR a prepočet na obyvateľa - za rok 2009

Mesto	Celkové príjmy v €	Celkové výdavky v €	Príjmy za KO a DSO v €	Výdavky na KO a DSO v €	Počet obyva-teľov	Na 1 obyvateľa		Rozdiel medzi P a V za KOaDSO na 1 obyv.
						Príjmy za KO	Výdavky na KO	
Galanta	9 106 718	9 106 718	614 088	571 632	16 306	37,66	35,06	2,60
Nové Mesto n. V	26 853 648	26 853 648	564 297	669 189	20 370	27,70	32,85	-5,15
Pezinok	16 192 135	16 136 928	865 034	1 070 172	21 839	39,61	49,00	-9,39
Piešťany	19 910 311	19 836 095	1 128 593	1 220 725	29 540	38,21	41,32	-3,12
Hlohovec	12 901 245	12 901 245	514 941	886 696	22 424	22,96	39,54	-16,58

Zdroj: Analýza ukazovateľov odpadového hospodárstva mesta Hlohovec. In: [online]. Dostupné z: http://www.regmedia.sk/Dokumenty/Dokumenty/MsZ/2011_4/21_analyza-ukazovatelov-odpadoveho-hospodarstva-mesta-hlohovec.pdf

Záporný výsledný rozdiel v štyroch z piatich porovnávaných miest je spôsobený najmä stavom odpadového hospodárstva, ktorý sme analyzovali na začiatku tejto subkapitoly.

Súčasný status quo naznačuje, že pokiaľ ekonomické nástroje nemajú efektívny legislatívny základ najmä po kontrolnej a sankčnej stránke, nie je možné ekonomické nástroje efektívne využívať. Prípad mesta Hlohovec ukázal, že ani niekoľkoročné udržanie rovnakej ceny za odvoz odpadu, neznamená efektívny prísun finančných prostriedkov na pokrytie nákladov. Nízke environmentálne povedomie občanov a chýbajúca legislatíva sú dôvodom obchádzania povinných poplatkov zo strany obyvateľov.

Snahy sa zameriavajú na zosúladenie infraštruktúry odpadového hospodárstva s normami EÚ. V rokoch 2004-2006 bolo čerpaných viac ako 40 miliónov EUR (75% z toho tvorili fondy EÚ) v rámci Operačného programu. V Operačnom programe Životné prostredie je na obdobie 2007-2013 v oblasti odpadového hospodárstva alokovaných 434 miliónov EUR (vrátane 369 miliónov EUR z fondov EÚ).

5.2.1 Obce a poplatky za odpad

Financovanie nakladania s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom je prenesené na zodpovednosť samospráv, ktoré by mali **rozpočtovať nakladanie s odpadmi z príjmov z miestneho poplatku od občanov**. V skutočnosti však vybrané **príjmy** z poplatku v samosprávach **nepokrývajú náklady** na služby nakladania s odpadmi, bývajú teda rozpočtovo deficitné a sú spolufinancované i z iných príjmov obcí a miest. V roku 2006 priemerný ročný poplatok bol **35 EUR** na domácnosť, čo predstavovalo **0,6%** príjmu domácnosti. Počas obdobia 2004-2008 tento poplatok **rástol** zhruba o **5%** ročne, čo bolo mierne nad mierou inflácie. Podľa zákona musia byť poplatky proporčné k odpadu produkovanému obyvateľstvom danej obce, avšak poplatky nie sú diferencované podľa jednotlivého vzniku odpadov. Tieto poplatky musia byť v súlade s nákladmi na nakladanie s odpadmi. V praxi však v rokoch 2004-2009 príjmy z týchto poplatkov sotva pokrývali výdavky obcí (väčšinou platby súkromným firmám) a na investície neostali už žiadne prostriedky.

Osobitným problémom je vôľa samospráv uzatvárať výhodné zmluvy so zberovými spoločnosťami. V tomto prípade však ostáva zodpovednosť na občanoch, aby dôsledne kontrolovali obsah zmlúv, ktoré obce so zberovkami uzatvárajú. Na toto si budú musieť obce dávať pozor, nakoľko Európsky súdny dvor v januárovom rozsudku vo veci žaloby Európskej komisie proti Nemecku objasnil, že aj v oblasti odpadového obstarávania platí bez obmedzení povinnosť dodržiavať postupy verejného obstarávania. Na ťahu je teda

najmä samospráva. Príkladom môže byť spôsob obstarávania v Šali, ktorá elektronickou aukciou dospela k uzatvoreniu zmluvy, vďaka ktorej ušetrila minulý rok vyše **215 tis. eur**.[26]

5.2.2 Obce a Recyklačný fond

V roku 2002 vznikol Recyklačný fond a vláda reprezentovaná ministerstvom životného prostredia mu udelila dotačné pravidlá, na základe ktorých mal fond prispievať do rozpočtu obcí na separovanie odpadu časťou zo svojich príjmov. Údaje z publikovaných výročných správ fondu sú však nasledovné: v rokoch 2003 až 2008 bola z fondu vyplatená, na základe nárokovateľných žiadostí obcí o príspevok podľa § 64 zákona o odpadoch, celková suma **259,8 mil. korún teda 8 623 780 eur**. Tieto prostriedky sú poskytované ako príspevok za preukázanie separácie a zhodnotenia odpadov, to znamená nulový príspevok v prípade nulovej separácie. Napriek problémovému financovaniu, je do procesu separácie zapojená podstatná časť obyvateľov, čo znamená, že RF prispel každý rok priemerne na obyvateľa sumou nižšou **ako 20 korún = 66 centov** (pri jednoduchom prepočte na počet obyvateľov SR to vychádzalo len na 8 korún na osobu). Bežná sadzba poplatku za komunálny odpad a drobný stavebný odpad sa však pohybovala v rozmedzí **500-600 korún = 16,60- 19,19 eur ročne**, to znamená, že aj v optimistickom odhade Recyklačný fond navýšil rozpočty samospráv len o **menej ako 4 %.**

Po osobných prepočtoch vychádza podiel príjmu z RF mestu Hlohovec na jeho ročnom rozpočte **0,09% a 1,8%** z celkových nákladov na komunálny odpad v r. 2009 (príjem z RF za rok 2009: 11 933 eur, rozpočet 2009: 12 901 245 eur, nákady na KO 2009: 647399,64 eur). V Bratislave tvorí podiel príjmu z RF na celkovom rozpočte mesta **0,27% a 2,10 %** z celkových nákladov na komunálny odpad v r. 2009 (náklady na odpadové hospodárstvo 2009: 27 206 384 eur, príspevok z RF 2009: 572 782, rozpočet mesta 2009: 208 455 753 eur).

Ide o dosť zanedbateľnú sumu, ktorá je na úrovni ročnej inflácie. Ak by bola nahradená zvýšením poplatku za komunálny odpad, nemohlo by to mať zásadný ekonomický dopad na občanov.

[26] KAZDA, Radovan. Čo robiť s odpadmi?. [online]. [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: http://www.konzervativizmus.sk/article.php?3309&ezin_author_id=50

Samostatným problémom je financovanie projektov z fondu. Časť z investícií fondu (podľa prepočtov Konzervatívneho Inštitútu[27] ide za roky 2002-2009 približne o podobnú sumu, aká bola vyplatená na príspevky obciam – teda asi **280 mil. korún/ 8 623 780 eur**) bola vyplatená obciam na ich investície do odpadového hospodárstva. Dnes však už tieto dotačné úlohy fondu nahrádzajú v oveľa väčšom objeme prostriedkov štrukturálne fondy. Recyklačný fond je dnes **zbytočný** a obce jeho existenciou prichádzajú o možnosť tlačiť na vládu s reformami financovania komunálnych odpadov.

Z tohto titulu sa naskytá otázka opodstatnenosti Recyklačného fondu, ktorý nie celkom spĺňa účel, takisto nezodpovedá štátnej kontrole a jeho existencia nemá vzhľadom na nízke dotácie veľký vplyv na rozpočty obcí a tým pádom ochranu životného prostredia. Obce kvôli RF nemajú príliš veľkú možnosť ovplyvniť vládu s reformovaním financovania komunálnych odpadov.

Ako jedno z riešení prichádza do úvahy recyklačný fond zrušiť a vykonať systémovú zmenu financovania obcí. Jednou z možností, ktoré by eliminovali snahu obcí o nezvyšovanie poplatkov za odpad, je zrušenie týchto poplatkov a ich nahradenie iným finančným modelom, napríklad zmenou algoritmu pre výpočet príjmu obcí z rozpočtu verejnej správy. Inou možnosťou pre vládu je direktívne vnútenie samosprávam, aby rozpočty na odpadové hospodárstvo boli uhrádzané výhradne z poplatkov za komunálny odpad a drobný stavebný odpad.[28]

[27] Konzervatívny inštitút. [online]. [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: http://www.konzervativizmus.sk/
[28] KAZDA, Radovan. Čo robiť s odpadmi?. [online]. [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: http://www.konzervativizmus.sk/article.php?3309&ezin_author_id=50

Graf 5

Percento vyseparovaných komunálnych odpadov
k celkovému produkovanému množstvu komunálnych odpadov

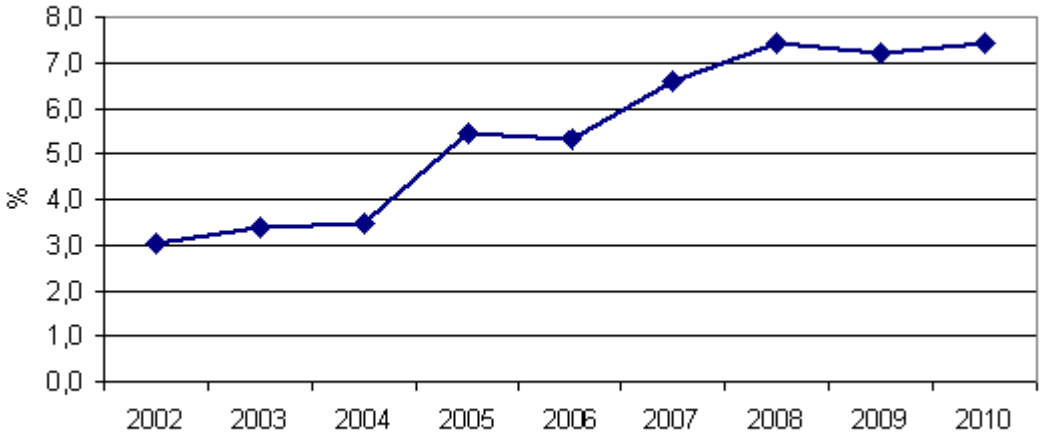

Zdroj: ŠÚ SR; Spracoval: SAŽP

Od roku 2002 sa podiel vyseparovaných zložiek komunálnych odpadov k roku 2008 zvýšil o 4,42 %, v roku 2009 zaznamenávame mierny pokles, čo vzhľadom na smerovanie OH v SR nemôžeme považovať za pozitívny trend.[29] V roku 2010 môžeme opäť sledovať mierny nárast množstva vyseparovaných odpadov, pričom medziročný nárast predstavuje necelých 0,25 %, čo však stále nepredstavuje dostatočný podiel vyseparovaných komunálnych odpadov.

5.2.3 Spolupráca VS a SS v oblasti financovania odpadového hospodárstva ako možné riešenie nepriaznivej situácie

Zlá situácia nahráva súkromnému sektoru v odpadovom hospodárstve. Podľa Hospodárskych novín, plánuje spoločnosť Detech: „investíciu za takmer sedem miliónov eur. Prostredníctvom nej sa neďaleko Nového Mesta nad Váhom chystá z plastov a gumy vyrábať energiu. *„Dokážeme premeniť plastový odpad na elektrickú energiu, pričom tento odpad nespaľujeme,“* podotýka za spoločnosť Michal Veselý“. Je zaujímavé, že niektorí dodávatelia platia spoločnosti za odvoz ich odpadu a od niektorých spoločnosť ich odpad odkupuje.

Podľa hovorkyne MŽP Beatrice Hudákovej v operačnom programe životné prostredie (ktorý je momentálne pozastavený) – sa v kategórii odpadového hospodárstva

[29] Kľúčové indikátory životného prostredia. In: [online]. Dostupné z: http://www1.enviroportal.sk/indikatory/schema.php?schema=61

nachádza viac ako pol miliardy eur z eurofondov i zo štátneho rozpočtu. Pritom vyčerpaných je 116 miliónov eur, 350 miliónov je viazaných na 219 projektov.[30]

Trend na Slovensku je umiestňovať odpady primárne na skládky. Majitelia týchto skládok pochopiteľne podporujú tento trend, z dlhodobého hľadiska toto však nie je riešenie a mnoho skládok na Slovensku, ktoré v krátkej dobe dosiahnu maximum svojej kapacity.

Moderné trendy využívajú druhoté suroviny ako zdroj energie, čím sa nahrádzajú fosílne palivá.

Najvýkonnejšie členské štáty EÚ recyklujú až 70 percent svojho odpadu a takmer nič nekončí na skládkach, zatiaľ čo v iných krajinách sa na skládky dostanú viac ako tri štvrtiny odpadu. *„Úspech pri recyklácii odpadu sa v najvýkonnejších krajinách podarilo dosiahnuť kombináciou viacerých hospodárskych nástrojov, uvádza sa v správe EK. Medzi najúčinnejšie nástroje patrí* ***kombinácia zdanenia a zákazu skládkovania a spaľovania odpadov, schémy zodpovednosti výrobcov a platby za konkrétne množstvá odpadov****. Podľa EK sa tieto hospodárske nástroje budú musieť vo väčšej miere zaviesť vo všetkých členských štátoch”*.[31]

Podľa správy, ktorú 27. marca 2012 vydal Eurostat sa v šiestich najvyspelejších členských štátoch (Belgicko, Dánsko, Holandsko, Nemecko, Rakúsko a Švédsko) skládkuje menej ako tri percentá komunálneho odpadu. Na opačnom konci sa v deviatich členských štátoch vrátene Slovenska ešte stále skládkuje viac ako 75% komunálneho odpadu.

Odvetvia odpadového hospodárstva a recyklácie v EÚ zaznamenali v roku 2008 obrat vo výške 145 miliárd eur, čo predstavuje približne dva milióny pracovných miest.

5.3 Ekonomické nástroje na ochranu vôd

V Slovenskej republike sú hlavným nástrojom platby a poplatky za využívanie vody a vodných zdrojov, podľa zákona č. 364/2004 Z. Z.; nariadenie vlády SR č. 755/ 2004 Z. Z. V znení nariadenia č. 376/ 2008, ktorým sa ustanovuje výška neregulovaných platieb,

[30] Firmy objavili stámiliónový biznis. [online]. Dostupné z: http://hnonline.sk/ekonomika/c1-55403520-firmy-objavili-stamilionovy-odpadovy-biznis

[31] Únia uvažuje ako získať miliardy eur z komunálneho odpadu. [online]. [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: http://hnonline.sk/svet/c1-55460420-unia-uvazuje-ako-ziskat-miliardy-eur-z-komunalneho-odpadu

poplatkov a podrobností súvisiacich so spoplatnením užívania vôd. Regulované platby upravuje ÚRSO.

- Platby za užívanie vôd
    - Platby za odbery povrchových vôd z vodných tokov
    - Platby za využívanie hydroenergetického potenciálu vodných tokov na vodných stavbách v správe správcu vodných tokov
    - Platby za odber energetickej vody z vodných tokov na vodných stavbách vo vlastníctve využívateľa hydroenergetického potenciálu vodného toku
- Poplatky za užívanie vôd
    - poplatky za odbery podzemných vôd
    - poplatky za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd
- Cena za dodávku vody verejným vodovodom a za odvádzanie odpadových vôd verejnou kanalizáciou
    - vlastník verejného vodovodu a verejnej kanalizácie má právo na úhradu za dodávku vody verejným vodovodom (**vodné**) a na úhradu za odvádzanie odpadových vôd verejnou kanalizáciou (**stočné**).

Vodné hospodárstvo

Tabuľka 10

(v tis. eur)	2006	2007	2008	2009
Zdroje smerujúce do vodného hospodárstva	240 996	118 356	209 883	216 528
(v tis. eur)	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**
Zdroje smerujúce do vodného hospodárstva	216 528	233 938	281 558	281 217

Zdroj: www.finance.gov.sk

Na vodné hospodárstvo sa v roku 2010 rozpočtujú vlastné prostriedky kapitoly, prostriedky EÚ, spolufinancovanie prostriedkov EÚ zo ŠR, prostriedky programu ISPA a Environmentálneho fondu. Prostriedky smerujú hlavne na konkrétne projekty budovania a rekonštrukcie infraštruktúry vodného hospodárstva (preventívne **protipovodňové opatrenia**, dobudovanie a prevádzka povodňového varovného a predpovedného systému, **zásobovanie vodou**, **odvádzanie a čistenie odpadových vôd**).

Tabuľka 11

Prijem Environmentálneho fondu - POKUTY	**r. 2010** príjem v EUR	**r. 2009** príjem v EUR
Porušenie zákona o vodách	**228 102,59**	**266 428,78**
Porušenie zákona o vodovodoch a verejných kanalizáciách	**5 903,00**	**49,78**
Prijem Environmentálneho fondu - POPLATKY	**r. 2010** príjem v EUR	**r. 2009** príjem v EUR
Poplatky za vypúšťanie odpadových vôd	**9 304 557,25**	**10 269 195,66**
Poplatky za odber podzmených vôd	**11 762 165,45**	**11 799 321,54**
Poplatky za odber vody z prírodného liečvého zdroja alebo prírodného minerálneho zdroja	**8,00**	**0,00**

Zdroj: Výročná správa Environmentálneho fondu za rok 2010. Dostupné z: www.envirofond.sk/userdata/data/subory/Prehlady/vs2011.pdf

5.3.1 Ceny pitnej a odpadovej vody

V tomto regulačnom období bola pre stanovenie cien zavedená a v hodnotenom roku 2010 uplatňovaná metóda **„cenového stropu“** s možnosťou medziročného inflačného rastu a uplatnenia faktora efektivity, ktorá v oblasti výroby, distribúcie a dodávky pitnej vody verejným vodovodom zabezpečila stabilizáciu cien. V oblasti odvádzania a čistenia odpadovej vody verejnou kanalizáciou v cenovej regulácii bol navyše uplatňovaný faktor investičného rozvoja na podporu výstavby kanalizačných sietí a čistiarní odpadových vôd v súlade s požiadavkami EÚ s cieľom motivovať regulované subjekty k čerpaniu dotačných prostriedkov z fondov EÚ, a tým k plneniu záväzkov v tejto oblasti, ktoré sa SR pri vstupe zaviazala splniť do roku 2015.

Tento spôsob cenovej regulácie výraznou mierou prispieva k zabezpečovaniu ochrany práv odberateľov pitnej vody a producentov odpadových vôd pred neoprávneným a neprimeraným zvyšovaním cien za výrobu a dodávku pitnej vody verejným vodovodom a za odvedenie a čistenie odpadovej vody verejnou kanalizáciou. Postup a podmienky pre tvorbu cien na rok 2010 úrad upravil a doplnil výnosom č. 3/2009.

Ceny za výrobu, distribúciu a dodávku pitnej vody verejným vodovodom v roku 2010 vzrástli oproti roku 2009 v priemere o 5 %.

Ceny za odvedenie a čistenie odpadovej vody verejnou kanalizáciou v roku 2010 vzrástli oproti roku 2009 o 6 %, a to najmä z dôvodu uplatnenia investičného faktora vo výpočte ceny za odvedenie a čistenie odpadovej vody.

Graf 6

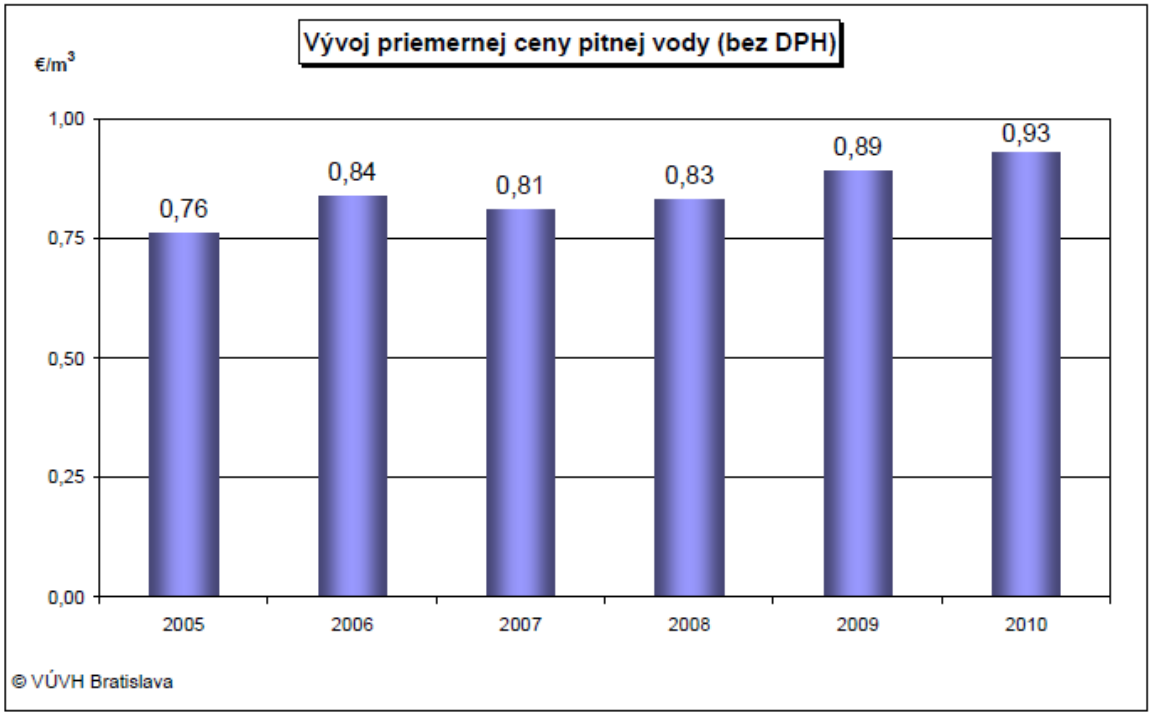

Zdroj: Výskumný ústav vodného hospodárstva. [online]. Dostupné z: http://www.vuvh.sk/index.php/en_US

V posledných rokoch napriek racionalizačným i regulačným opatreniam vyšší rast cien za vodohospodárske služby spôsobuje (najmä vplyvom hospodárskej krízy) neustály a pomerne výrazný pokles odberov vody vo všetkých regulovaných službách.

Fondy EÚ boli využité hlavne pri financovaní infraštruktúry zásobovania vodou a čistenia odpadových vôd, pričom ich podiel na ročných výdavkoch vzrástol z 20% v roku 2006 na 38% v roku 2008. Okolo 900 miliónov EUR bolo alokovaných na zásobovanie vodou a čistenie odpadových vôd z fondov EÚ na druhé plánovacie obdobie (2007-2013). Celkové prostriedky vynaložené vodárenskými spoločnosťami sa výrazne zvýšili zo 70 miliónov EUR v roku 2004 na 312 miliónov EUR v roku 2009.[32]

[32] *Prehľady environmentálnej výkonnosti OECD: Slovenská republika 2011*. 2011 Ministerstvo životného prostredia SR Slovenské vydanie publikácie vydané po dohode s OECD, Parí. ISBN 978–80–88833–56–7.

Odhady MŽP hovoria o chýbajúcich prostriedkoch na splnenie požiadaviek vyplývajúcich zo smernice EÚ o čistení mestských odpadových vôd – v roku 2010 zostávalo nedofinancovaných 1,2 miliardy EUR investícií, ktoré neboli implementované v rokoch 2007-2009. Len málo priestoru zostáva na získanie finančných prostriedkov zo zvýšených poplatkov za vodu a odpadovú vodu, keďže tieto poplatky sa už zvýšili výrazným tempom a dnes dosahujú takmer úroveň refundácie nákladov.
Vývoj nákladov a priemernej ceny povrchovej vody je v prílohe.

5.4 Ekonomické nástroje na ochranu lesov

Ochrane lesov je potrebné venovať pozornosť, najmä vzhľadom na autoregulačné a ekostabilizačné schopnosti lesov a možnosti využitia funkcií lesov v hospodárskej a sociálnej sfére. Význam funkcií lesov prudko narastá vzhľadom na meniace sa ekologické, najmä klimatické podmienky.

Slovenská republika so svojou lesnatosťou 40,6 % sa zaraďuje medzi krajiny Európy s najvyšším podielom lesov voči rozlohe štátu. Práve preto je dôležitou súčasťou zelenej kultúry s vysokým hospodárskym, ekologickým a sociálnym významom pre obyvateľstvo. S technologickým pokrokom a urbanizáciou sa zvyšuje dopyt obyvateľstva po využívaní lesov z hľadiska rekreácie. Problémom je však vzrastajúca fragmentácia pôdy (rozdrobenosť a narušenie prirodzených vlastností pôd) vrátane lesných štruktúr v dôsledku práve zvyšovania dopytu po rekreácií a urbanistickej infraštruktúry.
Z hľadiska prevažujúcich funkcií lesov a z nich vyplývajúceho režimu obhospodarovania, sa lesy členia na lesy:

1. **hospodárske (68,2 %)** s primárne produkčnou funkciou, plnia však aj ekologické a ochranné funkcie vrámci integrovaného lesného hospodárstva
2. **lesy osobitného určenia (17,2 %)** plniace špecifické poslanie – plniť vodoochranné, prírodnoochranné, rekreačné a im podobné funkcie
3. **lesy ochranné (14,6 %)** zabezpečujúce prioritné ekologické a ochranné funkcie (pôdy, biodiverzity, lesnej infraštruktúry)

Tabuľka 12

(v tis. eur)	2006	2007	2008	2009
Zdroje smerujúce do ochrany prírody	10 470	7 317	12 110	15 423
(v tis. eur)	2009	2010	2011	2012
Zdroje smerujúce do ochrany prírody	15 423	19 237	21 274	21 674

Zdroj: www.finance.gov.sk

Na ochranu prírody a krajiny sa v roku 2010 rozpočtujú vlastné prostriedky kapitoly, prostriedky EÚ, spolufinancovanie prostriedkov EÚ zo ŠR, prostriedky finančného nástroja pre životné prostredie LIFE+ a prostriedky Environmentálneho fondu určené hlavne na **dobudovanie infraštruktúry ochrany prírody** (sústava chránených území NATURA 2000) v celkovej výške 19,2 mil. eur.

Ekonomické nástroje hospodárskej politiky štátu v lesníctve sú nástroje fiškálnej politiky (regulácia prostredníctvom štátneho rozpočtu v oblasti daní, odvodov, pokút a sankcií). Ekonomické nástroje fiškálnej politiky štátu pôsobiace v oblasti lesného hospodárstva sú uvedené v prílohe.

Graf 7

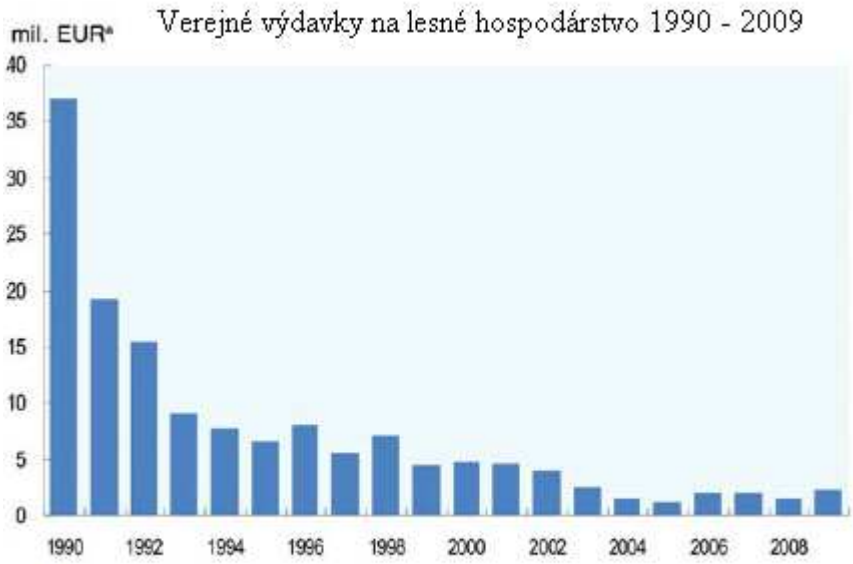

a) Pri konštantných cenách z roku 1990
Zdroj: Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Starostlivosť o prírodu a biodiverzitu je financovaná priamo z troch hlavných zdrojov: štátneho rozpočtu (hlavný zdroj), Environmentálneho fondu a fondov EÚ a programov, ako je napríklad LIFE. V roku 2010 bolo okolo 56 miliónov EUR alokovaných zo štátneho rozpočtu pre odbor ochrany prírody MŽP SR a organizácie, ktoré vykonávajú činnosti v ochrane prírody.

Pre porovnanie, v posledných rokoch dostal sektor poľnohospodárstva 366 miliónov EUR ročne zo štátneho rozpočtu a fondov EÚ a lesné hospodárstvo okolo 24 miliónov EUR ročne. Príjmy v lesnom hospodárstve zahŕňajú aj 14 miliónov EUR pre odbor lesného hospodárstva Ministerstva pôdohospodárstva SR a podriadené organizácie. Verejné výdavky na lesné hospodárstvo sa znížili za posledné desaťročie v nominálnych i reálnych hodnotách.

5.4.1 Daňové odvody v lesnom hospodárstve[33]

Tabuľka 13

Tabuľka 6.5-1 Prehľad daní lesného hospodárstva SR do rozpočtov štátu a obcí v mil. EUR

Druh dane		Rok		
		2008	2009	2010
Daň z pridanej hodnoty (rozdiel odvedenej a vrátenej)	ŠL	26,62	23,30	17,25
	NL	11,05	11,00	13,31
	Spolu	37,68	34,30	30,56
Daň z nehnuteľností	ŠL	5,05	6,55	5,38
	NL	1,69	1,73	1,50
	Spolu	6,74	8,27	6,88
Cestná daň	ŠL	0,83	0,72	0,57
	NL	0,33	0,33	0,32
	Spolu	1,16	1,05	0,89
Daň z príjmov [1]/	ŠL	6,34	4,50	5,67
	NL	6,97	4,53	5,06
	Spolu	13,31	9,03	10,74
Spolu	**ŠL**	**38,84**	**35,06**	**28,87**
	NL	**20,05**	**17,59**	**20,19**
	Spolu	**58,89**	**52,65**	**49,07**

Prameň: Rezortný štatistický výkaz Les 5-01, Osobitný zisťovací dotazník
Poznámka: [1]/ za neštátne lesné podniky odvodené z vyplatených miezd a hrubého zisku
Vysvetlivky: ŠL – štátne lesné podniky, NL – neštátne lesné podniky
Vypracoval: NLC – LVÚ Zvolen

Najvyšší podiel na odvedených daniach v roku 2010 tvorila daň z pridanej hodnoty

[33] Správa o lesnom hospodárstve v Slovenskej Republike za rok 2010, Zelená správa 2011. [online]. Dostupné z: http://www.mpsr.sk/index.php?navID=78&id=5214

(62,3%). Okrem dane z príjmu ostatné dane v roku 2010 zaznamenali pokles.
V lesnom hospodárstve problematickou je daň z nehnuteľností (podiel na daniach v roku 2010 predstavoval **14,0 %,** správcom dane sú obce), vzhľadom na voľnosť stanovenia dane z nehnuteľnosti obcou podľa zákona č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady. Správca dane môže všeobecne záväzným nariadením zmeniť hodnotu pozemku za 1 m2, ak daňovník hodnotu pozemku nepreukáže znaleckým posudkom a sadzbu dane (ktorá však nesmie presiahnuť 20-násobok minimálnej sadzby určenej vo všeobecne záväznom nariadení). Podľa zistení sadzba dane bola zmenená 2 a viac násobne až na 55% z celkovej plochy pozemkov podliehajúcich dani.

Neúmerné zvyšovanie dane z pozemkov robí subjektom obhospodarujúcim les nemalé ekonomické problémy. Ďalej správcovia dane vo **veľmi malom meradle využívajú, uplatňujú zníženie, resp. oslobodenie od dane lesné pozemky**, ako napr. pásma hygienickej ochrany vodných zdrojov, prírodných liečivých zdrojov a prírodných minerálnych vôd, prírodné rezervácie, ochranné pásma s tretím a štvrtým stupňom ochrany a pod.[34]

5.4.2 Nedaňové platby za zásah do lesných štruktúr

Lesné pozemky slúžia na plnenie produkčných a mimoprodukčných funkcií lesov tak, ako ich definuje § 2 písm. e) až g) zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení zákona č. 360/2007 Z. z.. Na iné účely ako na plnenie funkcií lesov sa lesné pozemky smú využívať len na základe rozhodnutia obvodného lesného úradu o vyňatí z plnenia funkcií lesov, alebo o obmedzení využívania funkcií lesov na nich. **Vyňatie lesných pozemkov** z plnenia funkcií lesov predstavuje **zmenu využitia lesných pozemkov** na základe rozhodnutia orgánu štátnej správy lesného hospodárstva.
Ekonomické nástroje štátu zamerané na ochranu lesných pozemkov, tvoria podľa zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch:

- Odvod za vyňatie lesných pozemkov (náhrada za stratu mimoprodukčných funkcií lesa)

[34] Správa o lesnom hospodárstve v Slovenskej Republike za rok 2010, Zelená správa 2011. [online]. Dostupné z: http://www.mpsr.sk/index.php?navID=78&id=5214

- Náhrada škody na lesnom pozemku
- Náhrada za obmedzenie vlastníckych práv

Orgány štátnej správy lesného hospodárstva za nedodržiavanie ustanovení zákona o lesoch ukladajú pokuty. Vývoj uložených odvodov, náhrad, pokút a sankcií a ich skutočná úhrada je uvedená v tabuľke.

Oproti roku 2008, zaznamenal celkový odvod v rokoch 2009 a 2010 radikálny pokles o 75 % resp. 66 %. Najvyššími položkami, ktoré ovplyvnili celkovú výšku odvodov, sú Trvalá zmena pozemku a Rozhodovanie o výške náhrady za stratu mimoprodukčných funkcií lesa. Nepodarilo sa zistiť, KDE a AKÝ subjekt bol najväčším prispievateľom do týchto pokút a v ktorých oblastiach boli tieto uplatnené.

5.4.3 Opatrenia na zredukovanie zaberania lesnej pôdy prostredníctvom finančných nástrojov

1. Sektor cestovného ruchu ťaží z pozitívnych externalít, ktoré ponúka príroda a krajina, preto by mal spolufinancovať nástroje ochrany prírody a krajiny.

2. Slovensko by malo posúdiť zdanenie kapitálových výnosov z predajov poľnohospodárskej a lesnej pôdy developerom. Tento systém funguje v Španielsku a zabezpečuje vyššiu hustotu ubytovacích možností a tým znižovanie zaberanej stavebnej pôdy.

3. Taktiež by developeri stavajúci na lesných pozemkoch mohli platiť jednorázovú daň za zásah do lesných štruktúr a poškodenie biotopov v chránenom území. V Portugalsku funguje tento poplatok ako forma dane, ale je obmedzený na výrub stromov.

4. Slovensko by mohlo uvažovať aj o prírodnej dani na stavebné povolenia, vzhľadom na externé náklady stavby, ktoré musí znášať príroda a biodiverzita bez ohľadu na to, či je

stavba realizovaná v rámci chráneného územia alebo mimo neho. Tento model je uplatňovaný vo Francúzsku.[35]

5.5 Ekonomické nástroje na ochranu nerastného bohatstva

Ťažba nerastných surovín, ako neobnoviteľných zdrojov prírody má za následok radikálny zásah do prírodných štruktúr a systémov a ovplyvňuje vo veľkej miere aj zdroje reprodukovateľné pre človeka. Zmeny v geomorfologickom zložení krajiny, hydrogeologického systému podzemných vôd, či reliéfe by preto mali byť v dôsledku ťažby čo najmenšie a ťažba čo najšetrnejšia.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že trend ťažby nerastných surovín (vrátane energetických surovín) má v SR v poslednom desaťročí klesajúcu tendenciu. V roku 2008 a 2009 ťažba **hnedého uhlia** mierne rástla, v roku 2010 nabrala zase klesajúcu tendenciu.

Z hľadiska **ochrany životného prostredia**, možných negatívnych účinkov vyplývajúcich z ťažobnej činnosti a využívania fosílnych palív, hodnotíme tento pokles pozitívne.

Graf 8

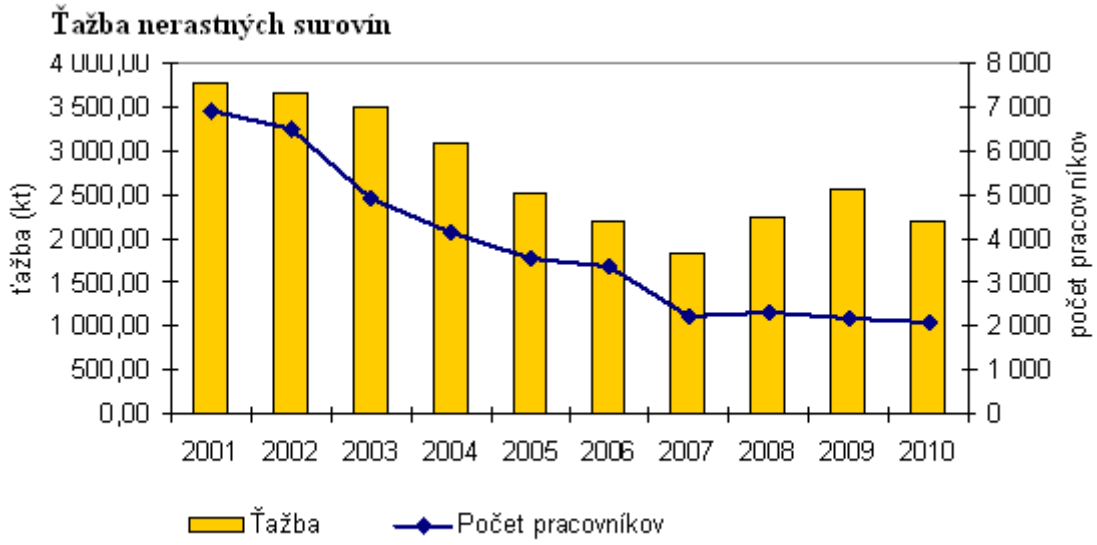

Zdroj: HBÚ SR; Spracoval: SAŽP

[35] *Prehľady environmentálnej výkonnosti OECD: Slovenská republika 2011*. 2011 Ministerstvo životného prostredia SR Slovenské vydanie publikácie vydané po dohode s OECD, Parí. ISBN 978–80–88833–56–7

Na zabezpečenie ochrany životného prostredia využíva štát nasledujúce ekonomické nástroje.

Úhrada za dobývacie priestory

Organizácia, ktorá ťaží v dobývacom priestore, platí za každý začatý km² plošného obsahu tohto priestoru 663,8 eur. Úhrada je vo výške 20% príjmom štátneho rozpočtu a vo výške 80% príjmom obce, na ktorej území sa nachádza dobývací priestor.

Nárast výšky príjmu z úhrad za dobývacie priestory v nasledujúcom grafe od roku 2008 oproti predchádzajúcim rokom bol spôsobený zmenou výšky úhrady, ktorá vzrástla z 5 000 Sk na 20 000 Sk za 1 km2.

Graf 9

Vývoj úhrad za dobývacie priestory (€)

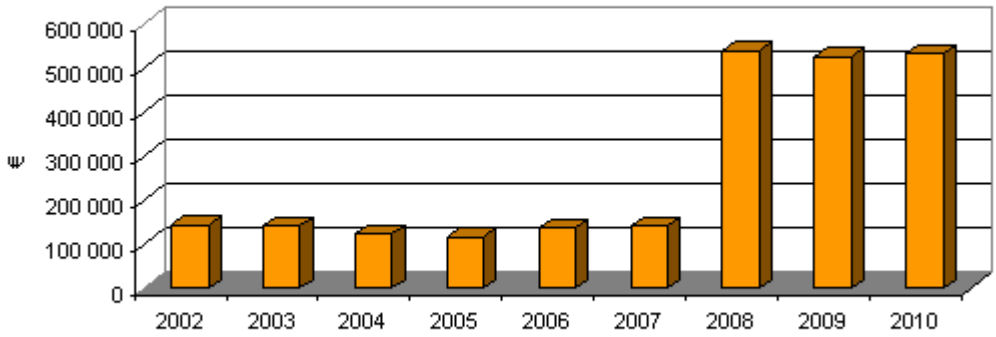

Zdroj: HBÚ; Spracoval: SAŽP

V roku 2010 výška úhrad za dobývacie priestory dosiahla sumu **531 778** eur a v porovnaní s predchádzajúcim rokom úhrady vzrástli o **1,4 %.** Je teda evidentné, že dopyt po neobnoviteľných zdrojoch energie je vysoko neelastický aj na Slovensku, čo je predpoklad pre využitie environmentálnych daní.

Úhrada za vydobyté nerasty

Organizácia, ktorá má určený dobývací priestor, platí úhradu za nerasty vydobyté z výhradného ložiska, na ktoré bol dobývací priestor určený. Sadzba úhrady je najviac:

- 20% z trhovej ceny výrobkov, zhotovených z vydobytých nerastov, a to z rádioaktívnych nerastov a z nerastov, z ktorých možno priemyselne vyrábať drahé kovy;

- 10% z trhovej ceny výrobkov zhotovených z vydobytých nerastov u ostatných nerastov

Úhrada je v plnom rozsahu príjmom Environmentálneho fondu.

Graf 10

Vývoj úhrad za vydobyté nerasty (€)

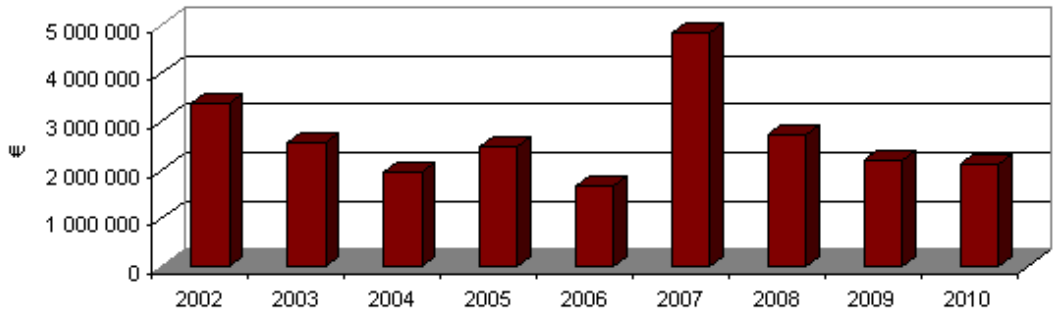

Zdroj: HBÚ; Spracoval: SAŽP

Úhrady za vydobyté nerasty majú kolísajúci trend. Najvyššia výšky úhrad za vydobyté nerasty bola dosiahnutá v roku 2007 (4 817 635 eur). V roku 2010 výška úhrad za vydobyté nerasty dosiahla sumu 2 124 570 eur a v porovnaní s predchádzajúcim rokom úhrady klesli o 2,9 %.

Podľa zdrojov Environmentálneho fondu v prílohe práce však dosiahol v roku 2010 príjem úhrady za vydobyté nerasty 1 946 068,02 eur. Rozdiel môže byť spôsobený rozdielnym údajom o celkovej sume na úhradu za rok 2010 a skutočne zaplatenou sumou v roku 2010.

Úhrada za uskladňovanie plynov a kvapalín

Organizácia platí úhradu za uskladňovanie plynov alebo kvapalín v prírodných horninových štruktúrach a v podzemných priestoroch. Sadzba úhrady je najviac 0,02 Sk(0,0006 eur) za uskladnenie (zatlačenie) 1 m^3 plynu alebo 1 t kvapaliny. Príjemcom úhrady je Environmentálny fond.

Graf 11

Vývoj úhrad za uskladňovanie plynov a kvapalín (€)

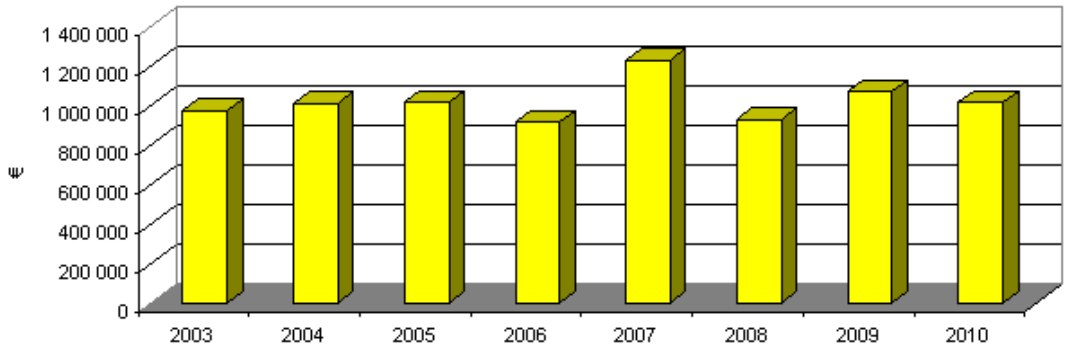

Zdroj: HBÚ; Spracoval: SAŽP

Úhrady za uskladňovanie plynov a kvapalín majú kolísajúci trend. Najvyššia výšky úhrad uskladňovanie plynov a kvapalín bola dosiahnutá – rovnako ako za vydobyté nerasty - v roku 2007 (1 236 091 eur). V roku 2010 výška úhrad za uskladňovanie plynov a kvapalín dosiahla sumu 1 017 851 eur a v porovnaní s predchádzajúcim rokom úhrady klesli o 5,3 %.[36]

Údaje Environmentálneho fondu opäť uvádzajú inú sumu, tentokrát vyššiu: 1 183 144, 04 eur.

Financovanie environmentálnych záťaží spôsobených ťažbou nerastov

Výsledky projektu Slovenskej agentúry životného prostredia ukázali, že na Slovensku sa nachádza 257 kontaminovaných lokalít, ktoré predstavujú závažné nebezpečenstvo.

Prieskum, vypracovanie rizikových analýz, sanácia a monitoring najrizikovejších environmentálnych záťaží na týchto lokalitách si v nasledujúcich štyroch rokoch vyžiada asi 137 miliónov eur. Ako vyplýva zo štátneho programu sanácie environmentálnych záťaží z MŽP, vyše **116 miliónov** eur má pochádzať z eurofondov, **18,5 milióna** eur má zabezpečiť štát. V prípade súkromnej sféry sa má na financovanie využiť princíp znečisťovateľ platí. Od súkromného sektora sa tak počíta s čiastkou **2,1 milióna eur**.

K environmentálnym záťažiam podobného charakteru patria na území SR napríklad gudrónové jamy po chemičke v konkurze Petrochema Dubová. Pri obciach Predajná a

[36] Kľúčové indikátory životného prostredia. In: [online]. Dostupné z: http://www1.enviroportal.sk/indikatory/schema.php?schema=61

Nemecká sa nachádza zhruba 200-tisíc kubických metrov gudrónu. Existujú však aj staré skládky a odkaliská, ktoré sa budovali v 50. rokoch minulého storočia a patria k neriešeným záťažiam životného prostredia. Pri mnohých z nich nie je jasný majiteľ a ani právnická osoba zodpovedná za ich likvidáciu.

5.6 Environmentálne dane

Spomedzi širokého diapazónu nástrojov environmentálnej politiky, uplatňovaných vo vyspelých krajinách, majú kľúčové postavenie **environmentálne dane**. Súčasný trend naznačuje ich význam, ktorý rastie v závislosti od hospodárskeho vývoja v krajinách vytvárajúcich spotrebu, teda vo všetkých (ktoré produkujú výrobky a služby).

„V roku 2009 predstavovali príjmy z environmentálnych daní 1,9% HDP a 6,6% celkových daňových príjmov. Vzhľadom na všeobecne nízku mieru zdaňovania, Slovensko bolo značne pod priemerom OECD Európa, pokiaľ ide o podiel na HDP, ale nad priemerom, pokiaľ ide o podiel na celkových príjmoch. Od roku 2000 do roku 2008 príjmy z environmentálnych daní vzrástli v reálnych hodnotách o 40% a potom v roku 2009 klesli o 9% z dôvodu spomalenia ekonomiky. Spotrebné dane na energetické produkty prinášajú až 87% príjmov, za nimi nasledujú dane z motorových vozidiel (10%) a ďalšie dane zo znečisťovania (3%)“.[37]

Podľa údajov Eurostatu, zobrazených v grafe, má Slovensko veľký priestor pre zvyšovanie daní tohto typu. Graf porovnáva úrovne environmentálneho daňového zaťaženia v jednotlivých krajinách EU. Z údajov možno vyčítať, že výber environmentálnych daní vzhľadom na veľkosť ekonomiky (HDP) tretí najnižší, zaostali za nami len Rumunsko a Španielsko. V posledných rokoch má ich výber dokonca klesajúci charakter.

Vo väčšine krajín EÚ najväčšiu časť environmentálnych daní tvoria energetické dane (prevažne spotrebné dane na pohonné hmoty). Vo výbere tohto typu daní sa Slovensko síce radí medzi krajiny s nižším výberom, za priemerom EÚ však výraznejšie nezaostáva (**1,7% z HDP** na Slovensku vs. **1,8% z HDP priemer EÚ**).

Ďalším typom environmentálnych daní sú dane súvisiace s dopravou, prevažne cestná daň. Radia sa tu však aj dane v leteckej doprave, či špeciálne dane pri kúpe

[37] *Prehľady environmentálnej výkonnosti OECD: Slovenská republika 2011*. 2011 Ministerstvo životného prostredia SR Slovenské vydanie publikácie vydané po dohode s OECD, Parí. ISBN 978–80–88833–56–7.

automobilov (napríklad pri dovoze). Výber týchto daní je na Slovensku štvrtý najnižší v rámci EÚ (vzhľadom na veľkosť ekonomiky). Kým v krajinách EÚ sa v priemere vyberie na tomto type daní 0,53% z HDP, na Slovensku je to len **0,20% z HDP**. Nižší výber ako Slovensko mali v roku 2009 len Česká republika (0,14% z HDP), Estónsko a Litva (zhodne 0,04% z HDP). Zdá sa teda, že v porovnaní s ostatnými krajinami v tejto oblasti existuje na Slovensku priestor pre zvýšenie niektorých daní.

Graf 12

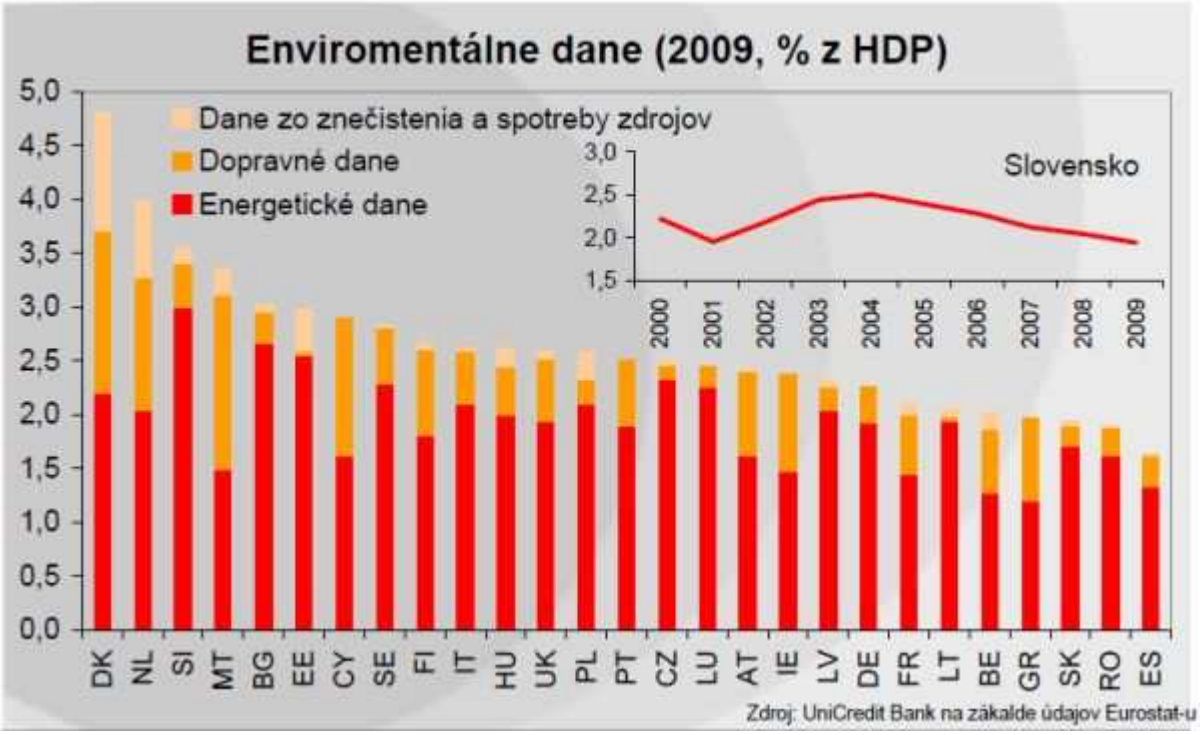

Poslednými dvoma typmi environmentálnych daní, ktoré sú však zatiaľ vo väčšine krajín EÚ stále relatívne málo zastúpené, sú dane zo znečistenia (ovzdušia, vody, ale aj odpadu, či nadmerného hluku) a dane zo zdrojov (spotreby vody a ťažby dreva a nerastných surovín). Najvyšší výber z tohto typu daní majú Dánsko a Holandsko.[38]

Poplatky z environmentálnych daní sú často určené pre Environmentálny fond, kde sú k dispozícii na všeobecné environmentálne priority. EF bol vytvorený s cieľom pomôcť

[38] Vyššie dane? Vláda sa môže učiť od Európy: Environmentálne dane na Slovensku sú jedny z najnižších v Európskej únii. [online]. Dostupné z: http://hnonline.sk/ekonomika/c1-55239490-vyssie-dane-vlada-sa-moze-ucit-od-europy

malým obciam financovať opatrenia na ochranu životného prostredia. Dopyt po financovaní z Environmentálneho fondu desaťnásobne až dvanásťnásobne prekračuje jeho finančné možnosti (viď kapitolu o Environmentálnom fonde). Recyklačné poplatky plynú do Recyklačného fondu.

Vo všeobecnosti účelová viazanosť môže brániť aplikácii princípu „znečisťovateľ platí“ a môže viesť k neefektívnemu vynakladaniu prostriedkov, pokiaľ výdavky nie sú riadne odôvodnené a činnosť fondu nepodlieha pravidelnej kontrole z hľadiska zabezpečenia efektívneho vynakladania prostriedkov v súlade s cieľmi. Prevádzka týchto fondov by mala byť predmetom takejto kontroly.

5.6.1 Podiel environmentálnych daní na HDP

V roku 2009 dosiahli príjmy z environmentálnych daní v EÚ 286,603 miliardy eur. Tento príjem tvoril 6,32% z celkového podielu vybraných daní a sociálnych príspevkov v EÚ. Podiel environmentálnych daní na HDP EÚ bol 2,43%. Zo štatistiky Eurostatu vyplýva, že hlavný podiel na príjme z ekologických daní mali dane energetické, ktoré tvorili 74% celkových príjmov. Dopravné dane sa podieľali 22% a zvyšok príjmov pokryli dane zo znečistenia a z využívania zdrojov (4%).[39]

Z nasledujúceho grafu môžme konštatovať, že Slovenská republika kopíruje vývoj enviro daní v jednotlivých rokoch vrámci EÚ, je však pod jeho priemernou hodnotou. Podiel environmentálnych daní na HDP v SR v hodnotenom období má kolísajúci trend. Podiel v roku 2009 dosiahol 1,94 %. Najvyšší podiel environmentálnych daní na celkových daňových príjmoch bol dosiahnutý v roku 2004 (2,5 %). Rastúci trend do roku 2004 môžme pripísať predvstupovým opatreniam a implementácií environmentálnych smerníc EÚ. Nasleduje však klesajúci trend, ktorý dáva priestor na zlepšenie procesu implementácie enviro daní na efektívnej úrovni.

[39] Environmental taxes in the EU. [online]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Environmental_taxes#Environmental_taxes_in_the_EU

Graf13

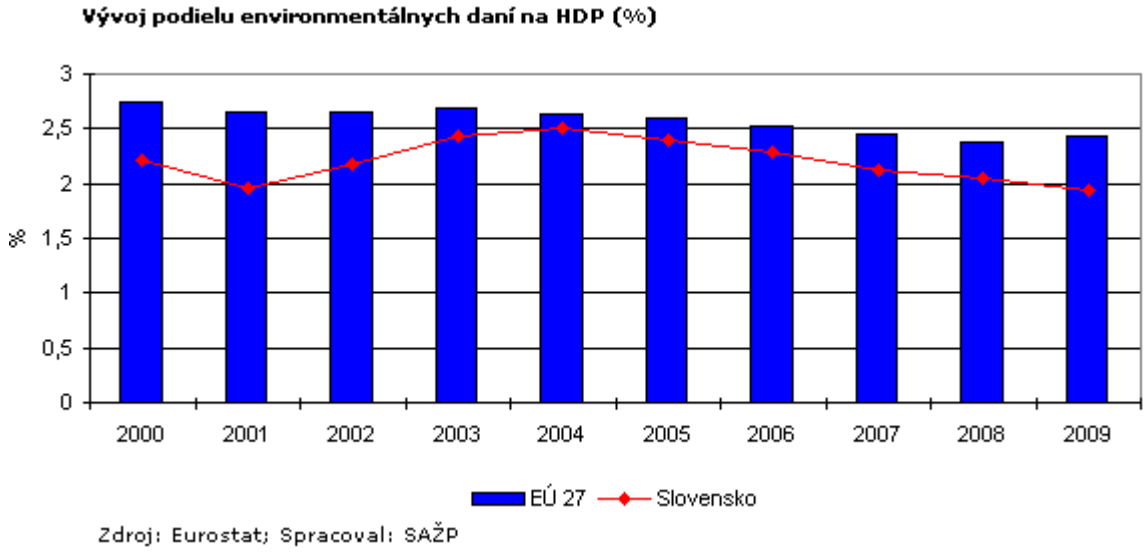

Z pohľadu životného prostredia by tento ekonomický nástroj mal zamedziť jeho znečisťovaniu tým, že podnik, ktorý znečisťuje nadmerne, bude musieť za túto záťaž platiť štátu. Problematika však nie je jednoznačná, ako sme už vysvetlili v stati o oceňovaní environmentálnych záťaží. Ak sa náklady zvýšenia environmentálnych daní premietnu do cien produktov, je otázne, ako sa bude správať krivka dopytu po týchto produktoch. Rovnako je otázne, do akej miery by zvýšenie týchto daní ovplyvnilo podnikateľskú činnosť subjektu v danom území.

„Príliš prudké zvýšenie ceny radu (priemyselných) výrobkov, aby sa internalizovali škody spôsobené znečistením, môže fungovať ako externý šok a spôsobiť poruchy v ekonomike. Vlády môžu preto považovať za vhodnejšie postupovať umiernene a postupne integrovať celú cenu znečistenia do určitých výrobných procesov.“

„… nie je ľahké presne vyčísliť škodu spôsobenú znečistením. Je technicky zložité vypočítať pre všetky druhy výroby mimoriadne náklady pre spoločnosť a niekedy môže byť neefektívne zohľadňovať skutočnosť, že rôzni výrobcovia majú rôzne úrovne znečistenia, ak sú súvisiace administratívne náklady príliš vysoké. Úlohu tu zohráva aj rôzna citlivosť na zmeny spotrebiteľských cien (cenová elasticita). Okrem toho sa vyčíslovanie škôd spôsobených znečistením môže medzi jednotlivcami a spoločnosťami odlišovať v závislosti od spoločenských preferencií týkajúcich sa napríklad vplyvu súčasných politík na budúce generácie. Okrem toho niektoré náklady, ako napríklad očakávanú kratšiu životnosť alebo

poškodenie životného prostredia je ťažké vyjadriť v peniazoch bez určitej neistoty. Preto výpočet nákladov na znečistenie vždy obsahuje istý stupeň neistoty.“[40]

V súvislosti so zdaňovaním environmentálnych záťaží, vstúpil v októbri 2011 do platnosti významný environmentálny zákon – č. 409/2011 **Zákon o identifikácii environmentálnych záťaží Z. z.**, ktorý vtedajší minister životného prostredia József Nagy označil za zákon desaťročia a 8 ročného úsilia ministerstva.

Predmetom návrhu zákona je právna úprava povinností právnických a fyzických osôb pri identifikácii environmentálnych záťaží, vymedzenie pôvodcu environmentálnej záťaže, určovanie povinných osôb a povinnosti týchto osôb v súvislosti s odstraňovaním environmentálnych záťaží a ich financovanie. Ďalej upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy na úseku environmentálnej záťaže a sankcie za porušenie povinností. Účelom zákona je najmä vymedziť pôvodcu environmentálnej záťaže v súlade s princípom „znečisťovateľ platí“.

Tento zákon je signifikantným opatrením z pohľadu realizácie administratívnych nástrojov environmentálnej politiky štátu. Zákon rozoberáme v práci z hľadiska toho, že v prípade, ak by sa vláda pri nutnej a urgentnej konsolidácii verejných financií rozhodla okrem štrukturálnych zmien a škrtov vo výdavkovej časti rozpočtu, využiť aj zdanenie negatívnych externalít na príjmovej strane rozpočtu, je Zákon o identifikácii environmentálnych záťaží dôležitým legislatívnym dokumentom, z ktorého môže pri uplatnení daňového zaťaženia vychádzať.

Z hľadiska finančného postihu zákon vymedzuje aj rozsah pokuty od **500 do 33 000** eur[41] v závislosti od priestupku. Táto pokuta je však iba sankciou v prípade, ak subjekt alebo správca kontrolovaného subjektu neumožní kontrolu alebo nespolupracuje na plánovaní a realizácii odstránenia environmentálnych záťaží. Zákon priamo nedefinuje internalizáciu externalít resp. výšku environmentálnej dane – „polluter pays“.

Zamerajme sa na tieto 2 fakty: horný limit pokuty 33 000 eur a zatiaľ neexistujúce finančné odškodnenie externalít. V závislosti od veľkosti a ekonomickej sily podniku, môže nastať situácia, ktorú sme rozoberali v časti Ekonomické nástroje. Ak je pre

---

[40] *Úradný vestník Európskej únie*: *USMERNENIA SPOLOČENSTVA O ŠTÁTNEJ POMOCI NA OCHRANU ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA*. 2008. C82, 01. Dostupné z: http://www.finance.gov.sk/Documents/1_Adresar_redaktorov/Toth_Marek/Legislativa/rok_2008/Usmernenia_Ziv_Prostr_2008.pdf, kap. 1.3.3. ods. 23

[41] Zákon č. 409/2011 o niektorých opatreniach na úseku environmentálnej záťaže a o zmene a doplnení niektorých zákonov

podnik výhodnejšie platiť sankciu 33 000 eur ako investovať prostriedky do znižovania emisií a financovať modernejšie technológie vo výrobných postupoch, nastáva situácia, v ktorej sa štátny nástroj míňa účinku ako z pohľadu regulácie znečisťovania ŽP, tak z pohľadu príjmov do štátneho rozpočtu, ktoré nezodpovedajú výške znečistenia. Preto máme za to, že horný limit by mal byť stanovený ako percentuálny podiel ekonomickej aktivity alebo hospodárskeho výsledku monitorovaného subjektu.

5.7 Ekologická daňová reforma

Podstatou Ekologickej Daňovej Reformy (EDR) je ekonomický tlak, zvýhodnenia ekologicky šetrných produktov a technológií; jej výsledkom by mala byť ekonomika založená na sofistikovaných výrobkoch, ktoré potrebujú veľa ľudskej práce, vrátane tej intelektuálnej, a sú čo najmenej náročné na suroviny.

5.7.1 Princípy EDR

Podstata ekologickej daňovej reformy je menej zdaniť ľudskú prácu a viac zvýšiť dane a poplatky za životné prostredie: energie a suroviny - ide teda o zníženie priamych daní (napríklad poistné na sociálne zabezpečenie alebo daň z príjmov) a zvýšenie nepriamych daní (napríklad spotrebné dane). Jedná sa teda o **presun od zdaňovania** výrobného faktora práce k zdaneniu statkov a služieb, ktorých výrobou a spotrebou vznikajú negatívne dopady na životné prostredie a ovplyvňuje aj tým zdravie obyvateľstva. **Výnosová neutralita** je základným článkom ekologickej daňovej reformy. [42]

To znamená, že celková miera zdanenia musí zostať rovnaká, menia sa len prístupy vo vnútri daňového systému. To znamená, že zavedenie daní zo spotreby elektrickej energie, plynu či uhlia by malo byť kompenzované znížením iných daní. Táto reforma by mala byť "fiškálne neutrálna" z hľadiska štátnej pokladnice: má viesť k voľbe štruktúry daní, ktorá lepšie premieta hodnotu životného prostredia do reálnych cien v ekonomike. Zároveň sa od zlacnenia práce očakáva nárast jej využitia - to znamená štátom a občanmi nesmierne cenený pokles nezamestnanosti.

Prínosy z EDR môžme rozdeliť do troch kategórií:

[42] Ministerstvo životního prostředí: Ekologická daňová reforma. [online]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/edr

5.7.2 Ekologické prínosy

Hlavným ekologickým prínosom je efektívnejšie a šetrnejšie využívanie prírodných zdrojov a technológií, ktoré sú pre životné prostredie menej škodlivé a tým dochádza k celkovému zlepšovaniu existujúceho životného prostredia, pozitívny efekt *zelených daní*, ktoré vedú k čistým a efektívnym technológiám a tiež k celkovej modernizácii priemyselnej výroby. Očakávanými ekologickými prínosmi sú úspory energií a palív (emisie skleníkových plynov a ďalšie škodlivé látky), ktoré vo zvýšenej miere škodia zdraviu obyvateľstva a spôsobujú znečistenie ovzdušia.

5.7.3 Sociálne prínosy

Hlavným sociálnym prínosom EDR je zníženie platieb na sociálne a zdravotné poistenie, ktoré vedú k zvýšenej motivácii zamestnávateľov a ďalších podnikov k vytváraniu nových pracovných miest. Tým dôjde k zvyšovaniu dopytu po statkoch a službách, ktoré sú náročné na prácu a následne k podpore zamestnanosti.

5.7.4 Ekonomicko - technické prínosy

Z technického hľadiska môžme hovoriť o celkovej inovácii technológií a obmedzovaniu takých technológií, ktoré sú škodlivé pre životné prostredie a ich nahradením takými technológiami, ktoré sú šetrné k životnému prostrediu. Tým dochádza k vstupovaniu takých firiem na trh, ktoré prinášajú a vyvíjajú nové a šetrnejšie technológie, ktoré povedú k znižovaniu znečistenia životného prostredia. Vlády môžu využiť osobitné finančné stimuly získané z EDR na podporu pre inovácie v oblasti obnoviteľných zdrojov energie. Vo vyspelých ekonomikách ako sú v EÚ, možno hovoriť aj o exportovaní týchto technológií v globálnom merítku.[43]

[43] Enviwiki: Ekologická daňová reforma. [online]. Dostupné z: http://www.enviwiki.cz/wiki/Ekologick%C3%A1_da%C5%88ov%C3%A1_reforma

5.7.5 Aalýzy EDR v EÚ

Analýza EDR v Nemecku a Holandsku ukázala jej pozitívny vplyv na inovácie a zamestnanosť. Kde EDR zdredukovala príspevky v dôchodkových príspevkoch a vytvorila podľa odhadov 250 000 pracovných miest.

Jednou z výziev EDR je zabezpečiť, aby náklady a benefity boli náležitým spôsobom rozdelené v celej spoločnosti, a nemali negatívny vplyv na najchudobnejšie skupiny ľudí. Inštrumenty tiež potrebujú vytvoriť správnu kombináciu ekologických a ekonomických stimulov. V konečnom dôsledku mechanizmy EDR môžu byť aplikované iba v prípade, že sú prijateľné pre verejnosť a politických činiteľov.

Európska Agentúra pre životné prostredie (European Environment Agency) vypočítala dopad dane z energií a iných zdrojov, s výdavkami na zníženie platieb sociálneho poistenia a daní z príjmov. Model ukázal, že táto daňová reforma by mala za následok finančné výhody pre takmer všetky sociálno-ekonomické skupiny. Avšak,v niektorých chudobnejších krajinách, by ľudia z najnižšej sociálnej úrovne mohli pocítiť negatívne dopady, pretože títo ľudia spotrebujú väčšiu časť svojho príjmu na energie

Zvýšenie nákladov za emisie uhlíka by mohli mať negatívny vplyv na najchudobnejšie skupiny ľudí, podľa modelovej štúdie EEA zameranej na Nemecko. Avšak, scenár ukazuje, že najpostihnutejšie časti spoločnosti by mohli stratiť len 1% disponibilných príjmov v roku 2020. Túto sumu by bolo pomerne cenovo dostupné kompenzovať prostredníctvom cielených benefitov a transferov.[44]

Navyše zníženie platieb sociálneho poistenia znamená pokles nákladov práce a zvýšenie zamestnanosti – z modelu vyplýva, že zvýšenie ceny tony oxidu uhličitého do výšky 68 eur do roku 2020 by mohlo vytvoriť 152 000 nových pracovných miest v Nemecku.

Modelovanie tiež analyzuje účinky uplatňovania EDR pre splnenie cieľa EÚ znížiť emisie skleníkových plynov o 20% do roku 2020. Tento scenár sledoval vplyv zdaňovania emisií, s príjmami použitými na podporu inovácií a zníženie dane z príjmov a nákladov na sociálne zabezpečenie. Model ukázal, že daňová politika by zvýšila zamestnanosť o viac

[44] Environmental tax reform in Europe: opportunities for eco-innovation. In: [online]. Dostupné z: http://www.eea.europa.eu/publications/environmental-tax-reform-opportunities

ako 1 milión pracovných miest, len s malým (0,04%) nákladom na HDP, na dosiahnutie 20% zníženia skleníkových plynov na úrovni EÚ.[45]

Z členských krajín uskutočnili túto reformu ako prvé škandinávske krajiny. V roku 2008 tak urobila aj Česká republika, preto sa zameriame na túto krajinu, ako najporovnatelnejšiu z hľadiska faktorov populácie, politického a fiškálneho systému a demografickej a sociálnej štruktúry obyvateľstva.

5.7.6 Výsledky EDR vo Švédsku

Švédsko patrilo medzi prvé európske krajiny, ktoré vykonali ekologickú daňovú reformu založenú na princípe výnosovej neutrality. Zavedenie nových daní sprevádzalo zníženie daňového zaťaženia práce. Švédsko tak dosiahlo redukciu znečistenia a zároveň podporilo zamestnanosť. V roku 1988 bola spísaná Švédska dohoda o environmentálnych povinnostiach, v ktorej bola zahrnutá podstatná časť EDR. V roku 1991 nadobudla táto dohoda platnosť a boli zdanené energetické zdroje, zavedené nové dane a uvalené dane na CO2, SO2 a NOx, ktorých sadzby boli postupne zvyšované.

Boli dodržané všetky požiadavky Smernice 2003/96/ES[46] na zvýhodnenie a oslobodenie určitých komodít od daní. EDR vo Švédsku je uceleným systémovým riešením. Využíva všetky druhy nástrojov - právne, ekonomické aj administratívne. Vďaka ich zavedeniu sa darí znižovať emisie skleníkových plynov.

Daňový systém vo Švédsku je nastavený veľmi široko a sadzby daní sú vysoké. Podľa štatistík jedny z najvyšších. Obyvatelia priemerne na daniach vrátane ekologických zaplatia 52,1% avšak štát toto kompenzuje vysokými poplatkami na sociálnom zabezpečení (zdravotné dávky, dôchodkové zabezpečenie a ďalšie).

---

[45] Economic growth must be decoupled from environmental harm: the EEA evaluates findings from 2011. [online]. Dostupné z: http://www.eea.europa.eu/highlights/economic-growth-must-be-decoupledhttp://www.eea.europa.eu/publications/environmental-tax-reform-opportunities

[46] Smernicou Rady 2003/96/EC sa mení štruktúra rámcových predpisov spoločenstva o zdanení energetických produktoch a elektriny. Táto smernica z roku 2003 nahrádza smernice 92/81/EEC a 92/82/EEC, ktoré sa týkajú harmonizácie štruktúry spotrebných daní z minerálnych olejov a rozširuje členským štátom predmet zdanenia energetických produktov stanovením minimálnych sadzieb zdanenia elektriny, zemného plynu a uhlia.
V tejto smernici sú vymenované možnosti úplného alebo čiastočného oslobodenia od daní, ktoré táto smernica ustanovuje. V prílohách smernice sú v tabulkách uvedené konkrétne hodnoty minimálnych úrovní zdanenia, zníženie a oslobodenie od dane, konkrétne pre každú krajinu EÚ.

Švédska vláda plánuje do roku 2013 investovať 640 miliónov SEK do projektov na zvýšenie energetickej efektívnosti a zlepšenie využitia poľnohospodárskych zvyškov a vedľajších produktov ako zdroja obnoviteľnej energie. Okrem vyššie uvedených bodov je v programe uvedená aj podpora rozvoja nových produktov a technológií na výrobu obnoviteľnej energie a zníženie emisií skleníkových plynov, so zameraním na všetky malé podniky vo vidieckych oblastiach. V roku 2010 švédska vláda investovala cez jednu miliardu SEK na zníženie emisií z poľnohospodárskej pôdy a do nových opatrení na zníženie vyplavovanie fosforu. Ďalšia čiastka okolo miliardy SEK bola investovaná na ochranu biodiverzity. Vláda do životného prostredia investuje veľké peniaze, ale veľa sa jej na výbere daní vracia. Príjmy z environmentálnych daní sa každý rok zvyšujú. Za rok 2010 bol príjem 90 545 milióna SEK. Čo je navýšenie skoro o polovicu oproti roku 1993 (47713 míľ SEK), kedy sa začala vo Švédsku robiť štatistika.[47]

Tabuľka 14

Príjmy zo zdanenia energie a celková spotreba energie a implicitná daňová miera na energie v Dánsku, Fínsku, Nórsku a Švédsku

Specification	Denmark	Finland	Norway	Sweden
Energy tax revenues (in million of euro)	4923.4	3272.0	3807.4	7189.4
Energy taxes as % of GDP	2.1	1.8	1.2	2.2
Energy taxes as % of total taxation	4.4	4.1	2.9	4.7
Final energy consumption (in thousand tonnes of oil equivalent)	15545	25878	18894	32836

Zdroj: Environmentally motivated energy taxes in Scandinavian countries. [online]. Dostupné z: http://www.ees.uni.opole.pl/content/03_10/ees_10_3_fulltext_01.pdf

Pomer príjmov z energetických daní na celkovom zdanení možno považovať za určitý indikátor role energetických daní v oblasti životného prostredia. Avšak, tento ukazovateľ má v skutočnosti obmedzenú informačnú hodnotu a niekoľko nedostatkov. Napríklad môže byť účinná energetická daň môže spôsobiť zníženie spotreby energie v danej krajine. V takom prípade môžu príjmy z energetických daní klesať.

5.8 Zavedenie EDR v Českej republike

[47] Environmentally motivated energy taxes in Scandinavian countries. [online]. Dostupné z: http://www.ees.uni.opole.pl/content/03_10/ees_10_3_fulltext_01.pdf

Prvá etapa EDR v Českej republike bola plánovaná od 1. januára 2008 do roku 2010. Realizácia sa pretiahla a príprava druhej etapy sa odložila. Zameranie bolo najmä na transpozíciu Smernice 2003/96/ES, ktorá mení štruktúru rámcových predpisov ES o zdaňovaní energetických výrobkov a elektriny. ČR v súlade s požiadavkami smernice uplatnila daň z elektriny a jej produktov, daň z pevných palív a daň zo zemného plynu a stanovila ich minimálne sadzby. Základným princípom EDR je výnosová neutralita. Nie je uvedené, akým spôsobom malo dôjsť k zníženiu daňového zaťaženia práce.[48]

Navrhované zmeny sú pre ľudí s príjmom nižším ako 20 tisíc brutto nevýhodné a pri navrhovanej zníženej sadzbe dôjde k tomu, že zaplatia oproti roku 2008 vyššie dane. Tento návrh neprešiel. Daň z príjmu zostala na rovnakej úrovni a položky zliav na dani sa v roku 2008 oproti predchádzajúcemu výrazne zvýšili.[49] Nasledujúce roky už sú úpravy len menšie. Je to možno spôsobené komplexnou reformou v ČR, v ktorej sú stanovené prioritné body v makroekonomickej a mikroekonomickej oblasti a politike zamestnanosti.

V súlade s podmienkami členstva Českej republiky v Európskej únii vznikla Českej republike povinnosť k 1. 1. 2008 zaviesť daň z elektriny, zo zemného plynu a z pevných palív. Tým došlo k plnému transponovaniu smernice Rady 2003/96/.

Uvedené dane sa pri svojom zavedení stali súčasťou základu dane z pridanej hodnoty, ktorá bola v roku 2008 vo výške 19%. Teraz je základná sadzba u ekologických daní 20%.

Ekologická daňová reforma bola v Českej republike zavedená na poslednú chvíľu kvôli harmonizácii s EÚ a dodržanie dátumu implementácie Smernice 2003/96/ES. Ekologickej daňovej reforme nikto v tej dobe nevenoval takú pozornosť, akú by si zaslúžila. Vláda dokončovala balíček reforiem a EDR bola na druhej koľaji, čo je zrejmé aj pri realizácii ekologickej reformy. Koncepcia druhej fázy ešte ani je značne oddialená, aj keď začiatok II. etapy bol plánovaný na rok 2010. Zavedenie dane CO^2 sa z 31. 12. 2008 odsunula na 1. 1. 2010 a potom ešte raz na 1. 1. 2013. Bol posunutý aj termín na predloženie návrhu zníženie sadzieb sociálneho poistenia, aby bola zaistená výnosová neutralita reformy.

---

[48] KAPROVÁ, K. -- KOLSKÁ, K. -- KRPATOVÁ, K. -- KAČMÁROVÁ, P. -- PRÁŠEK, J. -- ŠAUER, P. *Environmentální poplatky a daně v České republice a ostatních zemích EU.* 1. vyd. Praha: CENIA, 2009. 280 s. ISBN 978-80-85087-81-5.

[49] Kalousek už poslal na vládu návrh, jak snížit daně. [online]. Dostupné z: http://ihned.cz/c4-10070850-24178550-001000_d-kalousek-uz-poslal-na-vladu-navrh-jak-snizit-dane

Zdravotné poistenie je stále v rovnakej výške od roku 2007 13,5% z platu, z toho 4,5% platí zamestnanec. Vývoj daní z príjmov právnických a fyzických osôb a zmeny sadzieb od roku 2005 do roku 2011 je nasledovný:

- DzP PO sa postupne znížila z 26% na **19%**.
- DzP FO je od roku 2008 **15%** .

Veľká zmena v sadzbe DzP FO nastala v r. 2008, kde sa zaviedla jednotná sadzba dane, ktorá je 15% zo základu mzdy. U zamestnanca je základom dane superhrubá mzda.[50]

„Ekologická daňová reforma bola zostavená s tým, že bude znamenať pre Českú republiku prínos nielen v oblasti životného prostredia. Očakávali sa aj ekonomické prínosy. EDR mala motivovať podniky k investíciám do nových menej náročných technológií. Prínosom malo byť aj zníženie platieb na sociálnom a zdravotnom poistení, ktoré malo motivovať k vytváraniu nových pracovných miest. Evidentné je, že k výraznému zníženiu sadzieb nedošlo a nezamestnanosť naopak oproti roku 2008 vzrástla. V tom čase na to ale mala skôr vplyv ekonomická kríza, kvôli ktorej malo veľa výrobných podnikov problém s odbytom a muselo prepúšťať. Nemôžeme teda zhodnotiť, či uvedené kroky a splnili príjmovú neutralitu.“[51]

5.8.1 Prijmy z EDR

Energetické dane, skutočný výnos daní za rok 2008 bol 2453,7 mil Kč. Odhad celkového výnosu uvedený v štátnom rozpočte 2008 bol 4300 mil Kč. Rozdiel oproti odhadu bol -1846,3 mil Sk, percentuálny rozdiel -42,9%. Skutočný výnos energetických daní v roku 2009 bol 3180,5 mil Kč. Odhad celkového výnosu uvedený v štátnom rozpočte bol 4200 mil Kč. Rozdiel oproti odhadu predstavoval -1019 mil Sk, v percentách -24,3%. Oproti roku 2008 došlo k navýšeniu o 726,8 mil Sk, 29,6%.

Za rok 2010 bol skutočný výnos z daní z elektriny, plynu a pevných palív 3251,2 mil Kč. Oproti roku 2009 došlo k navýšeniu o 70,6 mil Sk. Odhad celkového výnosu bol 3200 mil Kč. Rozdiel oproti odhadu 51,2 mil Kč., 1,6%.

[50] Účetní kavárna. [online]. Dostupné z: http://www.ucetnikavarna.cz/uzitecne-tabulky/
[51] VLČKOVÁ, Jana. *Ekologické daně - Ekologická daňová reforma*. 2012. Diplomová práca. Vysoká škola ekonomická v Praze

V prvom roku od zavedenia bol príjem vyšší o 43% a ani ďalšie roky nenasvedčujú výnosovú neutralitu EDR. Na tento vývoj však mohli mať vplyv faktory ekonomickej krízy, reformy verejnej správy v ČR, inflácia a pod.[52]

5.8.2 Vplyv na životné prostredie

Graf 14
Celková konečná spotreba energie, podľa členenia zdrojov enrgie

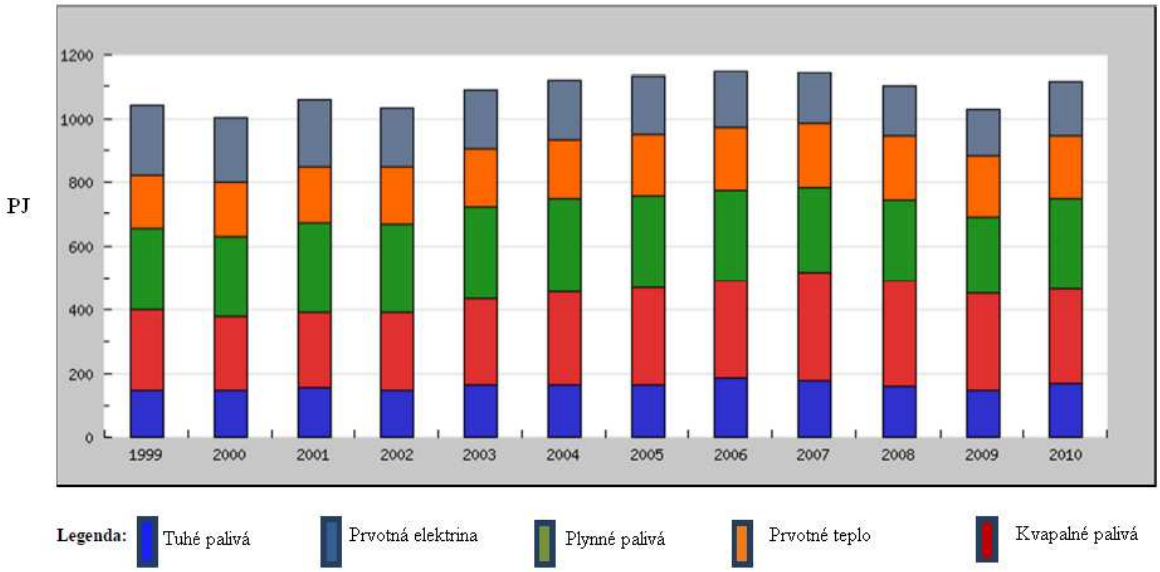

Zdroj: ČSÚ

Od roku 2000 po rok 2006 zaznamenáva spotreba energií stúpajúci trend. V roku 2007 klesla o 0,36% , v roku 2008 o 3,6% a pokles v nasledujúcom roku bol 7,76%. Prvý medziročný pokles všetkých ukazovateľov energetických palív bol zaznamenaný až v roku 2009. V oblasti palív dochádza k najvýraznejšiemu poklesu – 9,5 %. Elektrina a teplo zaznamenávajú zníženie o 5,5% resp. 4,9 %.

Je však veľmi pravdepodobné, že pokles nastal v dôsledku ekonomickej krízy ako vplyvu EDR, pretože už nasledujúci rok dochádza k celkovému nárastu v spotrebe energie

[52] VLČKOVÁ, Jana. *Ekologické daně - Ekologická daňová reforma*. 2012. Diplomová práca. Vysoká škola ekonomická v Praze

vo výške 8,2%. To nasvedčuje tomu, že dopyt po energii je neelastický a ani zavedenie dane z energetických palív nemá veľký vplyv na ich spotrebu.

5.8.3 Hodnotenie EDR

Ako bolo spomenuté vyššie, EDR má vlastnosť výnosovej neutrality. Mala by prinášať dvojitú dividendu - znižovanie produkcie negatívnych externalít poškodzujúcich životné prostredie a stimuláciu zamestnanosti. Aby mohla byť výnosová neutralita dodržaná, je potrebné vykonávať priebežné hodnotenie vplyvu EDR a podľa výsledkov vykonať úpravy daňových sadzieb.

Pokiaľ dôjde k výkyvom daňových výnosov, je vhodné zareagovať úpravou sadzieb ekologických daní. Väčšinou dôjde k poklesu príjmov, pretože ekologické dane majú odradiť subjekty od správania zaťažujúceho životné prostredie.

Preto by sa sadzby daní mali navyšovať. Daň z elektriny, plynu a tuhých palív má formu nepriamych daní. Daň sa premieta do konečnej ceny komodít, tak sa dotkne všetkých vrstiev ekonomických subjektov, od podnikov po jednotlivca. V jednotlivých domácnostiach sa budú dane prejavovať rozdielnou výškou na celkových výdavkoch. Daňové zaťaženie nie je zatiaľ tak vysoké, aby museli niektoré domácnosti riešiť krízové situácie a prijať opatrenia, ktoré by im na čas pomohla znížiť náklady na kúrenie.

EDR môže ovplyvniť aj konkurencieschopnosť domácich podnikov. Zavedenie daní zvýši náklady podnikov, ktoré sa budú musieť premietnuť do cien konečnej produkcie. Preto sa pri zavádzaní ekologických daní definuje veľké množstvo výnimiek a oslobodení, aby sa tomuto riziku predišlo. Podniky by mali mať dostatok času na chystanú zmenu zareagovať a vykonať zmeny v technológiách. Štát môže podniky motivovať daňovými úľavami a transfermi, ktoré sú viazané na inováciu moderných technológií.

Ekologická daňová reforma má nesporne pozitívny účinok. Avšak typ dane a výška sadzby na minimálnej úrovni, nemajú vplyv na ekologickejšie správanie spotrebiteľov. Na dosiahnutie tohto účinku by bolo vhodné zaviesť zdanenie priamo na negatívne externality resp. produkt znečistenia – napríklad uhlíkovú daň z CO^2 - a to v takej výške, ktorá pokryje celý objem externality.

Samotné zavedenie EDR na Slovensku by si vyžadovalo podrobnejšie analýzy, pretože ani Česká republika zatiaľ nemá na konci prvej fázy EDR jasné výsledky, ktoré sú

okrem toho ovplyvnené hospodárskou krízou a veľkou reformou verejnej správy v ČR. Na základe analýzy ekonomických nástrojov na ochranu životného prostredia, ktorých je pomerne dosť, no nefungujú systematicky a veľa finančných prostriedkov vyplatených na projekty ochrany životného prostredia nemá spätnú väzbu a výsledný efekt nie je žiadúci, by EDR mohla byť komplexným automatickým stabilizátorom úrovne životného prostredia, v prípade, že by bola zavedená systematicky a s primeraným objasnením verejnosti, ktorá je na Slovensku negatívne postavená k akémukoľvek zvyšovaniu daní. Transparentnosť a jasné vytýčenie cieľov EDR, spolu s funkčnou legislatívou a pravidelnými analýzami, by sa EDR mohla stať globálnym funkčným nástrojom ochrany životného prostredia.

ZÁVER

Človek je súčasťou prírody, príroda nie je súčaťou človeka, ani jeho výtvorom, príroda tu bude, či bude fugovať nejaký ekonomický systém alebo nie. Naopak ak by nebola príroda, žiadny ekonomický systém by neexistoval, neexistoval by totiž ani človek. Súčasný stav životného prostredia však nasvedčuje, že v ekonomickom zmýšľaní človeka prevláda silná orientácia na zisk a kladný hospodársky výsledok, čo je prirodzené, pokiaľ je pri tomto konaní vzatá do úvahy unilaterálna väzba spomenutá v prvej a druhej vete tohto textu. Na základe empirických poznatkov o existencii negatívnych extenalít v prvej časti, ktoré sú súčasťou produkcie takmer všetkých tovarov a služieb, je úloha štátu ako regulátora, ale najmä ochrancu životného prostredia kľúčová. Tvrdenie, že ochrana životného prostredia a hospodársky rast sú v protichodnej korelácii, nemusí platiť, pokiaľ sú správne nastavené štátne nástroje ochrany životného prostredia. Slovenská republika zaznamenala od vstupu do Európskej únie jeden z najvyšších a najrýchlejších hospodárskych rastov v Európe. Preto sme považovali za dôležité zistiť, či sa paralelne pri raste HDP rozvíjal aj systém ochrany prírody a prírodných zdrojov z pohľadu štátu.

Analýza ekonomických nástrojov na ochranu životného prostredia však ukázala, že v tomto smere čaká Slovensko ešte mnoho práce. 6 ministrov za 5 rokov v envirorezorte, 1x zrušenie a znovuobnovenie rezortu, výška čerpania eurofondov z Operačného programu životné prostredie v celkovej sume 1 800 000 000 eur rok pred ukončením programového obdobia 2007 – 2013 je 19,03 %. Čerpanie týchto prostriedkov je už 7 mesiacov zastavené Európskou komisiou z dôvodou netransparentného nakladania so získanými peniazmi. Pritom v priemere 2 tretiny z rozpočtov environemntálnych projektov na Slovensku sú financované zo zdrojov EÚ, vrátane rozpočtu MŽP, ktoré z celkovej sumy 835 miliónov tvoria 670 miliónov eur. Naopak, požiadavky na projekty z Environmentálneho fondu presahujú jeho možnosti 10 – 20 krát a prostriedky Recyklačného fondu majú zanedbateľný charakter pre miestne rozpočty a preto sa ich environmentálna funkcia minimalizuje. Aj tieto fakty naznačujú, že je potrebná reštrukturalizácia celého rezortu.

V prípade ovzdušia sú ekonomické nastroje nastavené správne vrámci možností, oddelenie trendov vývoja HDP a emisií skleníkových plynov, menovite rast HDP doprevádzaný poklesom emisií skleníkových plynov nasvedčuje, že tieto emisie sa

prostredníctvom reštriktívnej politiky darí udržiavať v stabilných hodnotách. Výzvou nielen pre Slovensko bude možné zavedenie uhlíkovej dane, ako nástroja na zdanenie priamych zložiek znečisťovania ovzdušia.

Veľkou výzvou je odpadové hospodárstvo, kam smeruje zo štátu a OP ŽP takmer pol miliardy eur, by mohla zmeniť väčšia spolupráca so súkromným sektorom. Podiel odpadu končiaceho na skládkach je až 75%, pričom recyklovaných je len 8% odpadov – hlboký podpriemer EÚ. Vzhľadom na objem prostriedkov, z ktorých 350 mliónov je viazaných na investičné projekty, by mal byť využitý na podporu súkromných spoločností, ktoré prejavili obrovský záujem o potenciál na spracovanie odpadov na Slovensku.

Vodné hospodárstvo je jednoznačne finančne najnáročnejší subjekt, kam bolo preinvestovaných vyše 900 miliónov eur a 1,2 miliardy bude potrebné preinvestovať na splnenie požiadaviek vyplývajúcich zo smernice EÚ o čistení mestských odpadových vôd. Len málo priestoru však zostáva na získanie finančných prostriedkov zo zvýšených poplatkov za vodu a odpadovú vodu, keďže tieto poplatky sa už zvýšili výrazným tempom a dnes dosahujú takmer úroveň refundácie nákladov.

V prípade ochrany lesov zaznamenávame radikálny pokles výdavkov štátu, nakoľko lesy sú financované z miestnych rozpočtov. Zistili sme, že ekonomické nástroje sú nastavené v súlade s potrebami lesného hospodárstva, problémom je skôr legislatíva vymedzenia pozemkov a ochranných zón. Možné riešenia na základe portugalského, francúzskeho a španielskeho modelu naznačujú, že by bolo vhodné prijať zákonné opatrenia na ochranu a s tým súvisiace zvýšenie príjmov do štátneho ropočtu hlavne zo strany subjektov cestovného ruchu a developerských spoločností.

Environmentálne dane sú významným nástrojom ochrany životného prostredia v EÚ, preto sme porovnali enviro zdaňovania v jednotlvých krajinách. Výsledok komparácie ukazuje, že Slovensko je vrámci EÚ značne pod priemerom (tretie od konca) v enviro zdaňovaní v pomere k HDP, ale nad priemerom v pomere k celkovým daňovým príjmom, vzhľadom na všeobecne nízku mieru zdaňovania. Vrámci analýzy ekonomických nástrojov za vydobyté nerastné suroviny sme zistili ich nízku elasticitu pri zvýšení daňového zaťaženia (hlavne pri energetických surovinách). Zistený status quo je predpokladom pre možný príjem do štátneho rozpočtu vrámci konsolidácie verejných financií v príjmovej sfére. Slovensko je však veľmi citlivé na akékoľvek zvyšovanie daní. Riešením by však mohla byť Ekologická daňová reforma, ktorej sa venujeme v poslednej časti práce.

Ekologickú daňovú reformu započala v roku 2008 Česká republika a v súčasnoti je na konci prvej fázy tohto dlhodobého procesu, ktorého výsledky môžme vidieť na príklade Švédska. Podstatou EDR je zvýšiť spotrebu tých surovín, ktoré spôsobujú najväčší rozsah znečistenia životného prostredia(energetické suroviny) a znížiť cenu práce prostredníctvom priamych platieb (sociálne a zdravotné odvody a pod.), pričom podstatou je výnosová neutralita. Súčasne zredukovať znečistenie životného prostredia nižšou spotrebou a využitím efektívnejších technológií. Zistili sme, že efekt EDR v Českej republike zatiaľ zaostáva za očakávanými výsledkami, jedine v prípade nákladov na prácu došlo k zníženiu. Do úvahy však musíme vziať hospodársku krízu, ktorá ovplyvňuje zamestnanosť a spotrebu a takisto reformu verejnej správy uskutočnenú českou vládou v roku 2008, ktorá bola prioritná. Na celkové hodnotenie EDR je potrebné dlhší časový horizont.

Z celkového hľadiska môžme zhodnotiť, že so zvyšovaním hospodárskeho rastu sa zvyšujú aj investície na ochranu životného prostredia. Po osvojení si problematiky zisťujeme, že na Slovensku ešte nie je celkom zrejmý princíp komplementarity vo vzťahu deformácia prírody a náklady na sanáciu škôd. Čím väčšia škoda na životnom prostredí, tým vyššie náklady na odstránenie, ktoré plynú primárne z verejného sektora, do ktorého prispievajú všetci účastníci aj a prevažne tí, ktorí škodu nespôsobili. Tým sú však redukované ich disponibilné zdroje, v dôsledku čoho klesne ich dopyt práve po statku toho subjektu, ktorý znečistil, aby priniesol na trh dopytovaný statok. Tento proces má význam z dlhodobého hľadiska a jedine vtedy, pokiaľ sa v ňom počíta aj s faktorom znehodnotenia životného prostredia. Tomu však v dlhodobých prognózach treba prikladať význam.

Trendy v životnom prostredí sú rôzne, v mnohých jeho oblastiach zaostáva účinnosť a efektvita jednotlivých environmentálnych opatrení za tempom hospodárskeho rastu a s ním spojeného znečisťovania životného prostredia.

Z hľadiska ekonomických nástrojov možno konštatovať, že Slovensko čakajú výzvy na plnenie noriem environmentálnej infraštruktúry, v porovnaní s EÚ. Na ich naplnenie by Slovensko malo zabezpečiť, aby boli finančné prostriedky EÚ efektívne programované, implementované a rozdeľované. S rozvojom enviro infraštuktúry je však kľúčový aj rozvoj kapacít pre efektívne programovanie a implementáciu projektov, s využitím skúseností zo zahraničia. Je nutné maximálne spolupracovať s EÚ a využiť finančné prostriedky z eurofondov na vybudovanie systému financovania na základe sebestačnosti, nakoľko v budúcnosti bude bremeno financovania enviro infraštruktúry

presunuté z eurofondov na verejné zdroje. To znamená, orientáciu na poplatky vyberané od užívateľov formou environmentálnych daní a väčšiu spoluprácu so súkromným sektorom.

PRÍLOHY A ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

1. [1] Rímsky klub je globálny think tank, ktorý bol založený v apríli 1968 a celosvetovú pozornosť získal v roku 1972 svojou správou Medze rastu (Limits to Growth). Správa upozorňovala, že je potrebné zastaviť ekonomický rast a že svet stojí pred vyčerpaním prírodných zdrojov. Medzi súčasných čestných členov Rímskeho klubu patria Al Gore, M. Gorbačov, J. Solana, K. Annan, B. Clinton, B. Gates, G. Soros, T. Blair, H. Kissinger, princ Filip z Belgicka, Kráľovná Beatrix z Holandska, R. Prodi alebo J. Delors, z bývalých napr. V. Havel
2. 1 T.L., Anderson a Leal D. R. Free Market Environmentalism. Palgrave, 2001, s. 4 - 5
3. [1] NEUBAUEROVÁ, E. *Teórie vo verejných financiách*. Bratislava: Ekonóm, 2001, s. 37
4. [1] SIVÁK, Rudolf. *Verejné financie*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2007, 311 s. Ekonómia (Iura Edition). ISBN 978-808-0780-944, s. 65
5. [1] ROMANČÍKOVÁ, Eva. Ekonómia a životné prostredie. Bratislava: Iura Edition, 2011. EKONÓMIA. ISBN 978-80-8078-426-3
6. [1] OBRŠÁLOVÁ, Ilona a Emil RUDOLF. *Environmentální ekonomika*: *nástroje environmentální politiky*. 2., doplněné vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2000, 99 s. ISBN 80-719-4289-8.
7. [1] SIVÁK, Rudolf. *Verejné financie*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2007, 311 s. Ekonómia (Iura Edition). ISBN 978-808-0780-944, s. 61
8. [1] SIVÁK, Rudolf. *Verejné financie*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2007, 311 s. Ekonómia (Iura Edition). ISBN 978-808-0780-944, s. 62
9. [1] SIVÁK, Rudolf. *Verejné financie*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2007, 311 s. Ekonómia (Iura Edition). ISBN 978-808-0780-944, s. 62
10. [1] PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance*: *úvod do problematiky*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2005, 527 s. ISBN 80-735-7049-1, s. 35
11. [1] ROMANČÍKOVÁ, Eva. Ekonómia a životné prostredie. Bratislava: Iura Edition, 2011. EKONÓMIA. ISBN 978-80-8078-426-3

12. [1] OBRŠÁLOVÁ, Ilona a Emil RUDOLF. *Environmentální ekonomika*: *nástroje environmentální politiky*. 2., doplněné vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2000, 99 s. ISBN 80-719-4289-8.
13. [1] *Prehľady environmentálnej výkonnosti OECD: Slovenská republika 2011*. 2011 Ministerstvo životného prostredia SR Slovenské vydanie publikácie vydané po dohode s OECD, Parí. ISBN 978–80–88833–56–7.
14. [1] *Prehľady environmentálnej výkonnosti OECD: Slovenská republika 2011*. 2011 Ministerstvo životného prostredia SR Slovenské vydanie publikácie vydané po dohode s OECD, Parí. ISBN 978–80–88833–56–7.
15. [1] *Prehľady environmentálnej výkonnosti OECD: Slovenská republika 2011*. 2011 Ministerstvo životného prostredia SR Slovenské vydanie publikácie vydané po dohode s OECD, Parí. ISBN 978–80–88833–56–7.
16. [1] *Rozpočet VS na roky 2011 - 2013 - schválený NR SR*. Dostupné z: http://www.finance.gov.sk
17. [1] Eurofondy nie sú, na prírodu stopli peniaze. [online]. Dostupné z: http://www.sme.sk/c/6276065/eurofondy-nie-su-na-prirodu-stopli-peniaze.html
18. [1] *Výročná správa o hospodárení a činnosti recyklačného fondu za rok 2010*. Dostupné z: www.recfond.sk
19. [1] *Smernica o poskytovaní finančných prostriedkov z Recyklačného fondu*. Dostupné z: www.recfond.sk
20. [1]Národný environmentálny akčný program II, schválený uznesením vlády SR zo 16. decembra 1999. Predstavuje multisektorálny dokument zohľadňujúci celý rad medzinárodných dohovorov a dohôd o *uplatňovaní zásad trvalo udržateľného rozvoja*, rešpektujúcich starostlivosť o životné prostredie, založenú na vysokom stupni ochrany zložiek životného prostredia.
21. [1] Kľúčové indikátory životného prostredia. In: [online]. Dostupné z: http://www1.enviroportal.sk/indikatory/schema.php?schema=61
22. [1] Predaj emisií je na dobrej ceste. [online]. [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: http://www.energia.sk/clanok/legislativa/nagy-predaj-emisii-je-na-dobrej-ceste/5360/
23. [1] Súčasná úroveň odpadového hospodárstva na Slovensku. [online]. [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: http://www.eprogress.sk/post/sucasna-uroven-odpadoveho-hospodarstva-na-slovensku-666/

24. [1] Rozpočet hlavného mesta Bratislavy. [online]. Dostupné z: http://www.bratislava.sk/vismo/dokumenty2.asp?id_org=700000&id=11015941
25. [1] KAZDA, Radovan. Čo robiť s odpadmi?. [online]. [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: http://www.konzervativizmus.sk/article.php?3309&ezin_author_id=50
26. [1] Konzervatívny inštitút. [online]. [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: http://www.konzervativizmus.sk/
27. [1] KAZDA, Radovan. Čo robiť s odpadmi?. [online]. [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: http://www.konzervativizmus.sk/article.php?3309&ezin_author_id=50
28. [1] Kľúčové indikátory životného prostredia. In: [online]. Dostupné z: http://www1.enviroportal.sk/indikatory/schema.php?schema=61
29. [1] Firmy objavili stámiliónový biznis. [online]. Dostupné z: http://hnonline.sk/ekonomika/c1-55403520-firmy-objavili-stamilionovy-odpadovy-biznis
30. [1] Únia uvažuje ako získať miliardy eur z komunálneho odpadu. [online]. [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: http://hnonline.sk/svet/c1-55460420-unia-uvazuje-ako-ziskat-miliardy-eur-z-komunalneho-odpadu
31. [1] *Prehľady environmentálnej výkonnosti OECD: Slovenská republika 2011*. 2011 Ministerstvo životného prostredia SR Slovenské vydanie publikácie vydané po dohode s OECD, Parí. ISBN 978–80–88833–56–7.
32. [1] Správa o lesnom hospodárstve v Slovenskej Republike za rok 2010, Zelená správa 2011. [online]. Dostupné z: http://www.mpsr.sk/index.php?navID=78&id=5214
33. [1] Správa o lesnom hospodárstve v Slovenskej Republike za rok 2010, Zelená správa 2011. [online]. Dostupné z: http://www.mpsr.sk/index.php?navID=78&id=5214
34. [1] *Prehľady environmentálnej výkonnosti OECD: Slovenská republika 2011*. 2011 Ministerstvo životného prostredia SR Slovenské vydanie publikácie vydané po dohode s OECD, Parí. ISBN 978–80–88833–56–7
35. [1] Kľúčové indikátory životného prostredia. In: [online]. Dostupné z: http://www1.enviroportal.sk/indikatory/schema.php?schema=61
36. [1] *Prehľady environmentálnej výkonnosti OECD: Slovenská republika 2011*. 2011 Ministerstvo životného prostredia SR Slovenské vydanie publikácie vydané po dohode s OECD, Parí. ISBN 978–80–88833–56–7.
37. [1] Vyššie dane? Vláda sa môže učiť od Európy: Environmentálne dane na Slovensku sú jedny z najnižších v Európskej únii. [online]. Dostupné z:

http://hnonline.sk/ekonomika/c1-55239490-vyssie-dane-vlada-sa-moze-ucit-od-europy

38. [1] Environmental taxes in the EU. [online]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Environmental_taxes#Environmental_taxes_in_the_EU
39. [1] *Úradný vestník Európskej únie*: *USMERNENIA SPOLOČENSTVA O ŠTÁTNEJ POMOCI NA OCHRANU ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA*. 2008. C82, 01. Dostupné z: http://www.finance.gov.sk/Documents/1_Adresar_redaktorov/Toth_Marek/Legislativa/rok_2008/Usmernenia_Ziv_Prostr_2008.pdf, kap. 1.3.3. ods. 23
40. [1] Zákon č. 409/2011 o niektorých opatreniach na úseku environmentálnej záťaže a o zmene a doplnení
41. niektorých zákonov
42. [1] Ministerstvo životního prostředí: Ekologická daňová reforma. [online]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/edr
43. [1] Enviwiki: Ekologická daňová reforma. [online]. Dostupné z: http://www.enviwiki.cz/wiki/Ekologick%C3%A1_da%C5%88ov%C3%A1_reforma
44. [1] Environmental tax reform in Europe: opportunities for eco-innovation. In: [online]. Dostupné z: http://www.eea.europa.eu/publications/environmental-tax-reform-opportunities
45. [1] Economic growth must be decoupled from environmental harm: the EEA evaluates findings from 2011. [online]. Dostupné z: http://www.eea.europa.eu/highlights/economic-growth-must-be-decoupledhttp://www.eea.europa.eu/publications/environmental-tax-reform-opportunities
46. [1] Smernicou Rady 2003/96/EC sa mení štruktúra rámcových predpisov spoločenstva o zdanení energetických produktoch a elektriny. Táto smernica z roku 2003 nahrádza smernice 92/81/EEC a 92/82/EEC, ktoré sa týkajú harmonizácie štruktúry spotrebných daní z minerálnych olejov a rozširuje členským štátom predmet zdanenia energetických produktov stanovením minimálnych sadzieb zdanenia elektriny, zemného plynu a uhlia.
47. V tejto smernici sú vymenované možnosti úplného alebo čiastočného oslobodenia od daní, ktoré táto smernica ustanovuje. V prílohách smernice sú v tabulkách

uvedené konkrétne hodnoty minimálnych úrovní zdanenia, zníženie a oslobodenie od dane, konkrétne pre každú krajinu EÚ.

48. [1] Environmentally motivated energy taxes in Scandinavian countries. [online]. Dostupné z: http://www.ees.uni.opole.pl/content/03_10/ees_10_3_fulltext_01.pdf
49. [1] KAPROVÁ, K. -- KOLSKÁ, K. -- KRPATOVÁ, K. -- KAČMÁROVÁ, P. -- PRÁŠEK, J. -- ŠAUER, P. *Environmentální poplatky a daně v České republice a ostatních zemích EU.* 1. vyd. Praha: CENIA, 2009. 280 s. ISBN 978-80-85087-81-5.
50. [1] Kalousek už poslal na vládu návrh, jak snížit daně. [online]. Dostupné z: http://ihned.cz/c4-10070850-24178550-001000_d-kalousek-uz-poslal-na-vladu-navrh-jak-snizit-dane
51. [1] Účetní kavárna. [online]. Dostupné z: http://www.ucetnikavarna.cz/uzitecne-tabulky/
52. [1] VLČKOVÁ, Jana. *Ekologické daně - Ekologická daňová reforma*. 2012. Diplomová práca. Vysoká škola ekonomická v Praze
53. [1] VLČKOVÁ, Jana. *Ekologické daně - Ekologická daňová reforma*. 2012. Diplomová práca. Vysoká škola ekonomická v Praze

Príloha 1

Príjmy Environmentálneho fondu za rok 2010 podľa jednotlivých oblastí	
Poplatky:	**Príjem za r. 2010 v EUR**
Poplatky za znečisťovanie ovzdušia	12 931 532,00
Penále z poplatkov za znečisťovanie ovzdušia	3 840,05
Finančné náhrady za zásah do biotopu európskeho významu podľa zákona o ochrane prírody a krajiny	81 552,50
Poplatky za vydobyté nerasty	1 946 068,02
Poplatky za uskladňovanie plynov a kvapalín	1 183 144,04
Poplatky za vypúšťanie odpadových vôd	9 304 557,25
Poplatky za odber podzemných vôd	11 762 165,49
Poplatky za prieskumné územia	647 758,57
Poplatky za odber vody z prírodného liečivého zdroja alebo prírodného minerálneho zdroja	8,00
Úhrady za zapísanie do zoznamu odborne spôsobilých osôb na posudzovanie vplyvov na ŽP (EIA)	0,00
Spolu:	**37 860 625,92**

Príloha 2

Príjmy Environmentálneho fondu za rok 2009 podľa jednotlivých oblastí	
Poplatky:	**Príjem za r. 2009 v EUR**
Poplatky za znečisťovanie ovzdušia	14 520 312,47
Penále z poplatkov za znečisťovanie ovzdušia	0,00
Finančné náhrady za zásah do biotopu európskeho významu podľa zákona o ochrane prírody a krajiny	3 185 016,83
Poplatky za vydobyté nerasty	2 509 334,01
Poplatky za uskladňovanie plynov a kvapalín	779 794,39
Poplatky za vypúšťanie odpadových vôd	10 269 195,66
Poplatky za odber podzemných vôd	11 799 321,54
Poplatky za prieskumné územia	636 049,17
Poplatky za odber vody z prírodného liečivého zdroja alebo prírodného minerálneho zdroja	0,00
Spolu:	**43 699 024,07**

Príloha 3

Pokuty:	Príjem za r. 2009 v EUR
Porušenie zákona o vodách	266 428,78
Porušenie zákona o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách	49,78
Porušenie zákona o ochrane ovzdušia	53 672,31
Porušenie zákona o ochrane prírody a krajiny	82 607,45
Porušenie zákona o obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (CITES)	1 477,54
Porušenie zákona o rybárstve	0,00
Porušenie zákona o odpadoch	242 553,40
Porušenie zákona o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania ŽP (IPKZ)	120 035,84
Porušenie stavebného zákona	22,60
Porušenie zákona o obaloch	26 700,00
Porušenie zákona o prevencii závažných priemyselných havárií	1 530,00
Porušenie zákona o používaní genetických technológii a geneticky modifikovaných organizmov	5 079,38
Porušenie geologického zákona	400,00
Porušenie zákona o environmentálnom označovaní výrobkov	0
Spolu:	**800 557,08**

Príloha 4

Pokuty:	Príjem za r. 2010 v EUR
Porušenie zákona o vodách	228 102,59
Porušenie zákona o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách	5 903,00
Porušenie zákona o ochrane ovzdušia	65 199,30
Porušenie zákona o ochrane prírody a krajiny	68 460,33
Porušenie zákona o obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (CITES)	19,92
Porušenie zákona o rybárstve	100,00
Porušenie zákona o odpadoch	228 915,74
Porušenie zákona o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania ŽP (IPKZ)	102 844,96
Porušenie stavebného zákona	697,07
Porušenie zákona o obaloch	20 400,00
Porušenie zákona o prevencii závažných priemyselných havárií	6 100,00
Porušenie zákona o používaní genetických technológii a geneticky modifikovaných organizmov	90,00
Porušenie geologického zákona	300,00
Porušenie zákona o environmentálnom označovaní výrobkov	33,19
Spolu:	**727 166,10**

Financovanie EU + SR

Príloha 5 Čerpanie prostriedkov prioritnej osi k 31.12.2009

Prioritná os	Záväzok 2007-2013 za EÚ zdroje	Čerpanie prostriedkov v roku 2009 (EU zdroje) v €		Čerpanie prostriedkov kumulatívne (EU zdroje) v €	
		Celkom	% zo záväzku 2007 - 2013	Celkom	% zo záväzku 2007 - 2013
Prioritná os 1	915 643 065	1 029 160,90	0,11	1 029 160,90	0,11
Prioritná os 2	120 000 000	2 136 480,20	1,78	2 136 480,20	1,78
Prioritná os 3	180 000 000	6 927 787,90	3,85	6 927 787,90	3,85
Prioritná os 4	485 000 000	7 900 849,31	1,63	7 900 849,31	1,63
Prioritná os 5	50 756 935	1 148 394,55	2,26	1 148 394,55	2,26
Prioritná os 6	48 600 000	11 278 755,56	23,21	13 328 902,11	27,43
Spolu za program	1 800 000 000	30 421 428,42	1,69	32 471 574,97	1,80

Zdroj: CO

MŽP SR v rámci jednotlivých zdrojov financovania pozorne sleduje svoje záväzky voči Európskej komisii. Zároveň na pravidelnej štvrťročnej báze vypracováva odhad očakávaných výdavkov pre roky n, n+1, n+2 a n+3, ktorý zasiela Ministerstvu financií SR. V tomto zmysle MŽP SR vypracováva aj výhľadový plán kontrahovania a čerpania finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu za OP ŽP a zasiela uvedenú informáciu na Centrálny koordinačný orgán.

Príloha 6 Podiel čerpania operačných programov ku koncu februára

Názov operačného programu	Záväzok 2007-2013 v EUR	Podiel čerpania ŠF/KF na záväzku 2007-2013 koncu februára 2012 (v %)
OP Vzdelávanie	617801578	14,04
OP Zamestn. a sociálna inklúzia	881801578	37,99
OP Informatizácia spoločnosti	988095405	10,24
OP Životné prostredie	1820000000	19,03
Regionálny OP	1554503927	42,12
OP Doprava	3206904595	26,19
OP Zdravotníctvo	250000000	48,30
OP Konkurenc. a hosp. rast	777000000	39,56
OP Technická pomoc	97601421	40,39
OP Bratislavský kraj	95207607	32,73
OP Výskum a vývoj	1209415373	22,20
SPOLU	**11498331484**	**27,19**

Príloha 7

Bežné výdavky

v €

program číslo	podprogram číslo	funkčná klasifikácia	položka	Organizácia (útvar, oddelenie) Ukazovateľ	Skutočnosť za rok 2009	Schválený rozpočet na rok 2010	Upravený rozpočet na rok 2010	Skutočnosť za rok 2010	% plnenia	Index 2010/2009
a	b	c	d	e	1	2	3	4	5	6
PROGRAM 4: Životné prostredie					34 142 313	32 221 960	33 082 255	32 839 191	99,3	96,2
Podprogram 4.1: Odpadové hospodárstvo					27 206 384	26 041 250	26 378 516	26 142 890	99,1	96,1
				Cestné hospodárstvo						
4	4.1.	05.1.0	600	Bežné výdavky	1 260 814	1 000 000	1 140 000	1 135 015	99,6	90,0
			637	v tom: zber, preprava, zneškodňovanie a znehodnocovanie odpadov	1 260 814	1 000 000	1 140 000	1 135 015	99,6	90,0
				(z odpadu z čistenia a z odpadu z dopravnej zelene)						
				Životné prostredie						
4	4.1	05.1.0	600	Bežné výdavky	25 843 501	24 960 750	25 171 016	24 941 282	99,1	96,5
			637	v tom: zber,preprava,zneškodňovanie komunálnych odpadov- realizovaný OLO, a.s.	25 067 852	24 900 750	24 894 490	24 864 708	99,9	99,2
			637	zber,preprava,zneškodňovanie odpadov (skládky, zber škodlivín...)	202 867	60 000	76 600	74 918	97,8	36,9
			637	Špeciálne služby (pasportizácia starých enviro. záťaží,deratizácia a dezinsekcia)	0	0	1 660	1 656	99,8	-
			644	Transfer spoločnosti OLO, a.s. z recyklačného fondu	572 782	0	198 266	0	0,0	0,0
				Mestská zeleň						
			600	Bežné výdavky	102 069	80 500	67 500	66 593	98,7	65,2
4	4.1	05.1.0	637	v tom: zber, preprava, zneškodňovanie a znehodnocovanie odpadov	102 069	80 500	67 500	66 593	98,7	65,2
				(odpad z úprav zelených plôch vo vlastníctve mesta)						

Príloha 8

Odvody za vyňatie lesných pozemkov, náhrady za stratu mimoprodukčných funkcií lesov, pokuty a sankcie podľa zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v EUR

Činnosti podľa zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov	2008		2009		2010	
	odvody, pokuty, penále		odvody, pokuty, penále		odvody, pokuty, penále	
	rozhodnutím určená suma	uhradená suma	rozhodnutím určená suma	uhradená suma	rozhodnutím určená suma	uhradená suma
	EUR		EUR		EUR	
trvalé vyňatie lesných pozemkov (§ 5) - trvalá zmena využitia lesného pozemku	276 076	249 646	0	0	318 665	317 844
trvalé vyňatie lesných pozemkov (§ 5) - trvalá zmena druhu pozemku	3 341 269	3 301 867	817 168	794 498	1 157 394	1 141 402
dočasné vyňatie lesných pozemkov (§ 5)	457 330	398 761	97 528	72 569	127 110	124 449
obmedzenie využívania lesných pozemkov (§ 5)	49 653	49 653	500	500	81	81
rozhodovanie o výške náhrady za stratu mimoprodukčných funkcií lesa (§ 9)	2 956 794	2 872 035	813 605	776 372	775 393	707 271
určenie penálov (§ 9 ods. 10)	24 513	18 434	12 831	3 114	8 705	1 710
rozhodovanie o priestupkoch na úseku lesného hospodárstva a o uložení pokuty (§ 63, § 65)	19 319	11 459	30 407	22 784	24 702	12 078
rozhodovanie o iných správnych deliktoch na úseku lesného hospodárstva a o uložení pokuty (§ 64, § 65)	70 082	40 356	102 942	50 611	97 693	24 013
Spolu	**7 195 036**	**6 942 211**	**1 874 981**	**1 720 448**	**2 509 743**	**2 328 848**

Prameň: MPRV SR

Príloha 9

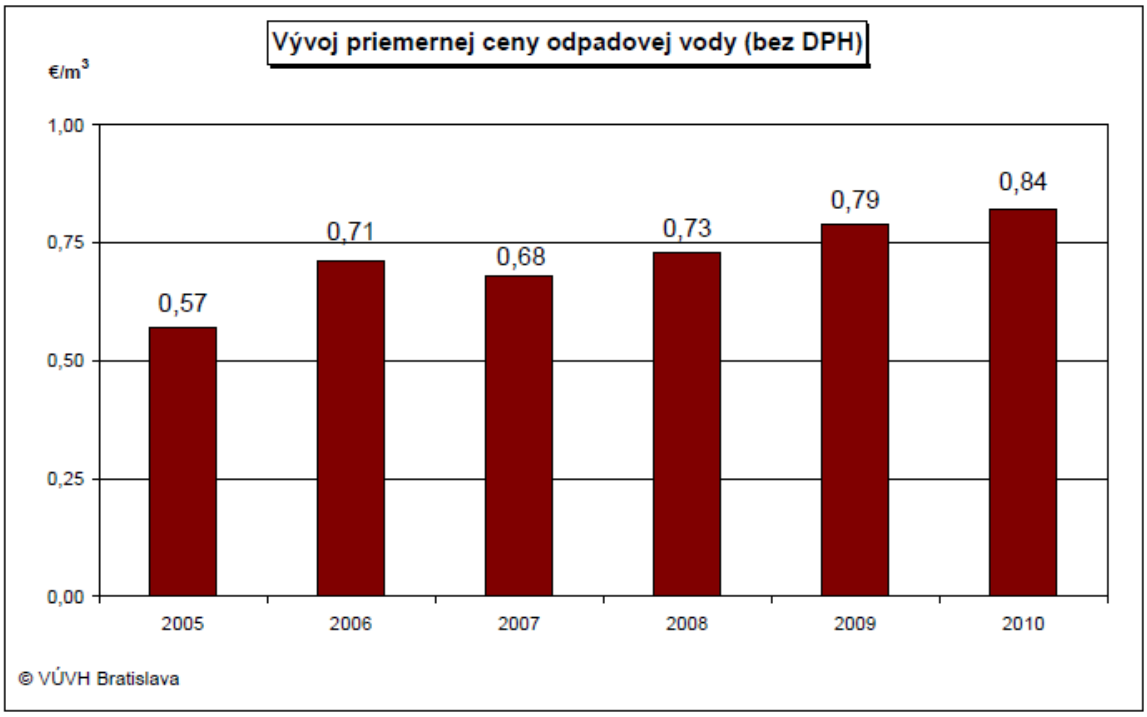
Vývoj priemernej ceny odpadovej vody (bez DPH)
€/m3
1,00
0,75
0,50
0,25
0,00
0,57
0,71
0,68
0,73
0,79
0,84
2005
2006
2007
2008
2009
2010
© VÚVH Bratislava

Príloha 10

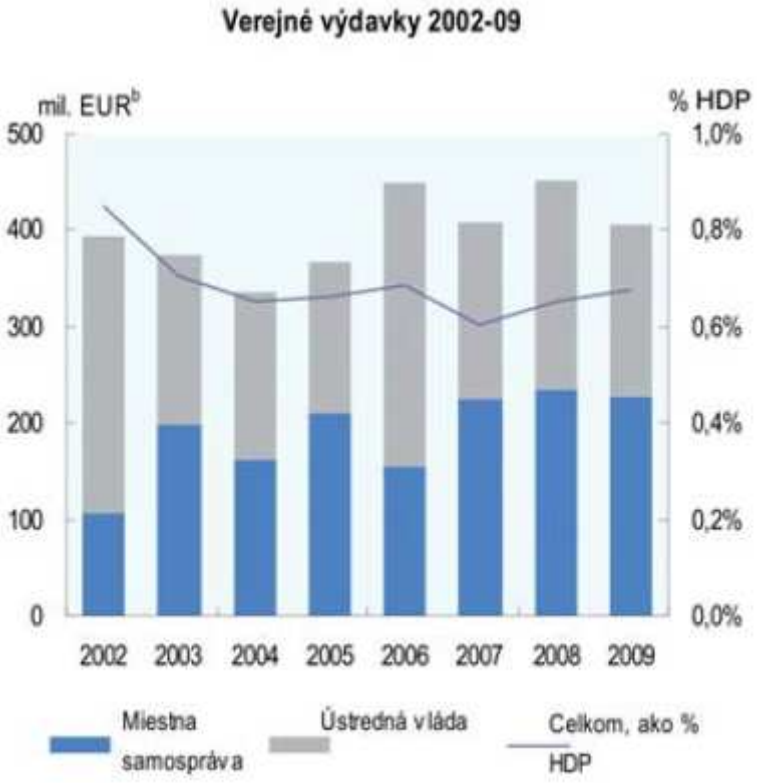
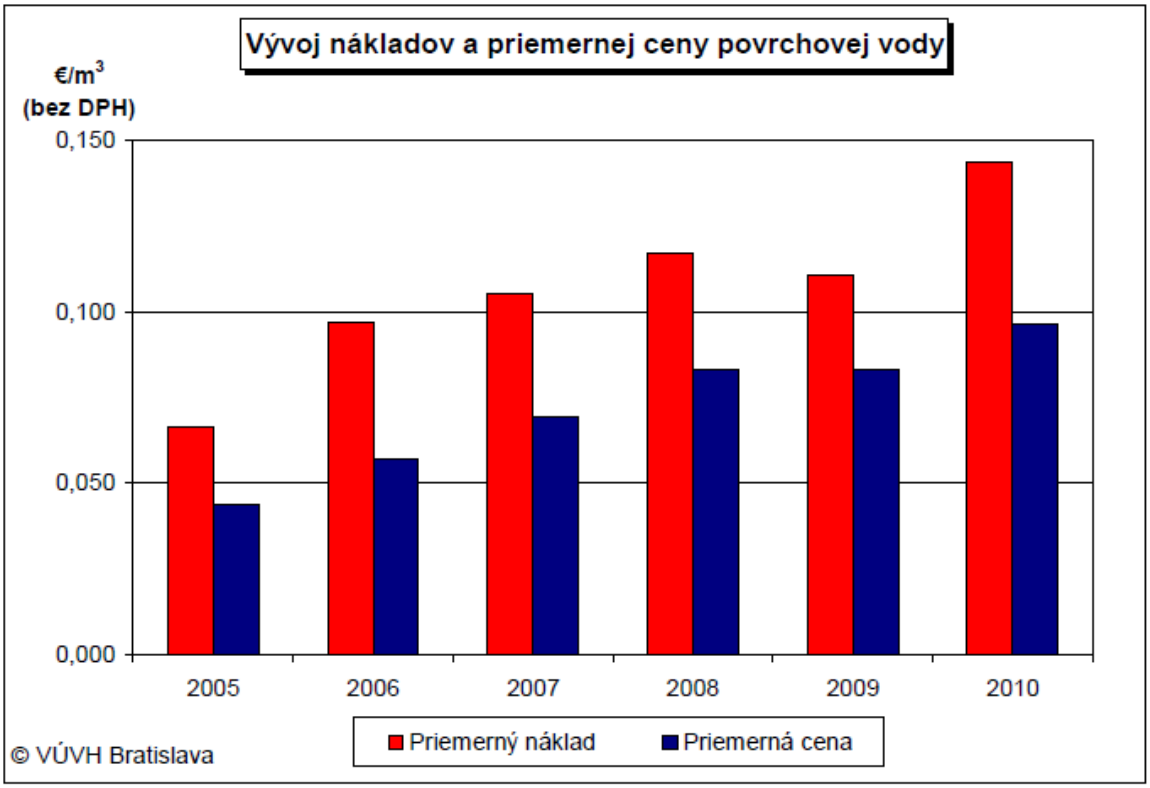
Príloha 11